

Delavska enotnost

Glasilno Zveze sindikatov Slovenije

Glavni urednik Franček Kavčič
Odgovorni urednik Marjan Horvat

Ljubljana, 20. maja 1988

številka 20, letnik 47, cena 400 dinarjev

O pripravah na razširjeno sejo RS ZSS

Prelevitev v organizacijo članstva

Priprave na razširjeno sejo republiškega sindikalnega sveta so, kot vse kaže, prišle tako daleč, da bomo v kratkem dobili osnutek temeljnih usmeritev za delo sindikata v prihodnjem obdobju. Ta listina bo glede na dosedanje delovne priprave, o katerih so odkrito govorili tudi udeleženci posveta republiškega sindikalnega sveta, ki je bil 24. aprila v Ljubljani, vsebovala tudi elemente za prenovu sindikalne organizacije. Priprave na razširjeno sejo republiškega sindikalnega sveta so v bistvu odziv sindikalnega vodstva na čedalje pogostejše kritike sindikalne neučinkovitosti, ki so se kazale tudi v zahtevah po drugačni delitvi sindikalne članarine.

Dosedanje razprave o prenovi sindikata so pokazale, da se še vedno aktualne usmeritve sindikalnega kongresa, ki je bil pred dvema letoma, s tem da vse bolj prevladuje mnenje, da si mora sindikat določiti glavne smeri delovanja in se z njimi prebiti do večje učinkovitosti. Pri tem gre predvsem za razmišljanja, kako naj se sindikat prelevi iz splošne družbenopolitične organizacije, državnega sindikata, podaljšane roke partije, v zvezo članstva, kar pomeni, naj bi organi, ki imajo zdaj glavno vlogo, postavljali v ospredje gospodarski, socialni in samoupravni položaj članstva, namesto zavzemanja za splošne družbene cilje.

V delovnem gradivu za sejo, ki bo predvidoma konec junija, je poudarjen boj za vrnitev samoupravljanja na mesto sedanjega administrativnega urejanja ter oblasti države in tehnokracije. Na drugem mestu je boj za večjo gospodarsko učinkovitost, za prenovu gospodarstva, nova delovna mesta. Tretje področje je nagrajevanje, ki naj bi spodbujalo delavce k boljšemu gospodarjenju. Omeniti

velja tudi po nekaterih mnenjih najpomembnejše področje sindikata kot zaščitne organizacije, ki so jo mnogi enačili z vodenjem klasične socialne politike. Kaže omeniti, da se bodo sindikati še naprej zavzemali za skrajševanje delovnega časa.

V zvezi s temi temeljnimi torišči sindikalnega delovanja je predvideno dograjevanje takšnih ustavnih, zakonskih in samoupravnih norm, da nobena odločitev ne bi smela biti sprejeta mimo sindikata, kar pomeni v bistvu uveljavljanje interesov sindikalnega članstva. Ob tem pa bomo seveda prišli do vprašanj, ki so že doslej vznemirjala številne zagnane sindikalne aktiviste, gre za način doseganja avtonomnosti oziroma samostojnosti sindikata in njene razsežnosti v odnosu do skupščin, delavskih svetov in organov oblasti in tudi do drugih močnejših političnih dejavnikov. Če zadevo povežemo z vlogo in položajem organov zveze sindikatov Jugoslavije, ni srž sindikalne prenove ta, da se bo zvezni sindikalni forum upal postaviti po robu predlogu, ki ga bo ob podpori predsedstva SFRJ dala zvezna vlada, ampak v tem, da bo zvezna vlada že pred pripravljanim predlogu spoznala in lahko upoštevala stališča in zahteve delavske organizacije. Pri tem pa je seveda bistveno, kako bodo organi ZSJ namesto sedanjih političnih zahtev, ki so v bistvu izhajale iz neživljenjske teorije enotnih interesov delavskega razreda Jugoslavije, ugotavljali resnične tegobe in težnje delavcev, zlasti tistih, ki so se v zadnjih letih znašli v resnično meznih odnosih.

Kazalo bi razmisliti o obuditvi nekakšnega abecednika delavskih pravic iz dela, ki smo ga nazadnje poznali kot sindikalno listo (v tujini je to kolektivna pogodba) in ki

smo jo pred desetletjem odpravili, menda zato, ker se ni ujemala z bolj naprednimi družbenoekonomskimi in dohodkovnimi odnosi po določilih zakona o združenem delu.

Gradivo, ki nastaja v predsedstvu slovenskih sindikatov, tudi zato posebno pozorno obravnava možnosti za prehodnost delavskih interesov skozi hierarhično zgradbo (in tudi prevladujoč način sprejemanja politike?) sindikalne organizacije. Govori tudi o možnostih za demokratičen in argumentiran dialog različnih mnenj znotraj sindikalnih organov, ki je lahko edina podlaga za skupna stališča sindikalnih organov. Glede na to, da je konferenca ZKS odprla vprašanja manjšine in večine v partiji (ne da bi dorekla pravico manjšine, da tudi v akciji vztraja pri svojih stališčih) lahko pričakujemo, da bo to vprašanje tudi predmet razprave na seji sindikalnega sveta. Pričakujemo lahko, da bodo o tem govorili, ko naj bi določili pomembnejši položaj sindikatov dejavnosti in ko bo govor o načinih njihovega boja za interese delavcev.

Delovno gradivo za konferenco predvideva tudi spremembo položaja sindikata v SZDL kot frontni organizaciji. Predvideno je, da bo sindikat tem aktivnejši, ko bodo organi SZDL sprejemali stališča do življenjskih vprašanj delavcev, slišali pa smo tudi mnenja, da bi morala biti pri tem sindikalna stališča najpomembnejša. Sindikat se bo upravljal vsem tistim, ki zanikajo njegovo specifično vlogo delavske organizacije in težil k temu, da bo to vlogo opravljal neposredno v delegatskem skupščinskem odločanju.

Franček Kavčič

Iz vsebine:

Ob podaljšanju mandata zvezne vlade

PARLAMENT KOT FASADA OBLASTI

Predsedstvo RS ZSS o ustavnih spremembah

ZA SAMOSTOJNOST IN ODGOVORNOST DELOVNIH KOLEKTIVOV

Novi ukrepi narekujejo jasen socialni program

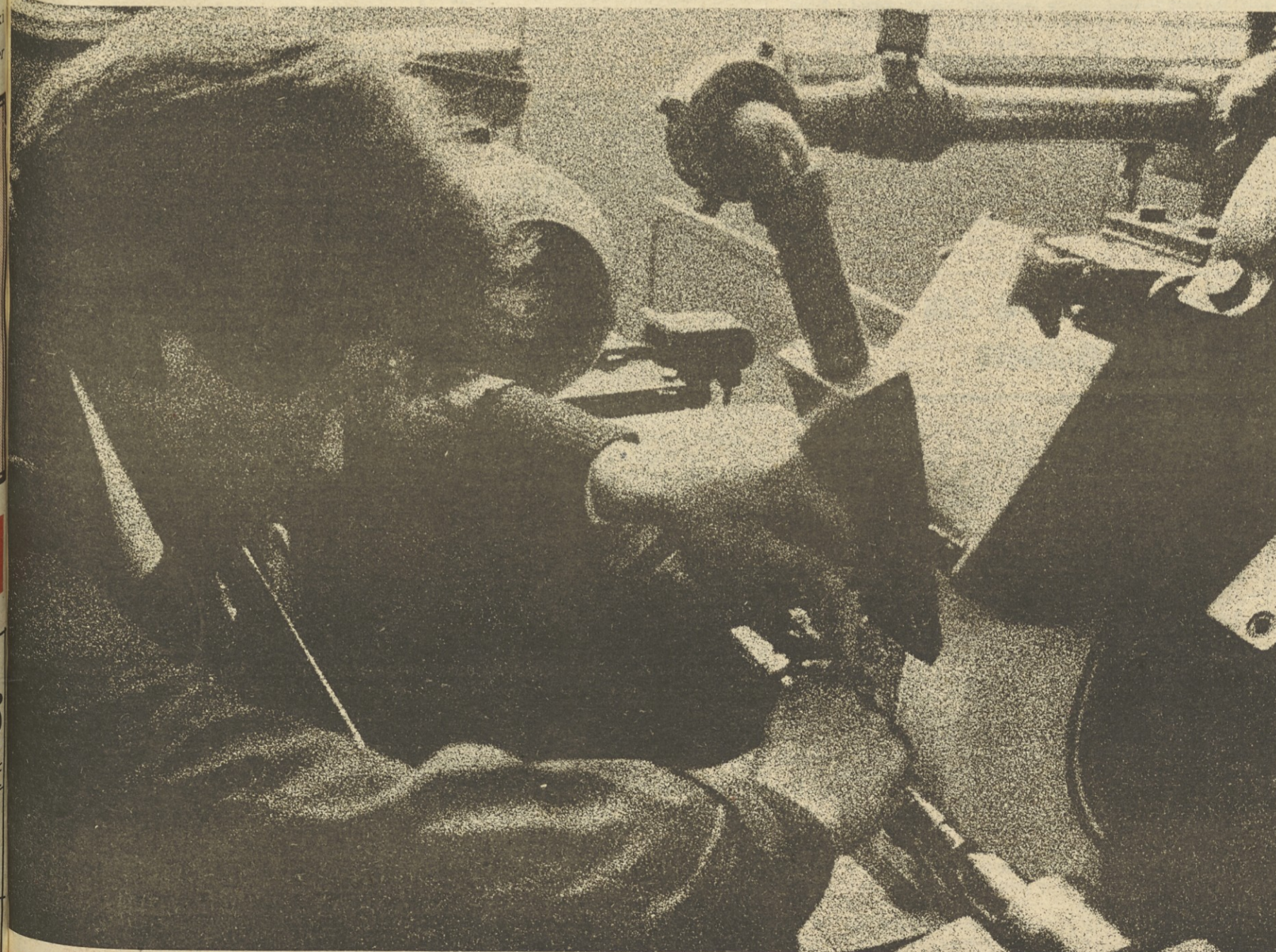
RAZVEZA EKONOMIJE IN SOCIALE

Stavka učiteljev v Murski Soboti

TEMNE SENČE NAD SREDNJIM ŠOLSTVOM

Za novo pravdo

SIMBOL SRP IN KLADIVO IMA DVA DELA

Plače prve na prepihu

Jugoslovanska ekonomska politika ne more brez administrativnih posegov. To se je pokazalo tudi pri sprejemanju najnovejšega zakona o osebnih dohodkih, ki spada v sveženj zahtev mednarodnega denarnega sklada po obvladovanju vseh oblik nenadzorovane porabe. Po zakonu naj bi letos, v primerjavi z enakimi obdobji lanskega leta, v oziroma dosegli naslednje stopnje rasti: ob polletju 139 odstotkov, ob tretjem trimesečju 132 in ob koncu leta 119 odstotkov. Vseh računov o tem, kaj to pomeni za delavske plače, ta hip seveda ni. Lahko pa pričakujemo, da bo kruti administrativni poseg prizadel mnoge tozde ter nominalno in realno znižal raven sedanjih osebnih dohodkov oziroma izpeljal poročune. Morda bi bili lahko zadovoljni tudi s takšno rešitvijo, če bi veljala samo za tiste, ki nesmotrno gospodarijo tudi z osebnimi dohodki, še več, verjetno ZIS in tisti, ki so sprejeli zakon, ne bi doživljali toliko kritik, če bi ponudili nekoličan mamljivejši spodbude. Zakon sicer omogoča ozdom za vsak odstotek povečanja akumulacije (nad povprečno stopnjo v dejavnosti) tudi dvig bruto osebnih dohodkov (ki vključujejo tudi neposredno skupno porabo delavcev) za pol odstotka, in če so uspešni celo tja do petdeset odstotkov. Toda to je znana in preizkušena statistična ekonomska prisila in politika, ki se opira na administrativno gospodarstvo, omogoča primerjave le med obdobji, spodbujevalna pa ni in prav nič ne prispeva k boljšemu gospodarjenju, povečanju produktivnosti in proizvodnje. Seveda vsebuje zakon tudi neko še neuporabljeno administrativno novost. Omejene stopnje rasti bruto osebnih dohodkov temeljijo na predvidevanju, da se bo inflacija letos gibala med 90 in 95 odstotki. Če bo ta večja, bodo morali ozdi zniževati bruto osebne dohodke, tudi do 20 odstotkov. To pa ni enostavna pogruntavščina, kot je videti na prvi pogled, saj predstavlja neposredno grozljivo delavcem, da se bo njihov gnotni in socialni položaj lahko bistveno poslabšal, če bo stopnja inflacije večja od programirane. Samo po sebi pa to »ponuja marksikomu končno spoznanje«, da vemo, kdo so tvorci neobvladljive jugoslovanske inflacije. Tako smo spet pri osebnih dohodkih, ki pa se, resnici na ljubo, vsaj v Sloveniji, glede na ustvarjeni dohodek niso povečali.

Zakon je sprejet, treba se ga je držati, kljub mnogim dvomom, ki so povezani z njegovim uresničevanjem. Dejstvo pa je, da bi se morali v organizacijah združene dela nemudoma preračunati in glede na likvidnostni položaj v gospodarstvu razmišljati tudi o drugačnih izplačilih osebnih dohodkov. Predsedstvo republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije je na zadnji seji predlagalo odboru podpisnikov družbenega dogovora o dohodku, naj bi zaradi likvidnostnih težav uveljavilo možnost za izplačilo osebnih dohodkov dvakrat na mesec. Po tem predlogu naj bi se prispevki in druge obveznosti iz bruto osebnih dohodkov obračunavali in poročunavali vsak mesec (ob dokončni mesečni akontaciji osebnega dohodka). Pobuda je za današnji čas kajpak hvalevredna. Toda resnici na ljubo moramo dodati, da je treba vse moči nameniti predvsem za izboljšanje gospodarjenja, večanje produktivnosti in izvoza, kar vse je lahko osnova za zdravo gospodarjenje in tudi za enkrat zares samoupravno urejanje delitve po delu. Za Slovenijo velja, da se je družbenih dogovorov in samoupravnih sporazumov držala, zato je zakon o osebnih dohodkih, ki je bil pred kratkim sprejet v skupščini, udarec samoupravnemu dogovarjanju in sporazumevanju.

Marjan Horvat

Nedemokratsko zmerjanje, demokratični zapor

Demokracija je pravzaprav čudna stvar. Prevod je sicer jasen in ušesu ljub. Vladavina ljudstva. Toda ko začneš to izpeljevati v življenje, se zaplete. Seveda so o tem napisane obširne in globokoumne študije. Novinar pa mora včasih o tem pojmu kockati s kockicami, ki mu jih na mizo stresa vsakdanjik.

Tako sem se krepko zamislil nad očitki bosanskega delegata Zdravka Marića, ki je v skupščini SFRJ zapel slavospev zvezni vladi in njenemu predsedniku še posebej. Hkrati pa je ostro okrcal okolja, ki se imajo za demokratična in evropska, pa ti tako nesramno zmerjajo Branka Mikulića. In je kajpak tudi navedel vse te zmerljivke.

Med njimi je bilo morda res nekaj malce bolj ostrih, toda takšni so pač časi. Večina pa je bila prav zabavnih, lep dokaz o bogastvu jezika naših narodov in narodnosti. Vendarle, za Zdravka Marića je bilo vse to »nedemokratsko zmerjanje«.

Kot sem že zapisal, zamislil sem se kljub vsemu. Če že hočemo biti demokratični, evropski, kulturni (pa bog ne daj v evrocentrističnem smislu) – do kod lahko spustimo vajeti jeziku, ustvarjalni domišljiji v poimenovanju ljubih in neljubih stvari? Kje se konča okusnost pri seganju v narodovo jezikovno zakladnico? Kako in po čem ločiti demokratično in nedemokratično zmerjanje? Kaj ima ostra obsodba, lingvistično vzeto, z vladavino ljudstva?

In bolj ko sem tonil v globoke misli o nedemokratičnosti besede, ki jih je sprožil očeček delegata tega (potemtakem bolj demokratičnega?) okolja, manj mi je bilo jasno. Dokler... Strela z jasnega pravimo temu, ko se ti čelo v hipu zjasni in mirne vesti odideš na pivo. Mene je od filozofiranja k vrču speljal dogodek iz Titograda. Delavec Savič Milošević je stopil v trgovino, in o čem naj ljudje meljejo pred praznimi policami, če ne o vladi?! Tudi Milošević je zapadel splošni psihozi in (kot berem v Delu) zavzdihnil: »Njemu je lahko, nič mu ne manjka, jaz pa še kruha nimam!«

Po nekaj zapletih se je možak znašel pred sodnikom, ki je navedeni vzdih ocenil kot »žaljenje rodoljubnih čustev občanov« in vzdihovalca poslal za 20 dni v keho!

Po domače se temu reče 20 dni ob kruhu in vodi. Vsaj ta čas Saviču Miloševiću kruha ne bo manjkalo. Tudi časa ne in misli o demokratičnih in nedemokratičnih okoljih bo lahko na široko razpredel. Vsaj njemu bo postalo jasno razmerje med nedemokratičnim zmerjanjem predsednika vlade, demokratičnim zaporom in vladavino ljudstva po jugoslovansko.

C. B.

Slovenci so za referendum

Vukašin Lutovac, uvodničar na seji ljubljanske konference SZDL, se je pridružil »nedemokratičnim zmerjalcem« zvezne vlade. Novega izraza res ni izumil, primaknil pa je celo misel: »Deviza ZIS oziroma Mikulićeve vlade – ne glejte, kaj počnemo, temveč poslušajte, kaj govorimo – je v razpravi doživela polno obsodbo in nezaupanje v sposobnosti ZIS, da bi mu v naslednjih dveh letih uspelo spreobrniti negativne tokove gospodarskega razvoja.«

Tudi vesti iz vseh jugoslovanskih mest, kako ljudje bentijo pred praznimi policami, marsikje že stojijo pred skupnimi kotli kuhinj za siromašne in kar je še teh in kritik iz druge zgodbe (malverzacije, bogatinska počitniška naselja politikov...) pričajo, da jugoslovanski delavski razred ni ravno tako navdušen nad vlado, kot je to kazalo glasovanje v skupščini.

To kajpak le znova opozarja, kako šepav je zdajšnji delegatski, volilni in sploh politični sistem. Opozarja, kot je denimo opozorilo dejstvo, da je Tone Anderlič kljub nedvoumni podpori volilne baze padel s stopničk delegatskega sistema.

Opozarja, da se je treba potemtakem še kako skrbno paziti pri sprejemanju ustave. Zato kaže podpreti enega od sklepov, ki jih je Vukašin Lutovac ponudil na že omenjeni seji:

»Podpreti in sprejeti je mogoče samo tiste amandmaje, ki so dobili podporo in soglasje vseh skupščin republik in pokrajin oziroma vseh delov Jugoslavije. Pomeni jasno zahtev, da ni mogoče pristajati na nikakršna preglasovanja in uveljavljanja večinskih rešitev...«

Tako! In glede na omenjene primere še dopolnilo. Ne kot nezaupanje, ampak kot podpora delegatom slovenske skupščine – berite podatke o akciji Mladine in odločite se za referendum. Končno vam bo tudi brez podatkov in tisočev in tisočev podpisov jasno, da Slovenci zahtevajo referendum o ustavi, že, če se sprehodite od trgovine do tržnice, zavijete v gostilno in prisluhnite na avtobusu. Javno mnenje je tokrat tako jasno in očitno, da tudi podkrepitve znanosti ne potrebuje več. Le še politični žegen. Upam, kajti v gradivu za razpravo Marksističnega centra CK ZKS jasno piše – socializem 21. stoletja bo moral biti bistveno drugačen od sedanjega ali pa ga ne bo!

Ciril Brajer

Neprikrojeno mnenje

Vsako leto z iskrenim zanimanjem pričakujemo izsledke raziskave, kako Slovenci razmišljamo o poglavitnih stvareh, ki krojijo naše življenje. Raziskava slovenskega javnega mnenja, s katero se ukvarja skupina raziskovalcev pri ljubljanski FSNP, postaja vse bolj priljubljena, saj je med drugim na strani oziroma dokaz naraščajoče demokracije, to je želje po korektnem obveščanju in prikazovanju našega življenja, kakršno pač je. Brez olepšav in skrivalnic. In to je njen čar.

Kot vemo, se v Sloveniji ukvarjamo s strokovnim ugotavljanjem javnega mnenja že dve desetletji. Metodologija temelji na osebnih pogovorih z več kot 2000 prebivalci Slovenije, izbranimi po reprezentančnem vzorcu. Ob tem se je ustalila tudi vsebina, ki ima, razumljivo, vselej tako-imenovani nepogrešljivi del. Gre za poglede na najbolj žgoča vprašanja, denimo na naš politični sistem, gospodarske zagate, mednacionalne odnose, ustavna vprašanja, razmišljanja o JLA, običajih Slovencev in drugem.

Izsledki najnovejše raziskave so skorajda že nared in zato tik pred tem, da jih strokovnjaki FSNP razodenejo javnosti. Novost, ki jo velja omeniti, je dopolnilna raziskava. Ta se ukvarja z mnenjem tistih, ki še največ prispevajo k oblikovanju mnenj in razpoloženj. Zajela je skoraj 700 ljudi, med katerimi so novinarji, politiki, direktorji profesorji, umetniki in drugi z velikim vplivom oziroma nadpovprečno močjo. Za dodatek k nazorom »povprečnega« Slovenca bodo torej letos na voljo še pogledi izrazito razmišljajočih ljudi.

Skratka, javno mnenje 88 bo prav kmalu znano. V času, ko nam teče voda v grlo in se s podvojenimi močmi borimo zato, da bi do hiteli zamujeno, bo letos raziskava še toliko bolj zanimiva.

Izvirni greh dogovornega gospodarjenja

Ena od osnovnih razvojnih značilnosti jugoslovanskega gospodarstva je, da zaposlujemo množico ljudi, če tudi to ni ekonomsko osnove, ampak je le socialno-zaposlitvena. Družbena produktivnost dela in izkoriščenost proizvodnih zmogljivosti se zato zlasti v zadnjih nekaj letih zmanjšujeta in ljudje zaradi padanja realnih osebnih dohodkov kupne moči pomagajo s sivo ekonomijo. Kljub naraščanju števila štrajkov se zdi, da socialni mir v naši družbi na ta način ogrožen in da so politične razmere bolj manj trdne. Formula »reprogramirajmo dogovore tujini in še bolj omejimo vse oblike porabe« je bila deležna politične podpore tudi v zvezni skupščini ob potrditvi sporazuma z Mednarodnim denarnim skladom. Celouradno mnenje je, da je njena ekonomska logika bolj na mestu kot načelna varianta, kateri ne bi prišlo do sporazuma s tujimi upniki o dotoku novega, svežega denarja (milijarde dolarjev). Čaka nas torej mučen obdobje, ko bomo morali tujini resno odplačevati obresti za sposojeni kapital in bomo tej nalogi kos le, če bomo čimveč blaga in storitev prodali na konvertibilnem tržišču. V naslednjih šestih letih bo odplačevanje obresti torej podrejena celotna tekoča gospodarska in razvojna politika, od nadaljnje ga padanja življenjske ravni ljudi, slabšanja kakovosti življenja, dražjega zdravstvenega zavarovanja, izobraževanja, do prelivanja rodne bogastva v tujino zaradi slavitve konkurence sposobnosti izvoznikov. Leto 1995 se bomo hočeš nočeš soočili z resnico, da bomo morali začeti tujini odplačevati glavnico, ki zdaj miruje, in da smo zaradi zmanjševanja naložb še bolj razvojno zaostali za Turčijo, Portugalsko, Španijo in drugimi primerljivimi državami. Ugotavljali bomo, da smo »vrgli skozi okno« še šest let, da stopamo v 21. stoletje bolj revni, kot smo bili kdaj prej v povojni Jugoslaviji.

Že danes, je torej očitno da je z omenjeno formulo nekaj narobe in da bi jo morali predrugačiti. Če to zaradi sporazuma z Mednarodnim denarnim skladom ni mogoče, morali sestaviti novo enačbo, ki jo lahko poimenujemo »odpiranje proizvodnih delovnih mest«. V bistvu gre za to, da naredimo radikalen rez v ideološko-ekonomski sistem drom zaposlovanja ljudi za vsako ceno in da vse človeške in ustvarjalne sile usmerimo v racionalizacijo celotnega delovnega in upravljalnega procesa v proizvodnji, družbenih dejavnostih in širše v družbi. Na ta način bi dosegli, da bi z manj ljudi, bolj gospodarno porabo surovin, materiala itd. dosegali enake ali celo večje poslovne učinke v podjetjih in drugod, sproščeno delovno silo in privarčevani družbeni kapital pa lahko usmerili v nova, donosnejša podjetja v družbeni ali zasebni lasti, s čimer bi ustvarjali večji družbeni proizvod in pospeševali gospodarsko rast. Prepletanje povečevanja poslovne učinkovitosti podjetij in postopnega preustroja gospodarstva, od zapiranja nedonosnih do odpiranja donosnih gospodarskih enot, bi nam omogočilo, da počasi povečujemo tudi dejansko narodno-gospodarsko učinkovitost in ne le navidezno poslovno učinkovitost posameznih podjetij s subvencijami, finančnimi injekcijami in podobnimi. Večja konkurenčna moč izvoznikov bi hkrati povečala konvertibilni devizni priliv, ki omogočila postopno ustaviti padanje realnih osebnih dohodkov. Sporazum o takšnem scenariju gospodarske renove, ki bo temeljil na oživljanju in razvoju produktivnejše proizvodnje, konkurenčno močnejših izvoznikov in podjetij z zdravimi razvojnimi projekti, pa moramo skleniti s sabo, ne pa s Mednarodnim denarnim skladom. Mehki nizmi takšnega, radikalnega reza (zmanjšanje davkov in prispevkov, realna cena denarja, akumulativnost podjetij itd.) pa so na makro in makro ravni v razvitih tržnih gospodarstvih že dalj časa dobro znani in preverjeni. Le uporabiti jih je treba pred letom 1990, ker bo takrat resnično prepozno.

Emil L...

Ob podaljšanju mandata zvezne vlade

PARLAMENT KOT FASADA OBLASTI

Predsednik zveznega izvršnega sveta Branko Mikulić je mnoge prepričal, da je zvezna vlada odgovorna pač le za to, za kar je pristojna. Dejal je, da vlada vse svoje bolj ali manj dobro domišljene ukrepe pripravlja v dogovoru z izvršnimi sveti republik in pokrajin in da večino pomembnejših ukrepov konec koncev sprejmejo delegati v zvezni skupščini, ki za svoje odločitve kar pogosto iščejo tudi smernice svoje baze oziroma republiške ali pokrajinske skupščine. Branko Mikulić je delegatom, ki jih je želel prepričati, da ni treba razpravljati o zaupnici zvezni vladi, povedal tudi, da nekdo samovoljno ravna drugače in ne spoštuje ukrepov, srejetih v zvezni skupščini. Čeprav ni povedal, kdo tako ravna, smo razumeli tako, da misli na organe oblasti in upravne organe v republikah in pokrajinah (zlasti nekaterih?) ter delno tudi na občinske organe. Dejal je, da bi jih lahko razkril le na zaprti seji predsedstva SFRJ.

Za večino od nas pa so še bolj prepričljive ugotovitve in zahteve skupščine SR Slovenije (podobne so sprejeli člani sabora SR Hrvatske in tudi delegati nekaterih drugih okolij), ki so za dveletno stagnacijo in poglabljanje krize krivili najprej zvezno vlado in menili, da je zaradi tega izgubila zaupanje ljudi. S temi ugotovitvami in zahtevami po nezaupnici oziroma zamenjavi zvezne vlade smo tudi sami večkrat terjali odgovornost

tvorci in predlagateljevi gospodarske politike, ki nas vodi v čedalje večjo enakost ljudi, vendar v siromaštvu, ne pa v bogastvu, kar je kljub vsemu bistveni cilj socializma in komunizma kot teoretične doktrine, ki pa se žal v življenju (še) ni potrdila.

Monolitnost družbe ali uspešnost gospodarjenja

Četudi se naš neverjetno odločni in trmasti pa tudi vzvišeni predsednik zvezne vlade in tisti, ki so zaupali in še zaupajo njegovim sposobnostim, tudi zato, ker je delegatom v zvezni skupščini dal pravo lekcijo s političnimi in tudi demagoškimi dokazili, danes lahko smehlja pa nov dveletni mandat Branka Mikulića in njegove ekipe seveda ni rešil nobenega od vprašanj, za katera je predsednik očital, denimo, slovenski skupščini, da je z govorjenjem o nezaupnici pravzaprav ogrozila ali odložila njihovo razreševanje in drugačno delo. Moramo se vprašati, ali Mednarodni denarni sklad in vlade, ki naj bi za njim podpisale sporazum o refinanciranju odplačevanja naših velikih dolgov, res mislijo, da je porok za njihov denar in tudi novo poldrugo milijardo dolarjev premostitvenega posojila popolna enotnost oziroma monolitnost naše zvezne in večnacionalne države. Prej bi verjeli, da izkušnje z izgradnjo naše in drugih socialističnih držav – dokazujejo,

da monolitna družba, ki ne pozna vsaj minimalne demokracije in ne omogoča pripoznanja in priznavanja različnih interesov in pogledov, ne more voditi naprej, ampak kvečjemu v zastoj in celo v nazadovanje. Te izkušnje pa Mednarodni denarni sklad in vlade, ki so za podpis novega sporazuma še bolj pomembne, poznajo bolje od nas in od naših politikov in oblastniških ideologov. Mednarodni denarni sklad in druge partnerje seveda zanima le to, ali bomo sprejeli gospodarsko politiko, katere prva sestavina je tržno gospodarjenje, da bi po njej ocenili našo sposobnost vračanja obresti za posojena sredstva (brez upanja, da bi jih vrnil v dveh desetletjih). V tej zvezi jih verjetno zanima donosnost gospodarjenja, ker vedo, da ljudstvo brez tega ne bo več moglo niti preživeti, kaj šele da bi plačevalo obresti za posojila.

Politična ureditev prilagojena nosilec oblasti

Ob tem, ko ni nobenega poročstva, da bomo z zaupnico ZIS, novimi ukrepi, omejitvami osebnih dohodkov, sprostitvijo cen itn. res dosegli tisto, kar želimo doseči in na kar upajo tudi naši posojilodajalci, pa moramo upati, da politična abeceda, ki se je učimo ob naraščajoči krizi, negaciji političnega sistema, re daje upanje, da naslednja razprava o tem ne bo tako neuspešna za tiste, ki se bo-

do spustili vanjo in sicer tudi v prepričanju, da tako ravnavo zaradi razpoloženja ljudi. Kot kaže pritrđiti Fikretu Abdiću, ki v zagovoru na sodišču zatrjuje, da afere Agrokomerc ne bi bilo, če bi imeli pravno državo in če bi imeli zdravo tržno gospodarstvo, tako kaže zapisati, da politična ureditev, ki smo jo v praksi prilagodili zlasti nosilec vseh vrst oblasti, onemogoča, da bi delavci ob splošnem nezadovoljstvu v Jugoslaviji z gospodarskim položajem in s čedalje manjšimi možnostmi za zadovoljevanje življenjskih potreb in socialno varnost, pokazali na kogarkoli, ki naj bi odstopil zato, da bi svoje mesto prepustil bolj sposobnim, zlasti pa mladim strokovnjakom.

Verjetno spada v abecedo vodenja politike oziroma uživanja nedotakljivosti oblasti, da se tisti, ki takrat, ko mora braniti svoj položaj, ne more le načelno izgovarjati na one, ki ovirajo uresničevanje v skupščini sprejetih odločitev. Takšno kazanje je sprejemljivo le, če ZIS in njegovi organi takoj, ko ugotovijo, da nekdo išče stranske poti ali celo bojkotira odločitve zvezne skupščine, javno opozorijo na tak pojav in njegove nosilce in zahtevajo sankcije za takšno ravnanje. V našem primeru pa ni javnih dokazil, da je ZIS kdaj javno pokazal s prstom na tiste, ki onemogočajo uveljavljanje skupščini sprejete politike, res pa je, da je že večkrat opozarjal ne spoštovanje politike in ukrepov na njeni podlagi. Politični poduk, ki ga je Branko Mikulić dal delegatom, ki so dokaj nespretno postavili vprašanje o odgovornosti zvezne vlade, je razkril vso formalnost in ne moč delegatskega načina skupščinskega odločanja in v bistvu povedal, da zakonske in druge odločitve zvezne skupščine pripravljajo z republiškimi in pokrajinskimi vladami. Toda iz uradnih sporočil zveznega predsedstva in predsedstva CK ZKJ pa vemo, da je ZIS za vse svoje predloge dobil vsaj načelno podporo najvišjih državnih in političnih organov, in to že pred razpravo v delegatskem skupščinskem sistemu. Novo, kar nam je povedal predsednik zvezne vlade, pa se nanaša pravzaprav na tiste, ki so bili doslej povsem zunaj javne kritike in obsodb neustreznih ukrepov in politike zvezne vlade. Gre za vlade republik in pokrajin. Neuradno smo izvedeli tudi, da je zvezna vlada po pravi plimi javnih kritik iskala oporo pri najvišjih zveznih telesih (menda je ponujala celo odstop) in potem, ko je našla oporo, vzvišeno zavrnila možnost, da sama postavi vprašanje o svoji zaupnici pred skupščino, ki jo je imenovala in kateri je formalno odgovorna za svoje delo. S tem smo prišli do ugotovitve, da je vprašanje zamenjave vlade verjetno tudi vprašanje nadaljnega obstoja najpomembnejših zveznih organov in sedanji sestavi pa tudi izvršnih svetov naših republik in pokrajin.

LUMPEN – BIROKRACIJA

Da bi te kap! V Zagrebu se dobijo sovjetski in jugoslovanski ekonomisti in zgodi se nekaj, česar svet še ni doživel. Dr. Dragutin Vojnić je gostom pojasnjeval naš novi koncept (smerni Mikulićeve komisije) integralnega tržišča blaga, dela in kapitala, pri čemer je doživel ostro kritiko dr. Miladina Korača, enega glavnih teoretičnih tvorcev dogovornega gospodarstva. Potem pa se je zgodilo nekaj neverjetnega: Vojnić so branili prav sovjetski reformatorji. Stvar po svoje niti ni presenetljiva, če vemo, da so za našo mizo sedeli poleg Korača še Sirotkovića, Perišić in Drušić in Drušić, vsi znani zagovorniki in teoretiki dogovornega gospodarstva. Zdaj pa se pojdi tržno gospodarstvo, če se ga moreš!

Seveda se naravnost vsiljuje vprašanje, kdo in s kakšnim namenom je sestavljal našo gospodarsko delegacijo, kar pa niti ni najpomembnejše. Verjetno tudi nikogar ne bo presenetilo, da se na naši strani v omenjeni družbi niso znašli ekonomisti vrste Horvat, Bajt, Korošić, Goldstein, da o kakšnem Kovaču ali Omerzi niti ne govorimo. Ključno vprašanje ob tem (vsaj za vso napredno in demokratično usmerjeno jugoslovansko javnost) se nam zdi, kako se je mogoče osmešiti pred svetom s takšnimi anahronizmi iz ropotarnice dogovornega gospodarstva, kot je na primer ta, ki ga je omenjal Korač, rekoč: »Jaz sem teoretično dokazal, da samoupravni gospodarski sistem lahko shaja brez trgov dela, blaga in kapitala!«

Teorija pa taka! Seveda lahko pritrđimo dr. Koraču, vendar takšno ravnanje že sodi v domeno politične satire. Pritrđitev Koraču je namreč lahko že naša pretekla, več kot desetletna praksa, v kateri smo uresničevali to »teorijo« in z njo prišli na obrobje (po prav vseh gospodarskih kazalcih) svetovnih gospodarskih tokov. Kajpak je temu odveč dodajati, da se je v tem obdobju nekaj podobnega dogajalo s samoupravljanjem, ki je dandanašnji že dobilo prizvok grde in zaničevane besede. Tu ni več kaj razmišljati, niti se stvari lotevati v belih rokavicah. Na dlani je, da ob popolnem zlomu dogovornega gospodarstva dr. Korač in njemu podobni ekonomisti niti po naključju ne branijo več nobene teorije (o praksi v tej zvezi niti ne bi kazalo pisati), temveč zgolj sami sebe. Gre zgolj še za pozicije, ki si so jih ti ekonomisti pridobili v začetku sedemdesetih let, ko so po direktivi teoretično obračunali z ekonomskim liberalizmom, ki ga je vrgla na površje gospodarska reforma sredi šestdesetih let.

Toda tudi to še ni najhujše. Analogno razmišljanje o današnjem jugoslovanskem družbenem trenutku nas pripelje do še bolj zastrašujoče ugotovitve. Tako kot omenjeni ekonomisti se danes uvajanju tržnega gospodarstva upirajo premnogi »kadri« v gospodarstvu in politiki, ki jih na njihove položaje nista pripeljala zagnano delo in strokovnost, temveč samo lojalnost in komolčarstvo. Svoje početje zavijajo v celofan skrbi za usodo samoupravnega socializma, v resnici pa jim je za samoupravni socializem (lahko tudi po meri ljudi) figo mar. Edino, kar jih res skrbi, so njihovi stolčki in z njimi povezane koristi. Za takšne pa je Taras Kermavner že zdavnaj izumil lep izraz: lumpenbirokracija. Ozrite se okoli sebe in videli jo boste, tako kot se ozrem jaz in jo vidim. Seveda je odveč poudarjati, da ostajata tako tržno gospodarstvo v svoji kompatibilnosti s socializmom po meri ljudi čisti retorični zvijači oblastnikov vse dotlej, dokler konkretne razmere lumpenbirokratov ne bodo postavile tja, kamor po svoji strokovnosti in delovni sposobnosti pač sodijo. In kot beli dan je jasno, da jih tja ne more postaviti noben Kučan in nobena najsi bo še tako demokratično naravnana partija, temveč to lahko storita samo filozofija in praksa boja za vsakdanji kruh na trgu, ne pa v oblastniških pisarnah.

Ivo Kuljaj

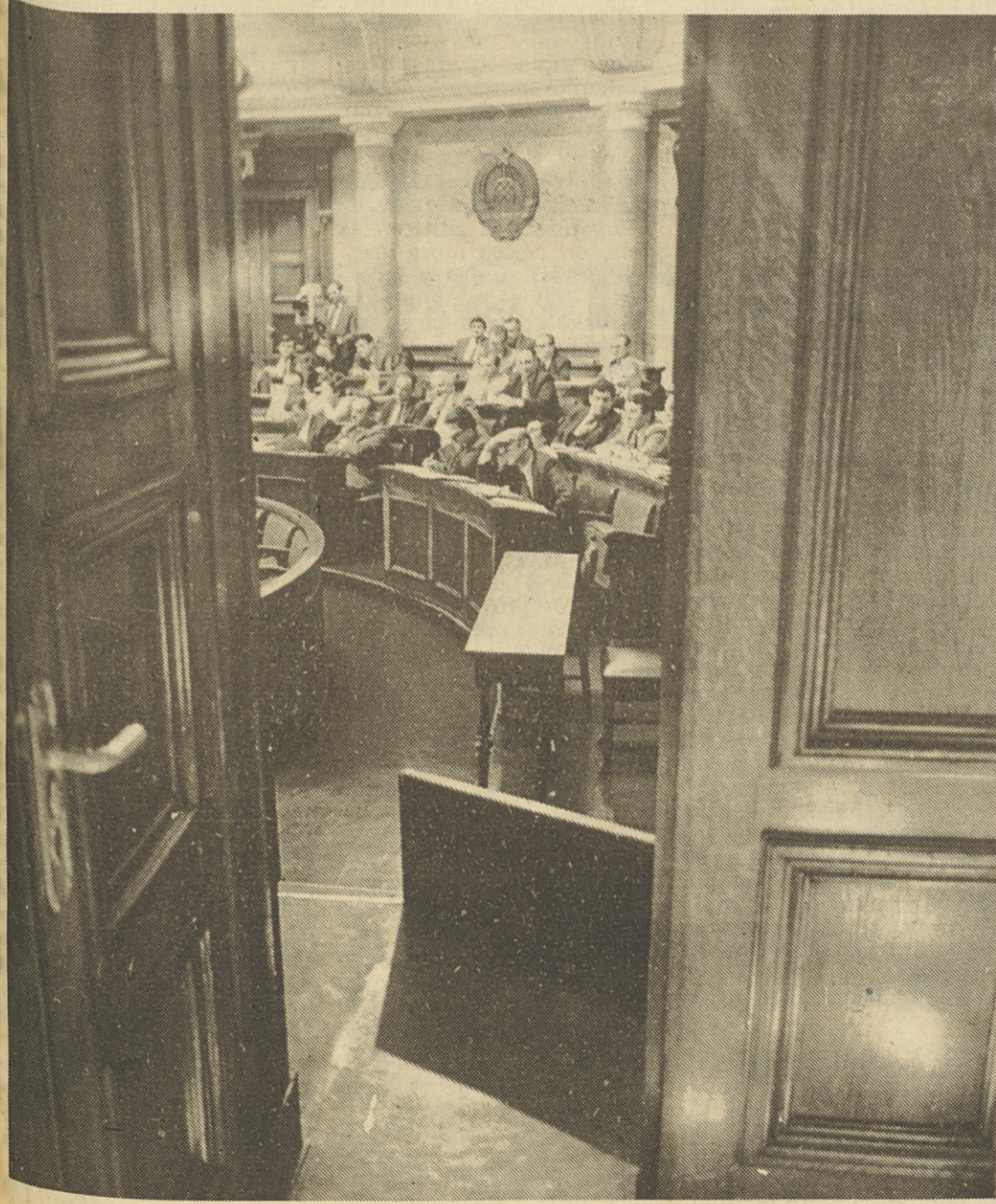
Prelomnica za gospodarstvo in demokracijo

Nerodnost in nepripravljenost delegatov ob izražanju nezaupnice v zvezni skupščini potemtakem ni samo posledica njihovega neznanja in neizkušenosti, temveč tudi zadržek, ki jih ima republiška politika pri uveljavljanju ukrepov zvezne skupščine in tudi z iskanjem alternativnih (nih nosilcev) politike zvezne vlade. Drugačen odnos med nezadovoljnim ljudstvom, njegovimi delegati in zvezno vlado bo seveda mogoč, ko bomo tudi na podlagi letošnjih majskih izkušenj spremenili oziroma uveljavili sistem resnične pluralistične socialistične demokracije. Delegatska skupščina mora postati resnično mesto, kjer se bosta krojili naša sedanost in prihodnost. V tej zvezi je še vedno bistvenega pomena sestop partije oziroma zveze komunistov z oblastmi, saj tudi seja CK ZKJ, ki je bila prejšnji teden, dokazuje, da ta organ ne daje le

načelne podpore potrebnim ukrepom, temveč v svojih sklepih kar sam navija za rezultate, ki jih bo šele treba ustvariti. Podobno velja za kolektivno predsedstvo zvezne države, ki se, kot vse kaže, s svojo avtoriteto spušča na vsa področja družbenega in gospodarskega življenja in ne le na tista, za katera je posebej odgovorna, in tako jemlje samostojnost skupščini pri odločanju.

Zelo verjetno je, da v dveh letih, za kolikor si je podaljšala mandat zvezna vlada, ne bomo zamenjali niti vlade, niti ljudstva, ki je nezadovoljno, zlasti zaradi zmanjševanja možnosti za normalno delo in življenje na podlagi rezultatov dela. V teh dveh letih pa morajo priti na dan in dati rezultat alterantive dosedanje neuspešne politike. Vemo, da tržno gospodarstvo ne gre vstric z nedemokratično družbo. Mogoče so prav grenke majske izkušnje prelomnica tako za gospodarstvo kot za demokracijo.

Franček Kavčič

Predsedstvo RS ZSS o ustavnih spremembah

ZA SAMOSTOJNOST IN ODGOVORNOST DELOVNIH KOLEKTIVOV

Predsedstvo slovenskih sindikatov je v sredo govorilo o rezultatih javne razprave o ustavnih spremembah. Osnovno misel, ki je vela iz razprave in tudi iz uvoda člana predsedstva **Dušana Rebolja** lahko označimo takole: potrebujemo takšne spremembe zvezne ustave, ki bodo osvobodile temeljne organizacije združenega dela prevelikega normativizma in sproščale trg, kar po svoje pomeni tudi odpiranje prostora za večjo demokracijo in samoupravljanje v družbi in v gospodarstvu. To pa je pogoj za uveljavljanje zasnov razvoja v smeri sodobne inovacijske družbe. Lahko rečemo, da je takšna opredelitev neke vrste merilo za presojanje ponujenih ustavnih dopolnil, saj je Dušan Rebolj še posebej poudaril, da je potrebno podpreti vse tiste usmeritve in dopolnila, ki vnašajo v družbenogospodarsko ureditev možnosti za tržno vrednotenje rezultatov dela in poslovanja v gospodarstvu, samoupravno in poslovno samostojnost organizacij združenega dela, ekonomsko odgovornost delavcev za gospodarjenje z družbenimi sredstvi in tudi ustreznejše urejanje odnosov na področju skupnih vlaganj družbenih sredstev in sredstev občanov v organizacijah združenega dela. V tem smislu so kajpak povsem samoumevne tudi opredelitve sindikatov, naj dobi delovna organizacija vse prerogative subjekta, ki v poslovnem smislu nastopa na trgu, pa tudi, naj se z ustavo zagotovijo mnogo širše možnosti za skupna vlaganja, za katere prevzemajo tveganje in udeležbo

v ustvarjenem dohodku sami vlagatelji. V sindikatih so podprli tudi tiste spremembe ustave, s katerimi naj bi zagotovili večje možnosti delovnih ljudi in občanov, da svobodno združujejo svoje delo in sredstva zaradi proizvodnih in drugih interesov, in tiste predloge, ki bi prispevali k večji gospodarnosti družbenih dejavnosti, večjemu uveljavljanju ekonomskih interesov pri urejanju medsebojnih odnosov uporabnikov in izvajalcev in ki naj omogočijo večjo demokratizacijo in vpliv delavcev in delovnih ljudi pri volitvah.

Izjemnega dohodka ni

Dušan Rebolj pa je posebej poudaril, da v sindikatih ne podpirajo ponujenih rešitev o tako imenovanem izjemnem dohodku, saj so v nasprotju s tržnim gospodarjenjem in tudi načelom, da delavci v organizacijah združenega dela ustvarjajo dohodek na osnovi vrednotenja svojih rezultatov dela in tudi proizvodnih tvorcev, upošteva tržne zakonitosti. Gre preprosto za spoznanje, da gospodarski subjekti dosegajo in izkoriščajo posebne tržne ugodnosti, če so te sad boljšega gospodarjenja in upravljanja z družbenimi sredstvi, skrbi za posodabljanje izdelkov in večjo kakovost, kar v bistvu pomeni prizadevanja za čim boljši tržni položaj podjetja. To pa je seveda temeljna zakonitost in spodbuda za prizadevanja delovnih organizacij in delavcev v boju za dohodek, kar seveda ni izjemen dohodek, ki bi se ga dalo s kakršnimi koli državnimi

mi predpisi odvzemati. Predsedstvo je tudi poudarilo, da niso sprejemljivi tisti predlogi, ki narekujejo obvezno združevanje in urejanje notranjih medsebojnih razmerij v velikih sistemih posebnega družbenega pomena zaradi tehnološke enotnosti delovnega procesa, kar naj bi urejali z zveznimi zakoni. Ne nazadnje gre za umetno delitev delavcev v združenem delu, in če bi se uveljavile takšne rešitve, bi se položaj delavcev v velikih sistemih bistveno razlikoval od tistega v drugih delih združenega dela, obrnili njihove samoupravne pravice,

država pa bi dobila v roke pomembne vzvode za odločanje v teh sistemih.

Predsedstvo je seveda odločno zavrnilo tudi tista dopolnila ustave, ki posegajo v njena temeljna določila, še posebej pa v doslej ustavno dobro opredeljene odnose v federaciji, in seveda tista, ki zmanjšujejo odgovornost republik in pokrajin za svoj razvoj in razvoj jugoslovanske družbene skupnosti. Povsem normalno je, da predsedstvo ni sprejelo tistih predlogov, po katerih bi z zveznim zakonom urejali skupne temelje izobraževanja in vzgojnega sistema, davčnega sistema in osnove davčne politike, spreminjali odločanje v zboru republik in pokrajin in zmanjševali pristojnosti tega zbora, drugače urejali financiranje JLA mimo proračuna federacije, na osnovi lastnih virov, temelje združevanja delovnih ljudi in občanov v organizacije in društva in povečevali pristojnosti zveznega in ustavnega sodišča. Vse to je javna razprava zavrnila, prav tako kakor zavzemanje za uvedbo zbora združenega dela v zvezni skupščini. Dušan Rebolj je poudaril, da slovenski sindikati odločno zavračajo takšne predloge, kajti to bi pomenilo poseganje v temeljno določilo ustave in v naravo federacije kot skupnosti svobodno združenih narodov in narodnosti, organiziranih v republikah in pokrajinah. Velja dodati tudi razmišljanja, ki so se nedvoumno izkristalizirala na seji predsedstva, da ni moč iskati vzporedne oblike organiziranja in odločanja združenega dela zveznemu zboru in zboru republik in pokrajin, to naj bi bila konferenca samoupravljavcev v zveznem skupščinskem sistemu – saj taka rešitev postavlja vprašnje, (ki bi ga bilo treba resno razčleniti), vloge in odgovornosti zveze sindikatov Jugoslavije v skupščinskem sistemu.

Stavka kot ustavna pravica

V javni razpravi v organih in organizacijah slovenskih sindikatov so tudi predlagali, da je treba v temeljnih do-

ločilih ustave jasneje izraziti vlogo sindikatov v političnem sistemu, in še posebej zapisati v zvezno ustavo pravico delavcev do stavke. Dušan Rebolj je dejal, da je tako potrebno dopolniti poglavje o svoboščinah, pravicah in dolžnostih človeka in občana. Glede na predloge iz javne razprave je predlagal, da bi v 47. členu ustave SFRJ zapisali pravico in dolžnost sindikata, da dejavne nastopa pri reševanju sporov v organizacijah združenega dela.

Začasni status

Člani predsedstva so tudi menili, da v ustavo ni potrebno zapisovati, da je ustanavljanje samoupravne delavske kontrole obvezno, ampak naj bo to odločitev delavcev. S tem pa ni rečeno, da ni potrebno okrepiti nadzorne funkcije delavcev v organizacijah združenega dela, pri čemer mora imeti primarno dolžnost delavski svet, organ samoupravne delavske kontrole pa se lahko oblikuje tudi kot izvršilni organ delavskega sveta. Nekoliko različna so bila razmišljanja na seji predsedstva o 32. členu ustave SFRJ, v katerem je zapisano, da delavec ne more izgubiti lastnosti delavca v ozdu, če zaradi tehnoloških izboljšav njegovo delo ni več potrebno. Dušan Rebolj je poudaril, da obstajajo predlogi, da bi v tem členu opredelili neke vrste mehanizem za zaščito delavca: dali naj bi mu poseben začasni status, ki bi mu zagotavljal prednost pri novih zaposlitvah, višjo raven materialne in socialne varnosti, kar bi moralo vsebovati nadomestilo osebnih dohodkov, in nepretrgano obvezno pokojninsko in zdravstveno zavarovanje. Seveda gre tudi za druge neokrnjene pravice iz minulega dela, kot jih je imel delavec v ozdu, preden se je izkazalo, da je njegovo delo zaradi tehnoloških izboljšav nepotrebno. Citirajmo Dušana Rebolja: »Zveza sindikatov Slovenije je za najboljšo rešitev teh vprašanj v ustavnih dopolnilih posebej zainteresirana. Oblikovalo se je mnenje, da takšna

rešitev, ki uveljavlja začasni izjemen status, in še to takrat, ko nekaterih delavcev ni mogoče zaposliti, vendar jim pripadajo vse pravice iz minulega dela, potrebno polnoma zaščititi. Tako takšno rešitev je možno sprejeti le pod pogojem, da se v ustavi jasno opredeli obveznost delavcev v ozdu, da v investicijskem elaboratu ugotovijo možnosti in sredstva za zaposlitev tehnoloških presežkov delavcev, kar z drugimi besedami pomeni, da moramo v ustavi zapisati obveznost organizacij združenega dela, da skrbijo za zaposlitev delavcev, zagotavljajo materialna sredstva za uveljavitev pravic iz minulega dela, za prekvalifikacijo ipd. Širša solidarnost in okviru družbenopolitične skupnosti načeloma ne bi smela biti rešitev, čeprav ni moč zanikati vloge družbenopolitične skupnosti, še posebej tedaj ne, ko gre za dejavnost posebnega družbenega pomena.

Na seji predsedstva so še posebej kritično govorili o preširokem normativizmu, ki izhaja iz predvidenih sprememb ustave, in ob tem opredelili tudi svoje mnenje o tem, kako sprejeti ustavne spremembe. Sindikat se zavzema, da spremembe ustave ne bi sprejemali v svežnju. Iz ustavnih dopolnil je treba izločiti vse tiste, za katere ni soglasja v republikah in pokrajinah, razprava in odločanje o njih pa najbosta ločena po posameznih amandmajih, vse sprejemljive spremembe pa je potrebno sprejeti tudi skupaj v svežnju. Glede referendumu o ustavnih spremembah pa predsedstvo meni, da je za takšno odločitev pristojna republiška skupščina, ampak šele po končani javni razpravi o osnutku ustavnih sprememb. Vsakršno vnaprejšnje odločanje za referendum ali proti njemu v nekem smislu pomeni nezaupnico delegatski skupščini. S tem je predsedstvo pravzaprav menilo, da je odveč znova in znova vračati se k vprašanju referendumu, da ali ne, ampak je treba vse znanje in moči usmeriti v bistvene spremembe ustave.

Seja republiškega odbora sindikata delavcev obrti Slovenije

DELAVCI PRI SAMOSTOJNIH OBRRTNIKIH SLABO ORGANIZIRANI

Tako je delavec iz Ljutomera začel razpravo na seji republiškega odbora sindikata delavcev obrti Slovenije, na kateri so največ časa posvetili predlogoma sprememb in dopolnitev obrtnega zakona in zakona o davkih občanov. V Sloveniji je manj kot polovica delavcev pri samostojnih obrtnikih včlanjenih v sindikat. Ponokod nimajo ne svojih osnovnih organizacij sindikata niti sklada za izobraževanje. V teh okoljih je delavec bolj ali manj prepuščen sam sebi in prav gotovo ne more uveljaviti vseh pravic iz delovnega razmerja oziroma biti enak delavcu v združenem delu.

Vse drugače pa so organizirani obrtniki, njihovi delodajalci. Obvezno so včlanjeni v obrtno združenje, članarino pa poravnajo iz dohodka obratovalnice. To pa pomeni, da k tej članarini prispevajo tudi delavci, zaposleni pri obrtnikih. In tako se dogaja, da se materialni in politični položaj obrtnika krepi, položaj delavca pa slabša tudi v gmotnem pogledu. Po podatkih iz Pomurja je razlika med osebnimi dohodki delavcev v združenem in samostojnem osebnem delu vedno večja, povečujejo se tudi razlike med osebnimi dohodki delavcev pri obrtnikih med občinami. Za Pomurje je značilno, da imajo najnižje osebne dohodke delavci v obrti, ki posluje z gotovino, na primer v gostinstvu. Zelo pogosto imajo ti delavci najnižji možni osebni dohodek po kolektivni pogodbi oziroma akontacijo osebnega dohodka. Čeprav morajo obrtniki po kolektivni pogodbi ob bilanci delavcu vročiti po-

račun osebnih dohodkov, se to le redko zgodi, kajti davčne uprave ne preverjajo dosledno uveljavljanja kolektivne pogodbe, saj je v njihovem interesu, da je čisti dohodek obratovalnice čim večji, ker bo tako večji tudi davek.

Dogaja se tudi, da obrtniki prikažejo izgubo obratovalnice, občinske uprave pa ne ukrepajo in obrtniki še naprej zaposlujejo delavce. Zato je delavec iz Ljubljane menil, da bi morali v zakonodajo in kolektivno pogodbo vnesti določilo, da mor za zaposlovanje delavcev pri samostojnem obrtniku dati soglasje tudi sindikalna organizacija. Tako bi prav gotovo bolj zavarovali interese teh delavcev in obenem naložili sindikatu, naj posveti delavcem v samostojnem osebnem delu več pozornosti.

Seveda te razprave ne gre preveč posploševati, res pa je, in to so potrdili tudi drugi udeleženci v razpravi, da je takih primerov nepravilnega odnosa do teh delavcev vse preveč, da se samovolja obrtnikov krepi in da je prav razprava o noveliranju dokumentov, kot sta obrtni zakon in zakon o davkih občanov, nova priložnost za smotno in čim bolj pravično ureditev teh razmerij.

Republiški odbor sindikata delavcev obrti Slovenije se je v celoti strinjal s pripombami strokovnih služb na oba zakonska predloga sprememb in dopolnitev in menil, da bi morali pri oblikovanju skupnih pripomb republiškega sveta zveze sindikatov upoštevati tudi v razpravi mnenja in stališča iz razprave.

Remigij Noč

Zvonimir Hrabar med ljubljanskimi sindikalnimi delavci

DIAGNOZE IMAMO, ZAČNIMO ZDRAVITI

Med obiskom v Sloveniji je predsednik Sveta Zveze sindikatov Jugoslavije Zvonimir Hrabar namenil nekaj časa tudi pogovoru z ljubljanskimi sindikalnimi delavci. Na mestnem svetu je beseda tekla o problematiki družbenih dejavnosti, še posebej o položju zdravstva in izobraževanja.

Družbenoekonomske razmere v slovenskem glavnem mestu, ki šteje že nad 350.000 prebivalcev, med njimi je 193.000 zaposlenih v 3450 organizacijah združenega dela, je najprej predstavil predsednik mestnega sveta **Jože Šketa**. Hiter razvoj mesta je s seboj prinesel tudi številne težave družbenim dejavnostim. Ljubljana je predvsem v preteklih 15 letih s samoprispevkom zgradila številne zdravstvene objekte, šole in vzgojno-ustavne ustanove, vse to pa je za seboj potegnilo tudi večje zaposlovanje v družbenih dejavnostih in večjo obremenitev gospodarstva, ki pa v zadnjem obdobju ne zmore več tako enostavno zbrati denarja zanje.

Posebno težke so razmere v zdravstvu, ki je nedvomno doseglo evropsko raven, vendar mu grozi - zaradi velikih izgub - krčenje obsega in kakovosti programov. Kaj to pomeni, je slikovito opisal **dr. Janez Kirbiš**, predsednik konference osnovnih organizacij sindikata v Univerzitetnem kliničnem centru, ki mu uporabniki storitev oziroma sivi dolgujejo že več kot petnajst milijard dinarjev za že opravljeno delo. Zmanjkuje pa jim tudi prepotrebni deviznih sredstev za nakup reprodukcijskega materiala. »Kot zdravnik

menim, da si ne moremo privoščiti prehoda iz kurative v preventivo in celo v paliativo, kar pomeni, da pomagamo ljudem umirati. To je sramota, ki si jo v naši socialistični družbi ne bi smeli dovoliti«, je poudaril. Dodal pa je še misel, da bo potrebno poiskati druge vire sredstev, na primer posebna zavarovanja, povečanje davkov na alkohol in podobno,

če hočemo zdravstvo obdržati na doseženi ravni.

Boža Smole iz ljubljanskega zdravstvenega doma je opozorila na usklajevanje osebnih dohodkov delavcev v zdravstvu s tistimi v gospodarstvu, ki so ga lani nekako uspeli doseči, sedaj pa se razlike spet povečujejo, kar slabo vpliva na razpoloženje delavcev. **Barbara Križaj** iz ljubljanskih lekarn pa je opozorila, da zaradi pomanjkanja sredstev ne morejo več redno plačevati zdravil dobaviteljem, zato so zdravstveno skupnost obve-

stili, da bodo začeli izdajati zdravila samo, če bodo bolniki plačali polno cen.

S podobnimi težavami se otepajo ljubljanski šolniki. V osnovnih šolah je sicer zagotovljena nadpovprečna raven izobraževalnega procesa, precej slabše pa je v srednjih šolah, ki delujejo v zgradbah iz 19. stoletja. V njih bo letošnja jesen zmanjkalo prostora za 16

V Sloveniji je Zvonimir Hrabar obiskal najprej novomeško tovarno IMV, v kateri so ga delavci seznanili z načinom in dosežki sanacije te delovne organizacije. V sindikalnem izobraževalnem centru v Radovljici je govoril z udeleženci enotedenske sindikalne šole; tokrat so se tam zbrali Kamničani. Predsednik je slušateljem govoril o tem, kako si predstavlja današnje in jutrišnje delo sindikata in menil, da so spremembe nujne, sicer si bo nezadovoljno članstvo poiskalo drugo organizacijo. Menil je, da je glavna delavska zahteva, da se mora sindikat bojevati za interese

članstva in da morajo te in druge zahteve spremeniti vsebino in način dela sindikata.

O teh vprašanjih se je Zvonimir Hrabar pogovarjal tudi s člani predsedstva RS ZSS. Povedal je, da so dosedanje razprave pokazale, da sindikat ne podpira zamisli iz ustavnih dopolnil za uvedbo konference samoupravljalcev Jugoslavije, ki bi o nekaterih zadevah soočevala s skupščino SFRJ. Po Hrabarjevem mnenju delavci niso za uvedbo še enega skupščinskega zborja in vsega kar bi bilo v zvezi z njim potrebno.

ustvarjajo dohodek in na tiste, ki ga »porabijo«. Menil je, da je taka delitev, toliko let po vojni, popoln nesmišelj, kajti družbenoekonomski položaj delavcev v gospodarstvu in družbenih dejavnostih mora biti enak. Takšna miselnost pa ni zrasla med delavci, ampak med tistimi, ki v njihovem imenu trdijo, da zastopajo njihove interese. Delavci se zavedajo, da ni napredka brez izobraženega in zdravega delavca, zato je ena prednostnih nalog zveze sindikatov, da se še bolj odločno, s konkretnimi akcijami, loti izenačevanja družbenoekonomskega položaja vseh delavcev, ne le na področju osebnih dohodkov.

»Če hočemo skočiti na vlak, ki nas bo popeljal v razvito Evropo, se moramo zavedati, da tega ne moremo

storiti, če bomo otroke izobraževali tako, kot so jih v času Marije Terezije. Obstaja bojazen, da bomo šli v razviti svet manj pismeni, kot smo bili včeraj in bomo dokončno ostali v zadnjem vagonu tehnološke revolucije.« je menil predsednik jugoslovanskih sindikatov o izobraževanju. Pri tem je zbranim povedal izkušnjo Švicarjev, ki svoje otroke učijo že v osnovni šoli, da so revna dežela in da morajo zato trdo delati, če hočejo bolje živeti. Pri nas pa učenec zabijemo v glavo, da bodo morali delati, če se ne bodo učili.

Že dolgo vemo, da nas iz krize lahko izvleče le znanje, in tudi, da sta izobraževanje in zdravstvo dejavnosti, ki lahko bistveno pomagata gospodarstvu in ne pomenita le obremenitve. Zato bi bilo po mnenju Zvonimira Hrabarja neodgovorno, če bi s kakršnimi koli poslovanjem zavrla razvoj tam, kjer so možnosti zanj. V sindikatih bijejo bitko proti normativizmu, ki resno ovira razvoj. Žal te ostre bitke niso najbolj uspešne. Članstvo v svo pravo zahteva drugačen sindikat in drugačne odnose. Ozračje je za take spremembe zdaj dobro, zato si mora sindikat pridobiti status, ki mu bo omogočal preventivno delovanje pri odpravljanju kriznih razmer. Sindikat mora stalno delovati in ne čakati na druge organe in organizacije. Zveza sindikatov mora imeti svoje podatke o razmerah in ponujati rešitve pred drugimi, torej mora dogodke prehitovati. Tako delajo sindikati v razvitem svetu in članstvo pri nas zahteva tako organizacijo.

Ko je govoril o pritiskih na povečanje prispevnih stopenj, je med drugim poudaril, da jih zdaj ne moremo sprejeti, pač pa moramo vse moči uperiti v povečanje dohodka, potem pa bo moč z nižjimi stopnjami dobiti več denarja za družbene dejavnosti. Zato mora sindikat podpreti tiste, ki vlečejo voz naprej in ne dopuščati delitve na 6:2. *Sašo Novak*

Jugoslovanski posvet novinarjev v združenem delu

S STROKOVNOSTJO ZRASTE TUDI SAMOSTOJNOST

»Pozdravljam pobudo predsedstva Zveze novinarjev Jugoslavije, ki je kot stanovska organizacija pokazala razumevanje tudi za tisto področje novinarske dejavnosti, ki je neposredno v vlogi samoupravljanja in ki v združenem delu ne sme biti skrb samo sindikata«, je poudaril med drugim predsednik slovenskih sindikatov, ko je 12. maja v Bernardinu pozdravil 140 udeležencev prvega jugoslovanskega posvetovanja o »vlogi in položju novinarja v združenem delu«.

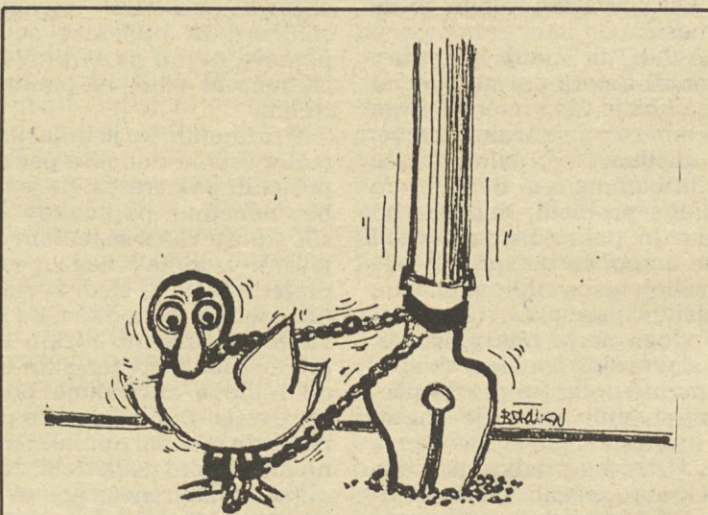
Posvetovanje je trajalo dva dni pod neposrednim pokroviteljstvom predsednika predsedstva Zveze novinarjev Jugoslavije Slavka Frasa. Prireditelji so bili Jugoslovanski koordinacijski odbor za razvoj obveščanja v združenem delu pri Zvezi sindikatov Jugoslavije ter izvršni odbor sekcije novinarjev in organizatorjev obveščanja v združenem delu skupaj s Centrom Delavske enotnosti za razvijanje obveščanja v združenem delu.

»Osnovni namen je opozoriti na sredstva javnega obveščanja v organizacijah združenega dela kot najpomembnejšo pravico za krepitev samoupravljanja in neposredne demokracije v družbeni bazi; pokazati, kolikšen je resnični odmev teh javnih glasil v krogu recipientov, ki je zavezan zakonskim in etičnim normam svojega poklica, resnično v takem položaju, da v zavesti svoje družbene odgovornosti lahko svobodno opravlja svoje delo; in ne nazadnje, koliko je za to usposobljeno«, je v uvodnem govoru načrtal vsebino posvetovanja Slavko Frasa.

V skladu s to zasnovo posvetovanja so posamezne republiške in pokrajinske sekcije pripravile tri uvodne konferate (glavnega je imel predsednik JKO Petar Banovčanin iz Vojvodine): SR Hrvatska o izobraževanju novinarjev v združenem delu, SR Slovenija o njihovi vlogi in delovnih razmerah, SR Srbija o uredniški politiki glasil.

Kakor je organizatorju uspel namen posveta, da zbere predstavnike stanovskih organizacij z vseh predelov Jugoslavije in da to

področje dela novinarjev ovrednoti v stanovski organizaciji z ustrezno predstavljivo v množičnih občilih, pa je manj uspel tisti cilj posve-

Karikatura: Brane Šalamon

Z izvrjnimi karikaturami so bile opremljene Informacije, ki so spremljale potek posvetovanja. Tričlanska skupina novinarjev je v dveh dneh pripravila sedem števil, ki so jih prejeli udeleženci. Izdajo je omogočil Center za razvijanje obveščanja v združenem delu pri Delavski enotnosti s sodelavci.

ta, ki ni želel biti politični shod. Analitično in strokovno bolj pretenciozno je namreč želel razčleniti specifični položaj novinarske stroke v okviru in za namen proizvodne in samoupravljalne javnosti ter na podlagi tega predlagati ukrepe vsem ustanovam, poklicnim in političnim, da bi se izboljšala kakovost informiranja v kapitalnem sistemu. Osnovna težnja je v tem poklicu razvijati profesionalnost, manj pa biti v vlogi ideologa firme, vzdrževalca njenih iluzij o njej sami.

Posvetovanju so povdarili pomembnost z udeležbo na otvoritvenem delu poleg predsednika RS ZSS Mihe Ravnika tudi predstavnik Zveze sindikatov Jugoslavije za področje informativne dejavnosti Radovan Vuković, s strani RK SZDL Slobodan Rakočević, s predsedstva CK ZKS Lenart Šetinc, ki je tudi energično posegel v razpravo o poklicnem kodeksu in lažnih dilemah v zvezi s poklicem novinarja.

Če poznamo pogled velikih kolegov na »tovarniški tisk« kot na nekaj liliputanskega in zgodovinsko obrobnega, pogled, ki je mnogokrat upravičen, potem smo lahko zadovoljni to pot tudi s pozornostjo naših velikih redakcij. Kot kolegi so pokazali dovolj razumevanja, zaradi česar bi si želeli, da bi bilo posvetovanje bolj kakovostno.

Iz ljubljanske fakultete za novinarstvo sta bila povabljeni k sodelovanju profesorja dr. Manca Košir in magister Pavle Zrimšek. Čeravno so nekateri udeleženci ocenili razpravo o kodeksu kot slovensko kukavičje jajce v programu, saj je dokaj razjezilo avditorij, zlasti novinarje »na časnem delu« v politiki, pa je treba priznati, da je bila uvrstitev tako strogo določene teme kar v prid temu, da se pozornost usmeri na poklicna vprašanja in k bistvenim dilemam o avtonomnosti novinarskega poklica sploh ter se odlepi od tradicionalnega »naričanja« o zapostavljenosti in drugih zakompleksanih sodb ter od vrtičkarskega pogleda na poklic.

Na koncu je srečanje dobilo v skupnem sporočilu nekaj afirmativnih usmeritev, kot podlaga za operacionalizacijo v JKO in predsedstvu ZNJ ter pozneje v sekcijah in aktivih novinarjev oziroma v organih sindikata.

Ponovno se je pokazalo, da novinarstvo, zlasti v združenem delu, ni prava stroka, kakor denimo strojništvo ali medicina, da mu za to manjka samostojnosti, da mu manjka visokošolski program izobraževanja in poklicna habilitacija in da se ga drži še dosti dilematizma iz otroških časov tovarniškega tiska. Veliko je še čarlatanstva, ki pa mu bo čas vse manj naklonjen in bo polagoma izločil sušnarstvo.

Jaro Novak

Novi vladni ukrepi narekujejo jasen socialni program

RAZVEZA EKONOMIJE IN SOCIALE

Preplah, ki je nastal v javnosti okrog »dneva D«, to je napovedi novih omejevalnih ukrepov zvezne vlade po 15. maju, se ne kaže samo v nakupovalni vročici, ki je ponekod doobročila izropala police trgovin, ampak tudi v naraščajoči negotovosti zaradi morebitnih socialnih posledic: čisto kratkoročnih, to je znižanja plač in splošnega standarda ljudi; in dolgoročneje, do katerih bo prišlo na področju delovne sile po uveljavljanju tržnih zakonitosti.

Do preplaha je sicer prišlo v malone vseh delovnih organizacijah, a najbolj ga je bilo vendarle čutiti v družbenih dejavnostih v kulturi, šolstvu, zdravstvu itd. Te naj bi namreč prve prizadele napovedane vladne spremembe, do katerih prihaja po nareku mednarodnega denarnega sklada. Je ta preplah upravičen? Smo se nanj dobro pripravili?

Program je, a za zdajšnje razmere

Kot kažejo izkušnje podobnih gospodarskih reform drugod po svetu, je treba hkrati izdelati tudi ustrezen socialni program. Na očitke, da pri nas takšnega programa nimamo, pa je večkrat slišati, da to ne drži: že zdaj da imamo to razvito, kar velja še posebej za Slovenijo, ki je zgradila svojevrsten sistem socialnovarstvenih pravic.

Toda ob tem je treba reči, da imamo programe za zdajšnje razmere, ne pa za tiste, ki naj bi nastale, to je za tržne. Takšne razmere namreč terjajo strogo ločevanje ekonomske politike od socialne. Naša dozdajšnja hiba je bila ravno ekonomska politika, ki je bila hkrati tudi socialna. Ali drugače povedano – socialna politika se je ubadala in se še naprej ubada z izmišljanjem novih in novih ukrepov, s katerimi naj bi reševali socialne probleme, ki so posledica napak v gospodarskem sistemu oziroma v razvojni politiki nasploh.

V republiških sindikatih so pripravili osnutek socialnega programa, ki ga zdaj še dopolnjujejo in bo nared ob koncu tedna, predsedstvo pa ga bo sprejelo predvidoma ob koncu maja. Ta osnutek predvideva različne dejavnosti na ravni tozdov, občine in republike.

Ta sindikalni dokument se med drugim zavzema za to, da bi bili določeni osnovni življenjski artikli, katerih cene imajo bistveni vpliv na socialno in gmotno varnost delavcev, pod družbenim nadzorom, proizvajalcem pa bi zato zagotovili nadomestila. V zvezi sindikatov naj bi namenili pet odstotkov sindikalne članarine v korist članstva in sicer za vzajemno in solidarno reševanje problemov socialne in gmotne varnosti delavcev, njihove prekvalifikacije in preza- poslovanja. V tem solidarnostnem skladu pri republiškem svetu ZSS bi združevali tudi neuporabljena sredstva po zaključnih računih iz občinskih in medobčinskih sindikalnih organizacij in republiškega sveta ZSS.

Vladni program ukrepov

Republiški izvršni svet pa je pripravil predlog programa nove gospodarske politike, o katerem se bo slovenska skupščina odločala 25. maja. To gradivo obravnava spremenjene razmere, v katerih se bo znašlo gospodarstvo, ter ukrepe, s katerimi naj bi povečali proizvodnjo in zmanjšali porabo. Del te-

ga gradiva pa je namenjen tudi tako imenovanemu socialnemu programu.

O tem socialnem delu gradiva nam je **Franc Dolenc**, namestnik predsednika komiteja za zdravstvo in socialno varstvo, med drugim dejal, da je v njem osrednji poudarek na pripravi ustreznega socialnega programa po občinah. Ta program bodo morali skupno pripraviti vsi dejavniki, sprejela pa naj bi ga občinska skupščina. Tako naj bi skupno ugotovili stanje po občinah: kakšne so razmere na področju socialne varnosti delavcev in občanov.

Naslednji korak bo ugotovitev, koliko sredstev bi potrebovali in potem določitev virov teh sredstev, pri čemer bi šlo za sredstva iz skupne porabe, sindikata, društev ipd. Treba bo skratka celovito ugotoviti, koliko denarja bi potrebovali za te namene

oziroma če zdaj razpoložljiva sredstva zadostujejo ali ne. Če jih ne bo dovolj, bo pač treba postrgati vse kar bo na voljo. Osrednja novost je ta, naj bi družino obravnavali kot celoto, ne pa posameznika v njej. Za to naj bi skrbeli predvsem centri za socialno delo.

Strah med upokojenci

Zdaj prejema v Sloveniji eno od petnajstih vrst socialno varstvenih pomoči skupno 275.000 ljudi ali 14 odstotkov vsega prebivalstva, od dojenčkov do ostarelih. Računajo, da bodo napovedani gospodarski ukrepi zvišali to število za 50.000 ljudi, kar pomeni, da bo v naši republiki eno izmed socialno varstvenih pomoči (po dozdajšnjih merilih) dobivalo približno 325.000 prebivalcev. Ravno za teh 50.000 ljudi bo

treba zagotoviti dodatne vi- re financiranja.

Bojazen je segla tudi med upokojence. Kot nam je povedal **Jože Kuhelj** iz zveze skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja, omejitve ta hip ne bodo prizadele upokojencev: »Te omejitve za zdaj ne bodo vplivale na rast sredstev za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, tako da bomo lahko uresničili tisto, kar smo za leto načrtovali. Predlagana rast osebnih dohodkov v tem trenutku ne pomeni krčenja pravic, a kaj bo v končni fazi, tega zdaj še ni mogoče napovedati. Če ciljna inflacija – to je 90 do 95 odstotkov – ne bo uresničena, se bo ekonomski položaj upokojencev poslabšal.«

Seveda pa se bodo poslabšale tudi splošne razmere vseh zaposlenih. Z uveljavljanjem tržnih meril – če bo do tega res dosledno prišlo – bi se namreč povečali ekonomski in tehnološki presežki delavcev.

Dr. Ivan Svetlik s sociološkega inštituta v Ljubljani pravi, da nimamo takšnih socialnih programov, da bi se lahko spoprijeli z izzivom gospodarske preno-ve. Že dozdaj nismo imeli ustreznih programov za brezposelne. Novi gospodarski ukrepi pa zahtevajo predvsem programe preusposabljanja in prekvalifikacij, v zvezi s tem pa ustanavljanje novih proizvodnih programov in tudi programov za premišljanje delavcev iz ene tovarne v drugo.

Izkušnje v svetu so pokazale, da nekaj delavcev zmerom izvisi, zato so potrebni programi začasnih del. »O teh programih se za zdaj še nič ne ve,« opozarja dr. Svetlik. »To vprašanje je rešeno le načelno. Ločiti bi morali ekonomsko funkcijo delovne organizacije od socialne, kar prinaša s sabo večjo negotovost delovnega mesta. Danes se na tem področju komajda kaj premika. Primanjkuje predvsem ekonomska spodbuda, ki bi vse to pospešila.«

Seveda pa bi za takšen preboj morali zagotoviti kakovostno zasedbo vodstvenih in vseh drugih funkcij v delovnem procesu, stimulatивно nagrajevanje dela in inovativnosti, odpravljanje blokad vseh vrst.

Skoraj tretjina »odvečnih«

Kot ugotavlja dr. **Jože Mencinger** (Gospodarska gr- banja, januar 1988), je danes v Jugoslaviji kar 30 odstotkov »brezposelnih« zaposlenih delavcev. To pomeni, da skoraj tretjina jugoslovanskih delavcev na svojem delovnem mestu pravzaprav nima kaj delati.

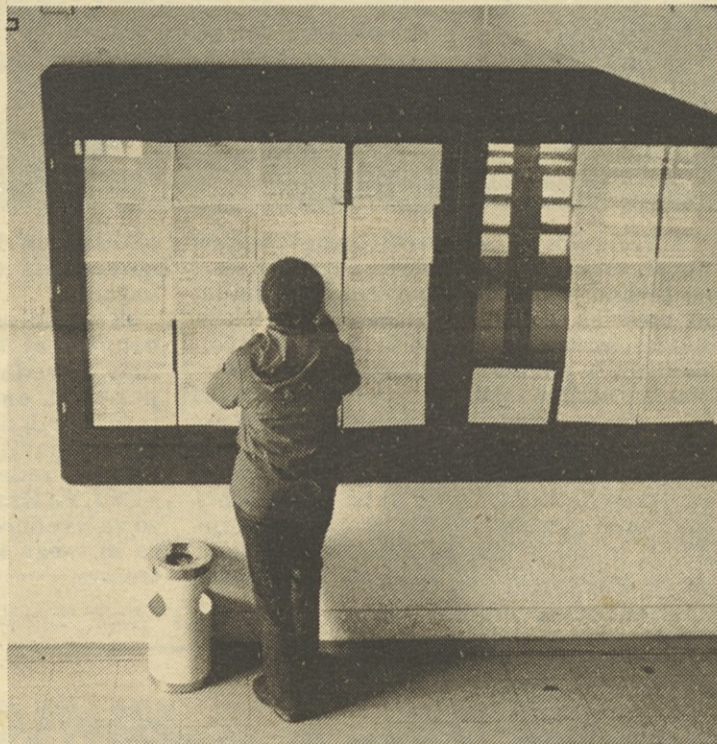
Razlika med Jugoslavijo in evropskimi tržnimi gospodarstvi se kaže tudi pri zaposlovanju. Medtem ko v razvitih tržnih gospodarstvih zastoj gospodarske dejavnosti spremlja tudi zastoj zaposlenosti, pa ta pri nas raste, ne glede na nazadovane ali upadanje gospodarske dejavnosti. Do tega prihaja zaradi skorajda popolne zaščite delovnih mest zaposlenih, zaradi regionalne negibljivosti delavcev med posameznimi panogami in med gospodarskimi organizacijami.

Pričakovati je socialne pritiske za opuščanje zastavljenih gospodarskih ukrepov. Razlog je v visoki socialni, politični in ekonomski ceni stabilizacije za sedanjo togo politiko. A že zdaj imamo v Jugoslaviji velike socialne zadrege, ki so predvsem posledica napak zastavljenega gospodarskega razvoja dolgo vrsto let nazaj. In proces preustroja našega gospodarstva se v bistvu sploh še ni začel.

Eno je gotovo: zmotno bi bilo pričakovati, da bomo velike socialne probleme reševali s socialno politiko. Najboljši socialni program je nedvomno gospodarska stabilizacija. Z odlaganjem gospodarskih sprememb bomo sicer še naprej ohranjali socialni mir – a hkrati s tem bomo še naprej razdeljevali revščino.

Na dlani je torej, da z dozdajšnjo ekonomsko politiko ne bomo rešili gospodarskih težav, ampak bomo revščino samo še poglabljali. Potrebujemo torej celovito socialno politiko, ki bo učinkovito pomagala vsem tistim, ki se bodo začasno znašli v stiski – a ta socialna politika naj bo ločena od ekonomske politike, saj nam je ta zakonska zveza v preteklosti hromila pogumnejši korak naprej.

Marija Frančeškin

SOCIALNA POLITIKA ZA GOSPODARSKE SPREMEMBE

Ukrepi gospodarske politike po 15. maju po mnogih ocenah »stojijo in padejo« s socialnim delom. Mnoge tudi pravijo, da tisto, kar je v predlogu kot socialna politika, ni pravi socialni program, ki naj bi spremljal in omogočal gospodarski preustroj. Že to, kar je ponujeno – gre pa v glavnem za ukrepe, ki že za »redni« obseg problemov ne zadoščajo – ni tako razdelano, da bi bilo moč razbrati, kje najti sredstva.

Hkrati s predlogom teh ukrepov je prišel v skupščinski postopek tudi predlog dogovora o skupnih temeljih za urejanje uveljavljanja socialnovarstvenih pravic, ki naj bi ga sklenile republike in pokrajini. Predlog bi na prvi pogled lahko nudil Slovincem nekaj osnove za samozadovoljstvo, saj je precej povzet po našem samoupravnem sporazumu, ki smo ga z velikimi mukami in tudi ob precejšnjem nerazumevanju sklenili pred leti. To je bilo namreč v časih, ko se je po Jugoslaviji precej govorilo o raznih »draginjskih dodatkih« in socialnih karticah, čeprav ni nihče povedal, kje je denar za kaj takega. Takrat smo s svojim »minimalnim programom«, ki je pomenil združitev raznih socialnovarstvenih pomoči v en sistem in enotno evidenco prejemnikov teh pomoči, vzbujali vtis, da smo drobnjekar-

ski. Medtem se je pokazalo, da je tak minimalni program kar precejšen zalogaj in da ima nekaj prednosti.

Pokazalo se je tudi, da ima ta sporazum nekaj lukenj, zaradi katerih ga nikakor ni mogoče vzeti za okostje tako imenovanega socialnega programa za prestrukturiranje. Tako ni bil niti mišljen. Ne bi bilo prav, če bi pričakovali, da bomo s tem dogovorom urejali vse socialne probleme; dogovor bo vsem republikam in pokrajinama koristil tudi zato, ker se bomo, če bo sprejet, laže primerjali med seboj; bo pa lahko le sistem, ki pokriva manjši del »socialne«. Namenjati mu kako večjo vlogo ne bi bilo prav. Mislim, da se da iz slovenskih izkušenj sklepati tole: samoupravni sporazum o uresničevanju socialnovarstvenih pravic je vnesel več reda in za marsikatero upravičeno tudi izboljšanje. Ustrezna predvsem v razmerah, ki so, na kratko rečeno, kolikor toliko »normalne«. Bil bi kar dober, če ne bi bilo inflacije, če ne bi bilo prevelike brezposelnosti in če bi bili osebni dohodki kolikor toliko urejeni. Sporazum namreč veže minimalno življenjsko raven, ki jo družba zagotavlja tistim, ki si sami niso sposobni zagotoviti dovolj sredstev za normalno preživljanje, na povprečen osebni dohodek. Tako

bi se ob realni rasti osebnih dohodkov povečeval tudi tako imenovani minimalni standard za prejemke socialnovarstvenih pomoči, hkrati pa bi prav tako samodejno izključeval tiste, ki pomoči niso več potrebni.

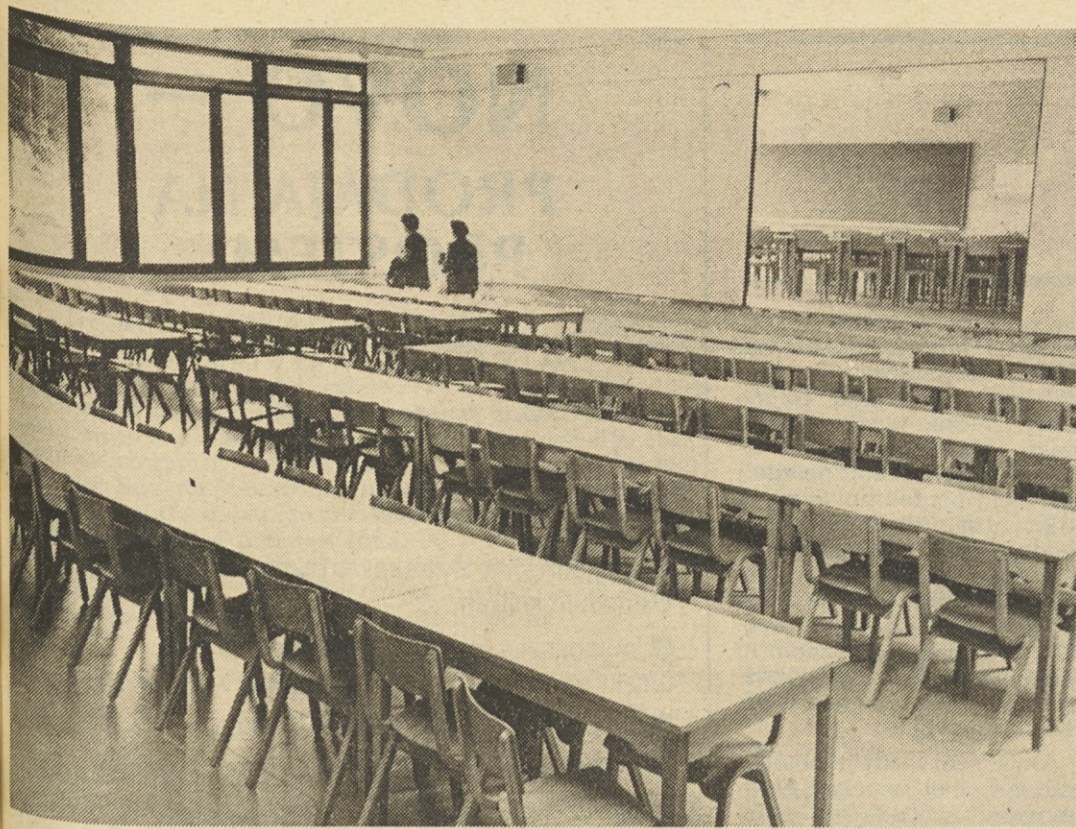
V razmerah, ko je inflacija hitra in visoka, realni osebni dohodki padajo, število nezaposlenih pa narašča, pa je sporazum potreben nenehnih popravkov. Inflacijo smo za silo upoštevali s sistemom četletnih usklajevanj; avtomatičnega padanja standarda prejemnikov, ki sledi iz zmanjševanja realnih osebnih dohodkov, pa ni mogoče upravičiti. Pri izredno nizkih dohodkih je namreč sestava življenjskih stroškov takšna, da njihovo zniževanje pomeni vprašanje preživetja. Bolj preprosto povedano: družine z zelo nizkimi dohodki morajo za prehrano dati tako velik delež teh dohodkov, da nimajo nikakršnega manevrskega prostora. Po drugi strani pa je seveda ob zniževanju osebnih dohodkov dvigovanje pomoči problematično, saj delo skoraj ni več motivirano.

Najšibkejša točka pa se seveda pokaže v soočanju sporazuma z zadnja leta tolikokrat poudarjeno potrebo po »zmanjševanju porabe.« Čeprav smo sporazum sprejeli

s trdno namero, naj predstavlja tisti minimum, ki ga bo družba zagotavljala ne glede na to, ali ji gre slabo ali dobro, saj mora omejevanje sredstev seveda pokazati tudi kot zmanjševanje pomoči. V razmerah, v kakršnih smo, ni moč pričakovati, da bo pomoč potrebovalo manj ljudi, pa naj kakorkoli čistimo sistem in izključujemo neupravičene. Nasprotno, na nekaterih področjih se je število upravičencev kar bistveno povečevalo. Tako smo spet pred dejstvom, ki smo se mu ravno s sporazumom hoteli izogniti, nameč da se bodo družbene pomoči ravnale bolj po tem, kaj družba zmore, kot po dejanskih potrebah. To se sicer sliši razumno, toda če pogledamo, za katere ljudi in za kakšne prejemke gre, je vendarle dobesedno nesprejemljivo. Če je povprečni standard vendarle še tak, da si lahko privoščimo sendvič, najbolj ogroženim ne moremo zmanjševati njihovega koščka kruha!

Tako se mi zdi, da bo dogovor, ki bi sicer za mnoga okolja gotovo pomenil več, kot je pomenil nam v Sloveniji sporazum, najbolj ogrožen ravno ob vprašanju, kako ga plačati. Predlog ukrepov, ki ga predlaga zvezni izvršni svet za čas po 15. maju, sicer ugotavlja, da se bo »mogoče znižala življenjska raven sedanjih uživalcev socialne pomoči in da so dogovor ter na njegovi osnovi sklenjeni sporazumi v republikah, bistveni za primernejše reševanje vprašanj na tem področju. Najbrž pa bi bilo le treba reči, da je to tista »poraba«, ki je ni mogoče omejevati. Najbrž pa bi bilo treba posebej poudariti tudi to, da je ta dogovor samo manjši del socialnega programa in da bo treba izredne probleme, povezane s spreminjanjem gospodarskega sistema, reševati drugače.

Marija Cigale

Stavka srednješolskih učiteljev v Murski Soboti

TEMNE SENCE NAD SREDNJIM ŠOLSTVOM

Delavci srednješolskega centra tehnične in pedagoške usmeritve v Murski Soboti so v petek, 13. maja, uresničili napoved stavke, zapisano v pismu Republiški izobraževalni skupnosti 15. aprila, ki smo ga objavili tudi v Delavski enotnosti. Za osvežitve spomina ponovimo bistvene poudarke iz pisma: učitelji od Republiške izobraževalne skupnosti zahtevajo dosledno uresničitev vseh resolucijskih predvidevanj za izplačila osebnih dohodkov za lani. Po domače povedano, vztrajajo pri izplačilu razlik za lani, hkrati zahtevajo sprotno usklajevanje osebnih dohodkov in njihovo izenačitev z zaslužki v gospodarstvu, pa tudi celovito ureditev gmotnega položaja vzgoje in izobraževanja na srednji stopnji. Učitelji so postavili tudi rok za izpolnitev zahtev, to je do konca aprila. Ker Republiška skupnost v tem času ni izpolnila njihovih zahtev, so se odločili za stavko.

Nanjo so se temeljito pripravili, potem ko so se zanjo odločili s tajnim glasovanjem (75 delavcev je bilo za, dvajset pa proti, po enem od podatkov). Izvolili so tudi stavkovni odbor, ki je na šoli prevzel prav vse funkcije, ravnatelju Vladu Sagadinu pa odvzel sleherno funkcijo, ki jo vodilni delavci sicer imajo oziroma opravljajo. Ocenili so tudi, da je njihov protest tako nenavaden in da bo vznemiril javnost, zato so v petek, 13. maja tudi aktivirali narodno zaščito, ki je varovala šolo. Predsednica stavkovnega odbora Regina Cipot je novinarjem le ponovila vse zahteve, zapisane v pismu izobraževalni skupnosti, ter dodala, da je očitno še stavka pot za prēmaganje njihovih težav. Učitelji so že prvi dan stavke podarjali, da s takšnim protestom nikakor niso oškodovali več kot 1600 učencev (ti so v petek, po četrtkovem sestanku s predstavnikoma stavkovnega odbora, ostali doma), zato pa je širša družba s takšnim usmerjenim izobraževanjem v zadnjih letih naredila mlademu rodu nepopravljivo škodo.

Petkov popoldan naj bi, vsaj po pričakovanju, minil v ustvarjalnem pogovoru in

Za otroke in mladino STRIPI MIKIJA MUSTRA

povprečne plače na šoli za vse stopnje izobrazbe delavcev.

Tudi to pot hudovanje na novinarje

Kar večino podatkov o dogajanjih, sploh pa številke, smo novinarji dobili drugje, kajti na šoli so se odločili, da novinarji na njihovem petkovem sestanku s politikami in predstavniki Republiške iz-

iskanju poti za izhod iz nastalega položaja, vendar ni bilo tako. Predsednika Republiške izobraževalne skupnosti Nika Žibrata so pričakali okrog 14. ure, vendar se je ta pogovarjal s stavkovnim odborom in še z nekaterimi povabljenimi učitelji. Končno stališče je bilo jasno: v republiki ni denarja za celoten proračun lanskih osebnih dohodkov, tako predvideva resolucija. To pa ne pomeni, da širša družba v izjemno težkih razmerah nasploh ni pokazala vsaj nekaj volje za poravnava dolga srednješolskim učiteljem. Za delni proračun so na murososobškem centru dobili 250 milijonov dinarjev, od skupno 650 milijonov dinarjev, kolikor bi morali za lansko leto še dobiti. Prav te dni so opravili delni proračun plač tudi za letošnje prve štiri mesece. Poglejmo nekaj številke: iz proračuna so zaposleni dobili najmanj 147 tisočakov, največ pa 437.351 dinarjev (gre za primerjavo med snažilkami in profesorji).

Še pred začetkom stavke pa so vedeli, da bodo povečane tudi majske plače (gre za vseslovensko povečanje osebnih dohodkov) za 17,8 odstotka, so se učitelji hudovali na novinarje, ker so objavili številke za maj, češ da še ne vedo, ali bodo takšne plače tudi dobili. Vseeno ponovimo račune: snažilke bodo maja zaslužile od 270.000 do 342.700 dinarjev, delavci s srednjo izobrazbo od 490.000 do 755.000 dinarjev, z višjo od 590.000 do 860.000 dinarjev in z visoko izobrazbo od 656.000 do 889.000 dinarjev. Ob znanih odstotkih povečanja majske plače ni težko izračunati aprilske

obraževalne skupnosti niso zaželeni. To odločitev so javno izglasovali, saj niso bili zadovoljni s prvimi poročili po radiu o stavki pa tudi sicer so zatrdili, da jim novinarji že več let škodujejo in da so jim sploh nenaklonjeni.

No, povrnimo se še nekoliko k poteku stavke. V petek popoldne se je 83 zaposlenih na ponovnem glasovanju odločilo, da bo v ponedeljek še stavka in ne običajen delovni dan in pouk po urniku. Tako so tudi obvestili učence prek lokalne radijske postaje. Predsedstvo občinske skupščine, ki se je zaradi dogajanj na šoli sestalo že v petek pozno zvečer, pa je, prav tako po radiu, pozvalo učence, naj v ponedeljek pridejo v šolo, tako kot druge dni. Ta poziv je zelo razburil člane stavkovnega odbora, ki so od glavne urednice Zavoda za časopisno in radijsko dejavnost zahtevali, naj objavi obvestilo za javnost, da bodo pač vse posledice morebitnega ponedeljkovega prihoda učencev v šolo nosili avtorji poziva, torej predsedstvo občinske skupščine, je bilo veliko vroče krvi in žolčnih razprav na ponedeljkovih sestankih. Ali je šlo za omejevanje svobode obveščanja, kot so trdili učitelji, ali pa za preprečitev neupravičenega vznemirjanja javnosti, kot je ocenila glavna urednica Irma Benko?

V ponedeljek zjutraj so učitelji prišli v šolsko zbornico (na to so po dolgih pogovorih delavci in v njihovem imenu stavkovni odbor pristali), večina učencev pa v šolo. Priznati je treba, da je bilo čutiti, da jih stvar, vsaj večino, vznemirja in da so si ponovno zaželeli pouka. Obrniti se je tako, da sta se ravnatelj Vlado Sagadin, ki je v petek odstopil zaradi razmer na šoli in zato, ker so mu odvzeli vse pravice vodilnega delavca, in predsed-

nik občinske skupščine Andrej Gerenčer v telovadnici pogovorila z učenci. Od približno 1600 jih je ostalo do deset ure, ko je bil pogovor, le še polovica, preostali pa so se naveličali čakati na pouk. Oba sta se nekako trudila, da bi učencem predstavila dogajanja na šoli in in tudi odločitev učiteljev za stavko.

Končni rok za ureditev - 31. avgust, sicer poziv na slovensko stavko učiteljev

Učitelji v zbornici so se po vročih razpravah z glasovanjem odločili, da v ponedeljek še stavkajo, redni pouk pa začnejo v torek, 17. maja. V razpravi je bilo slišati marsikaj, tudi v različnih tonih in barvah, vendar kaže povedati le bistvene stvari: učitelji so spoznali, da morajo končno pomisliti tudi na 1600 učencev, zato predlagajo, da se njihov gmotni položaj - torej osebni dohodki - uredi do 31. avgusta. Če se to ne bo zgodilo, bodo slovenske srednje šole pozvali k vseslovesni stavki, pripravljeni skupaj z njihovim sindikatom. In kaj pomeni ureditev osebnih dohodkov? Lahko dve stvari: da se jim v celoti tudi dejansko poračunajo plače za lansko leto, drugič pa to, da bi se jim izračun stoodstotnih lanskih plač (četudi razlike ne bi bile v celoti izplačane), upošteval pri izračunu letošnjih osebnih dohodkov. Zavzemajo se tudi za celovito ureditev finančnega položaja šolstva. Zelo nezadovoljni so bili tudi z delom Republiške izobraževalne skupnosti, vseh njenih organov in še posebej njenega predsednika.

V občini so učitelji dobili podporo za njihove objektivne zahteve, podprle pa so jih tudi druge šole in sicer

na različne načine: delavci ekonomskega centra so za celovito urejanje gmotnega položaja šolstva po delegatski poti, in za to, da bi vprašanje osebnih dohodkov čimprej rešili. Na Srednji zdravstveni šoli so solidarno s centrom prekinili pouk za dve uri, iz Srednje kmetijske šole pa so jim sporočili, da podpirajo njihove zahteve, če so upravičene, a da solidarnosti ne bodo izrazili s stavko, telegram v podporo je center dobil tudi od Srednje lesarske šole v Škofji Loki. Naj omenimo, da so delavci centra pisali tudi na občinsko skupščino in družbenopolitične organizacije, češ da so se premalo trudili za rešitev gmotnega položaja šole. V prihodnje bo, kot so se dogovorili, drugače. Seveda po ustaljenih postopkih in poteh.

Na koncu še kratko novinarjevo mnenje: čudno je, da se v vse zaplete z dokaj žalostno podobo vključili starši vsaj prek delegatov v šolskih organih. Ali se bojijo posledic, ki bi jih čutili njihovi otroci pozneje? Drugič: ob vseh objektivnih zahtevah učiteljev je bilo tudi med sabo in z družbo. Čutiti je bilo le napol opravljeno delo pred leti tudi kot posledico, tokrat še kako materialno otipljivo. In končno, ali stavka pomeni neomejeno pravico, da kdo dela, kar hoče. V zakonu o združenem delu jasno piše, kaj vse morajo ob prekinitvi dela narediti v organizacijah združenega dela, ki so posebnega družbenega pomena. Za šole pravi: v takih in podobnih primerih imajo zaposleni pravico do protesta, kot je stavka, vendar morajo zagotoviti osnovne funkcije delovanja oziroma proizvodnje, v šoli torej pouk.

Ivan Gerenčer

Delavci izdelave konstrukcij v Sevnici, obrata STT, so v hudi negotovosti in se zdaj lahko oprejo samo na sindikat

PO DOPUSTU TUDI ODPUST

Nezavidljiva usoda tako imenovanih dislociranih tozdov je v kriznih časih še bolj negotova. Tako je tudi sevniški tozd trboveljske STT, Tovarno konstrukcij, januarja doletelo preimenovanje v obrat. Te dni pa prihajajo v javnost vse bolj ne navadne novice. Edina politična organizacija, ki jim še ostaja, je osnovna sindikalna organizacija, katere predsednik je Alojz Pozdarec.

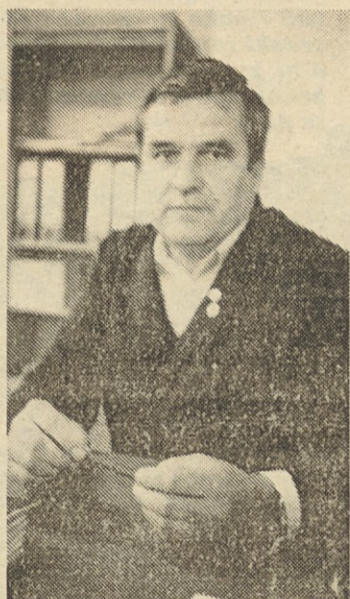
Na začetku pogovora je potožil, češ, zdaj še to, ko že tako leti nanj z vseh strani. »Sindikat je res edino, kar nam je ostalo, ko smo postali obrat. Tedaj so prenehala tudi naša dotlej delavna mladinska organizacija,« sledi mojemu pogledu na plakate na steni: eden je še s krškega mladinskega kongresa, ki ima pravzaprav pomembno geslo: Bodočnost ni več tisto, kar je bila včasih, in bolj bahavi zvezni, z rdečim nageljnomo nad sinjmodro zemeljsko kroglo!

»Na prisilni dopust naj bi te dni šlo prvih 30 do 40 delavcev, konec junija se jim bomo verjetno pridružili še drugi. V takšni druginji naj bi torej delavec prejemal le 70 odstotkov od osnove, kar znese 160.000 dinarjev. Kdor stanuje v bloku, bo imel za stanarino in morda še elektriko,« pove skrušeno. Zato so v ponedeljek sklicali se-

stanek vseh mojstrov s predstavniki začasnega KPO matične tovarne iz Trbovelj, tamkajšnjega IS, sevniškega IS, vodstev občinskih družbenopolitičnih organizacij in medobčinskega sveta sindikatov Posavja.

Čudno se mu zdi in kar ne more razumeti, da po 17 letih, odkar so povezani z Zaslavci, zanje ni razvoja, še dela ne. Da ne bi govoril na pamet, je povprašal računovodstvo, koliko so zadnji mesec, ko so bili tozd, torej decembra lani, namenila za skupne službe v Trbovljah. »Za tisti mesec petsto starih milijonov. Ne upam si prešteti mesecev in koliko milijard je to. Na zadnjem delavniškem nalogu je datum oktober 1987,« skuša ponazoriti mačehovski odnos delovne organizacije.

In delovni program, vrtamo vanj. Kako mora 143 delavcev živeti iz rok v usta? »Prejšnji generalni direktor je še novembra lani na sestanku v Sevnici slikal vse v najlepši luči. Z delom naj bi bili takrat zasedeni 80-odstotno, medtem ko naj bi bilo pogodb kar za tri leta. Glede programa pa je tako, da nam jih jemljejo. Uspešno smo izdelovali zvarjenice za cestno mehanizacijo, zdaj slišimo, da gre ta program v druge obrate, tako imenovani rudniški program

Alojz Pozdarec: - Kam naj gredo zdaj delavci, med njimi so tudi invalidi, nekaterim pa manjka samo nekaj let do pokojnine?

- transportne žlebove, so tudi vzeli,« našteva z vso trpkostjo. Vodja proizvodnje, sicer pa neuradni vodja obrata (v rokah nima nobenega papirja) Pavle Radišek ga dopolni, da tudi od obetavnega programa kemije ni koristi, saj v službah STT niso zagotovili ne razvoja ne prodaje. »Prodajna skupina ne dela, od vsega nas bremeni le zaloga,« ga dopolni Pozdarec.

V Sevnici pravzaprav nimajo režije, govorijo le o delavniški režiji. Na pripombo, da v matičnem kolektivu govorijo o močni režiji, predsednik Alojz Pozdarec pristavi: »Doslej smo delali v dveh izmenah, zdaj pa naj bi vse skupaj skrčili na eno,« našteva ukrepe začasnega KPO.

Sevniški obrat za izdelavo konstrukcij, kot se v STT sedaj imenuje, naj bi prihodnje leto dočakal srebrni jubilej, ko naj bi se spomnili, kako so iz obrtne kleparske delavnice postali nekakšna industrija. Sevniški predstavniki, tako iz občinskega izvršnega sveta in družbenopolitičnih organizacij, se zavzemajo, da se to ne bi zgodilo.

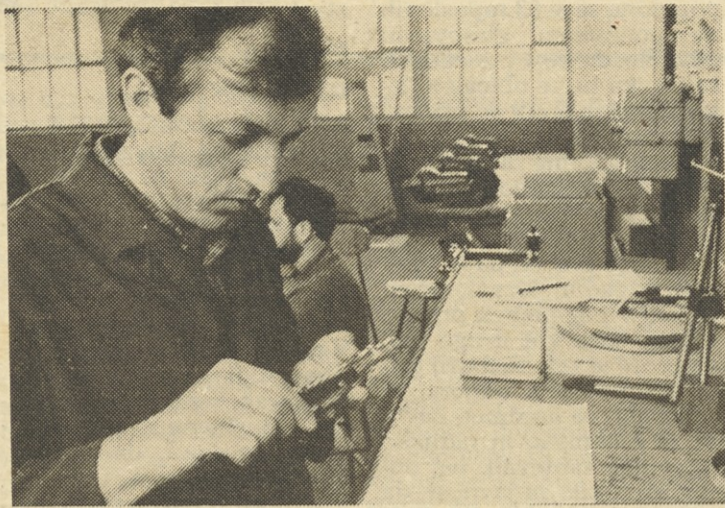
Alfred Železnik

Na izvršilnem odboru posavske medobčinske gospodarske zbornice so že dvakrat skušali prizadeto razpravljati o težavnem položaju sevniških kovinarjev. Prvič je bilo to sredi aprila in drugič na začetku maja. Obakrat so manjkali predstavniki iz Sevnice. Morda bi s preostalimi člani sozda Strojgradnje lahko uspešneje našli izhod, dokler je še kaj upanja?

NAJBOLJŠI LJUBLJANSKI KOVINARJI SO SE KOSALI

Konec minulega tedna so se srečali najboljši kovinarji Ljubljane, da bi že osmič dokazali svoje znanje in delovne izkušnje ter ugotovili, kdo med njimi je najboljši. Pod pokroviteljstvom Iskrene tekmovanja pripravila Srednja šola tehniških strok Franc Leskošek Luka, ki je tozdr ZPS Titovi zavodi Litostroj.

Tekmovalo je več kot 150 delavcev iz petnajstih poklicev. Največ je bilo strugarjev, konstrukcijskih ključavničarjev in varilcev. Vsi, razen kovačev in modelnih mizarjev, ki so tekmovali

se s starimi znanci iz slovenskih in jugoslovanskih delovnih organizacij in ker takšna tekmovanja trajajo tudi tri dni, imamo veliko časa, da si izmenjujemo izkušnje. No, seveda ne zgolj izkušnje pri tekmovanjih in tudi pri samem delu v proizvodnji ne. To so bolj človeški pogovori o življenju, delu, plačah pa o uspešnosti svojih delovnih organizacij. Z mnogimi se že poznam in postali smo skoraj že prijatelji. Tudi klepeti so bolj prijateljski in prijetni.

Dejal sem že, da neposrednih koristi od uspeha na tekmovanju ni. Toda če sem čisto odkrit, so me najbrž uspehi na republiškem in zveznem tekmovanju pripravili do tega, da sem ob delu končal tehniško srednjo šolo in sem postal delovodja pri brušenju.

Letos pa kljub vsemu mislim s tekmovanji končati. Naj še drugi malo poskusijo, kako je pravzaprav tudi neprijetno biti prvi favorit. Še na državno prvenstvo grem, če se bom seveda uvrstil, potem pa...«

Iz rezultatov osmega delovnega tekmovanja ljubljanskih kovinarjev smo izvedeli, da je Miroslav Klavžar dosegel pričakovano prvo mesto med brusilci in je tako prvo stopnico do državnega prvenstva že preskočil.

Andrej Agnič

»Res je, da je postalo, vsaj tak občutek imam, to tekmovanje nekam čudno. Na republiških in državnih prvenstvih vedno srečujem skorajda iste obraze. Najboljši tekmovalci kovinarji me spominjajo na profesionalne športnike, pri katerih je krog bolj ali manj zaprt. Nov tekmovalac se težko prebije v ta vrh, saj mora premagati treme in si najprej pridobiti tekmovalne izkušnje. To pa je za »začetnike« trd oreh in ga največkrat niti ne poskušajo streti. Kdor enkrat ni uspel, bo težko še kdaj poskušal. Tudi sam bom kmalu nehal tekmovati. V svojem delovnem okolju si skušam dobiti naslednike in že zdaj prepričujem tiste najboljše, naj bi se pomerili tudi na tekmovanju. Toda največkrat dobim

odgovor: »Dokler boš ti tekmoval, mi nimamo tam kaj iskati«. Ob tem pa razmišljam tudi o koristih, seveda lastnih, ki naj bi jih imeli od teh tekmovanj. Vendar koristi, vsaj neposrednih ni; priprave in tekmovanje samo vzamejo le veliko prostega časa, pa še izpostavljaš se pred drugimi, če po naključju ne bi uspel. Prav vsi pa se bojijo teoretičnih vprašanj, saj se morajo teh posebej učiti. Seveda pa največ strahu in tudi največ napak pri praktičnem delu povzročita treme. En sam podatek na načrtu spregledaš ali zamenjaš, pa je izdelek zanič in uvrstitev splava po vodi. Kaj bi bilo treba narediti, da bi odpravili te slabe strani tekmovanj, ne vem.

Zame pa imajo tekmovanja tudi lepe plati. Srečujem

Najboljše rezultate v posameznih poklicih so dosegli:

STRUGARJI: Marjan Černivec, TZ Litostroj, tozdr OB, **BRUSILCI:** Miroslav Klavžar, TZ Litostroj, tozdr Obdelava, **FREZALCI:** Aleš Kočar, Saturnus, tozdr Orodjarina, **ORODJARJI:** Peter Kogovšek, TZ Litostroj, tozdr OB, **STROJNI KOVAČI:** Janez Žmavc, TZ Litostroj, tozdr PZO **KONSTRUKCIJSKI KLJUČAVNIČARJI:** Janko Pirman, DO Igo, Velike Lašče, **LIVARJI:** Dragan Knežević, TZ Litostroj, tozdr PUM, **VARILCI RO:** Čamil Dedić, TZ Litostroj, tozdr PZO, **VARILCI MAG:** Aleksander Grum, Avtomontaža, tozdr TGN, **VARILCI TIG:** Zivorad Blagojevič, Avtomontaža, tozdr TGN, **PLAMENSKI VARILCI:** Zvonimir Rebernik, Avtomontaža, tozdr TGN, **AVTOMEHANIKI ZA DIESELSKE MOTORJE:** Jusuf Galić, LPP Integral, tozdr Delavnice, **AVTOMEHANIKI ZA BENCINSKE MOTORJE:** Marko Krivina, Avtohiša, **MODELNI MIZARJI:** Vinko Klemenčič, TZ Litostroj, tozdr PUM, **OBRTNI ELEKTRIKARJI:** Marijan Perpar, Tobačna tovarna Ljubljana, tozdr Proizvodnja cigaret.

v proizvodnih prostorih Litostroja, ter livarjev, ki so se že pred časom pomerili v Ivančini gorici, so tekmovali v šolskih delavnicah.

Zanimanje za tekmovanje je bilo zadovoljivo, čeprav skoraj 15 odstotkov prijavljenih nato ni prišlo.

Za kratek pogovor smo izbrali »starega«, prekaljenega tekmovalca, ki je posegal že po republiških in državnih naslovih, Miroslava Klavžarja, 39-letnega izučnega strugarja, ki že 18 let dela v Litostroju.

»Doma nisem našel zaposlitve, pa sem na oglas prišel v ljubljanski Litostroj. Kot mlad fant sem takrat končal trimesečno šolo in postal strugar. Ob delu pa sem se izobraževal še naprej, tako da sem lani končal tehnično srednjo šolo strojne smeri.«

Miroslav je začel tekmovali pred osmimi leti in kot pravi bolj na silo, saj so ga kot dobrega delavca skorajda prisilili, da je sodeloval na republiškem tekmovanju. Svoje znanje je dokazal že prvič in morda ravno zaradi prvega uspeha postal stalen tekmovalac.

OD VARDARJA PA DO TRIGLAVA

Če hočeš nasprotniku pokazati zobe, je najboljši posmeh.

Vlada je preživela, mi pa tudi. Za zdaj. Preživeli smo celo noč dolgih nožev. Šlo je za članek v prejšnji Mladini, ki naj bi opozoril na (z dokumenti podprto) nevarnost nasilnega reševanja krize. Oblast je bila modra in je izid članka preprečila. Zato so po deželi slovenski zaplahutale jate kopij in v zadnji Mladini je namesto prepovedanega članiča za nekaj strani primerne branja. Bravo, tako se dela!

Ce se dogovorimo

Kako se dela, je dokazal tudi Branko Mikulič. O metodah in metodikah, kako ostati na oblasti in se verjetno s tem tudi izogniti bihaškemu sodišču, ne bomo pisali. Tega čtiva je zdaj več kot dovolj na voljo. Toda eno od modrosti šefa vlade moramo vendarle razgrniti. Mož je pohtal, kakšna nevarnost se skriva v novem organiziranju slovenskih kmetov in obiskal je novosadski sejum kmetijstva. Po televiziji smo videli in slišali, kako je pomiril jugoslovansko kmetstvo – trudili se bomo, da bodo agrar isto kot gospodarstvo in če se dogovorimo, tudi poseben tretma. Tako je, fantje, le dogovoriti se je treba!

Edini normalni sindikat

Mi smo se že, enkrat za vselej o tem, kje in kakšen sindikat je edini čisto normalen. Megle nam je razgrnil prvi mož podravskega sindikata Vlado Haas. Dejal je, da je bil s sindikalno delegacijo v Romuniji in mirno so lahko dve uri popivali na letališču, saj je redno letalo čakalo na visoke goste. Potem je bil, tudi po sindikalni plati, v zahodni Nemčiji. Preden so vstopili v letalo, je vsa posadka prišla ven, se postrojila in salutirala. Glej ga, šmenta, se je začudil, da ne gre za podobne protokolarne finese kot v Romuniji?! Pa mu je gostitelj, vodja nemških komunalnih sindikatov, kamor spada tudi promet, brž pojasnil: prvič, da ne gre za protokol, drugič, ne bi salutirali niti šefu nemške vlade, in tretjič, ne salutirajo pravzaprav njim, ampak svojemu sindikatu, ki ga cenijo. V Jugoslaviji so časi, ko bi redno letalo čakalo na sindikalne šefe, da v miru zvrnejo kozarček za slovo, na srečo že minili. Tisti, ko bodo takšne in drugačne posadke spontano

salutirale svojim sindikatom, še niso prišli. Smo torej nekje vmes in tako normalni, kot ponesrečeno pravimo povprečnim, sredinskim stvarim in ljudem.

Zaupanje v predsednika

Visoko nadpovprečen je novi slovenski predsednik Janez Stanovnik. Nad množice gre ne dvigajo le brki ali morda visoki prejemki. Že na samem začetku predsednikovanja ga obseva veliko zaupanje ljudstva. O tem priča tudi pismo Emila Žorža – Simona iz Kopra. Predsedniku piše, da se v naprednem svetu na napakah učijo, medtem ko pri nas bogatijo. Moti ga, »da si lahko jugo šejki privoščijo razkošna neuradna potovanja: gospod Šinigoj kot trgovski potnik Ljubljana-Amerika-Ljubljana, gospod Mikulič kot športni delavec Amerika-Kanada-Amerika in gospod Popit kot socialni delavec Ljubljana-Amerika-Ljubljana.« Pravi še, da je zvesti čuvar, ki že dolga leta poziva vse napredne k čuvanju pridobljenega in zdaj prosi za pomoč še Janeza Stanovnika. Zaveda se pa, da kljub novoizvoljenemu vodstvu ne bo lahko.

ZIS na žrtveniku

Da ne bo lahko, je vsem jasno. Toda nekemu bo lažje. Zvezni vladi že, dokler bo imela take podpornike kot je Branko Djurica v Politiki ekspres. Pipe o ostrih, neodmerjenih napadih na ZIS, ki spominjajo na pravcato hajko. V tej hajki se išče žrtveno jagnje – in kdo le naj bi bil ta ubogi jagenjček če ne ZIS?! Točno, dragi soimenjak našega predsednika. Če verjameš ali ne, vsem se nam smili ta uboga vlada. Kaj vse ji že niso prerekli, zdaj ji pa še vi, čeprav nedvomno dobronamerno, zadajate zadnji udarec. Saj vendar vemo, kako prej ali slej konča vsako žrtveno jagnje.

Saj tožijo

Branilce ima tudi Jakov Blažević. Novosadski dnevnik je zahtevo Društva novinarjev Slovenije, naj predsedstvo Zveze novinarjev Jugoslavije toži Jakova Blaževića zaradi njegove izjave, da je CIA plačala 200 milijonov dolarjev jugoslovanskim sredstvom obveščanja, poimenovala s – pobalinskimi posli. Pfej, kakšna neizvirnost z vzdevki! Sicer pa Dnevnik še piše, da imamo Slovenci dovolj svojih pobalinov, ki pobalinsko pišejo o JLA, Srbiji, Kosovu... Najprej bi torej morali tožiti te, svoje pobaline. Nič se ne sekirajte, dragi vovodinski kolegi. Saj jih tožijo, pa še kako.

NOVO – PRODAJA NA PROSTEM!

VSAK ČETRTEK V ATRIJU DELAVSKE ENOTNOSTI, NA CELOVŠKI CESTI 43 V LJUBLJANI!

Vsak četrtek od 9. do 18. ure.

Pridite in izbirajte! Čakajo vas

- Dogodivščine Zvitorepca, Lakotnika in Trdonje v stripih in knjigah,
- monografije priznanih slovenskih likovnih umetnikov,
- fotostripi po filmih Poletje v školjki,
- knjige za otroke in starše in knjige o otrocih in o starših,
- Potujte čez Atlantik in v Ameriko z avtorjema Šterkom in Gustinčičem
- fotomonografiji Joca Žnidaršiča in Edija Šelhausa,
- prevodi svetovnih uspešnic o vesolju, zdravi prehrani, zdravju, športu, pravljice, zgodbe, kriminalke – tudi v nemščini,
- sestavljenke, priponke in razglednice Jožeta Plečnika.
- knjigo šal znane lče Smeh še ni prepovedan boste lahko kupili pri avtorici, lči;

Za plačilo z gotovino nudimo 10 do 30-odstotni popust, pri nakupu več knjig pa dajemo možnost plačila na obroke in posebno darilo.

Poskrbljeno bo tudi za žejne, mlade in odrasle!

Pridite že v četrtek, 26. maja 1988, v atrij na Celovško cesti 43, in nato vsak četrtek med 9. in 18. uro!

Pravi naslov

Je že tako, v takšni zmedi si pač vsak po svoje pomaga. Eden najame odvetnika, drugi zaprosi za politični azil v Nemčiji (tam je prava poplava teh zahtev iz Jugoslavije), drug v Švici (po Tanjugu samo letos 114 Jugoslovancev), tretji zahteva pokojnino za minulo delo v fašistični milici, Abdič pa – kaj pa naj drugega, kot da že vnaprej proglašeni kontrarevolucionarji kliče za priče svoje revolucionarne tovariše? Pomagaj si sam...

Ko smo že pri tem, kako si kdo pomaga, spomnimo na star pregovor: pomagaj si sam in bog ti bo pomagal. Potemtakem smo že iz vode! V Mladini namreč beremo:

»Sprajujem se, kdo lahko še danes verjame, da je rdeče ali črno predznak za družbeno dobro oziroma zlo... Ali res mislite, da ste kol človek in državljan lahko boljši od mene že samo zato, ker niste bivši bogoslovci? In kaj naj k tej diskvalifikaciji poreče, recimo Šinigoj, s katerim sva skupaj prebila tisti dve inkriminirani leti v semenišču v Gorici? S tem, da bi morali meni vsaj priznati malo prednosti, ker sem bil iz semenišča izključen!«

Tako polemizira Milan Gregorič z Jožetom Hartmanom, ki ga je v »interni informacijski« očitno užalil.

... in sindikat ti bo pomagal

Ker se trdno držimo dveh pravil (da je treba najprej pomesti pred svojim pragom in da smo proti vsem »internim informacijam«) in ker smo tudi sami locirani na relaciji Triglav – Vardar, moramo povedati, da smo zašli v finančno zagato in da nas matična organizacija Delo z vsemi močmi tišči kar se da globoko pod vodo. Na srečo pa je naš ustanovitelj sindikata in prvi je prišel ponujati pomoč Andrej Cimerman, predsednik šišenskega občinskega sindikata. No, dosti vedrine ni mogel vlti. Težko bo, pravi, ko je ZIS za vso državo uvedel ukrep družbenega varstva. Če bi bil predsednik sindikata v kateri koli tovarni, bi takoj predlagal ukinitve delavskega sveta – saj nima več o čem odločati, vse je že limitiral Beograd.

In ker je stvar zagrabil celovito, je vse skupaj imenoval politiko žabjih jajc??? »No, s tem je tako kot z žabjim mrestom. Če v sluz dregneš res zamigota. Potem se pa vse skupaj spet pomiri.«

Ciril Brajer

Za novo pravdo

SIMBOL SRP IN KLADIVO IMA DVA DELA

Pravzaprav je s proletarskimi revolucijami tako, da so vse izbojevali – kmetje. Tudi našo. Je že tako, da so bile dandanašnji socialistične dežele pred revolucijo industrijsko nerazvite in vojne množice so bile v dobršni meri kmečke. Seveda je revolucionarna oblast kmetom marsikaj obljubljala. Morda je celo mislila pošteno, toda... Ja, vselej se najde ta presneti toda. Po revoluciji že prej ne ravno bogata in razvita država se ti znajde še bolj sesuta. Od kod načrpati akumulacijo za razvoj, za preživetje celo? Jasno, od kmetov, druge poti sploh ni.

Je samoupravljanje izhod?

In tu je verjetno vir velikega razočaranja, nezaupanja. Res pa je, da tudi poznejši ukrepi in posegi niso šli ravno v smeri oženja prepada med srpom in kladivom.

Ko so strokovnjaki na okrogli mizi naše revije o iz-

Ivan Oman: »Po zmagi revolucije leta 1945 je nova oblast razglašala socializem kot družbo pravičnosti. Toda ali se ni ta socializem sprevrgel samo v novo obliko fevdalizma, v novo tlako, v novo desetine in v nov način zapostavljanja kmetov?!«

hodu iz krize modrovali o vsemogočem, je Dragan Veselinov jasno prabil:

»Kmetijstvo je že desetletja naša rakasta rana in kontrasti v njem so vse bolj vidni. Danes ne izvažamo niti toliko koruze, kot smo jo pred vojno, ne vzredimo niti toliko goveda kot smo ga leta 1910. Razbili smo naše kmetijske potenciale,

Franc Potočnik: »Kmetje so bili odrinjeni na obrobju družbe kot Indijanci v rezervat. Vse je šlo v družbeni sektor, kmet je ostal pravzaprav brez investicij.«

zmanjšali smo jih... Vprašanja niso le ekonomska, ampak tudi politična. Ker kadar je država v minusu, ne more izbirati med lakoto in politično dezintegracijo. Notranja situacija v državi je taka, da je vprašljiva ureditev distribucijskega egalitarnega značaja. Ta je politično, organizacijsko in lastniško nesposoben v tem trenutku narediti pravo potezo. Zdi se mi, da saoupravljanje ni izhod za Jugoslavijo.«

Proč s formalnostmi

Slovenski kmetje bi se očitno strinjali s prvim delom tega povzetka misli strokovnjaka Dragana Veselinova. Z zaključkom pa bržkone ne. Seveda pa bi se morali prej zmeniti, kaj pod sa-

Franc Zagožen: »Kmečka zveza nam je potrebna, da se vse to ne bi več dogajalo. Ni potrebna le kmetom zaradi njihovega zdajšnjega nevdržnega položaja, ampak vsem Slovencem. Kmetijstvo je in bo temeljna narodova gospodarska dejavnost.«

Štefan Žizek: »Oblast, ki nima ušes, da bi slišala, tudi glave nima, da bi vladala. Zato pozivam predstavnike oblasti, da prisluhnejo in si povedano zapomnijo oziroma zapišejo, ker dozdejšnje izkušnje kažejo, da imamo izrazito slab spomin.«

moupravljanjem kdo pojmuje.

Ce pod tem pojmom zajamemo inštitucionalizirani sistem jugoslovanske ureditve, bi kmetje Veselinovu celo pritrtili. Če pa mislimo na bistvo, na ljudski pomen besede – no, kako gledajo na to, so slovenski kmetje pokazali v ljubljanski dvorani Union. Res bi jih bilo v Cankarjevem domu bistveno več, pa tudi poldrug tisoč v Unionu je zadostoval. Či-

Alfred Železnik: »Občinski etatizmi niso sposobni reševati perečih vprašanj. V naši občini je že 160 kmetij, ki bi morale imeti status zaščiteneh, ker so izpolnile potrebne zakonske zahteve. Pa iz tega še danes ni nič, baje zaradi močnega političnega pritiska občinskih struktur.«

sto samoupravno so vzeli stvar v svoje roke in ustanovili Slovensko kmečko zvezo in Zvezo slovenske kmečke mladine.

Kot se spodobi, so stvar poenostavili. Javno tribuno so согласно prelevili v usta-

novni občni zbor obeh zvez in pika. S formalnimi pomisliki, da tako ne gre, da so neka pravila igre, so odločno obračunali. In prav imajo. Končno so tudi jugoslovanski sindikati nelegalni. Vsaj sodišče v Beogradu jih ni priznalo za legalno organizacijo, ker se ji nikoli ni zdelo vredno po predpisih prijaviti se na policiji in tako naprej.

Zvezi sta

Skratka, vse namige, da sta zvezi »neformalni« ustanovljeni, so odpihnili z levo ro-

Marjan Podobnik: »Slovenski kmet je bil in tudi vedno bo najtrdnjša korenina slovenstva. To je prav tako pomembno kot hrana, ki jo prideluje. A hrano je mogoče tudi uvoziti, narodovega temelja pa ni mogoče ne uvoziti ne narediti.«

ko. In zvezi sta, zato ker so vsi zanju in ker je v slogi moč. Z registri bo pa že kako. In kako smo prišli do bistva, do sloge in moči. Za moč namreč gre ki se je rodila iz nemoči. Za moč, ki si ji bo težko kdo drznil oporekati legitimnost.

Zakaj sta se rodili ti zvezi svobodne volje? Vinko Valsle je v Kmečkem glasu popisal, koliko in kakšne zveze kmetje že imajo. Organizirani so kot sam hudič, tja od

zborničnih združenj, do ssov, sindikata delavcev k kmetijstvu in živilstvu, pa v okviru SZDL, vlade in njenih komitejev, skupščine SRS, združne zveze... In kaj je zdaj z vso to silno organizacijsko mrežo? Če pošteno, čeprav malce poenostavljeno povemo, se je sesula kot pajkova mreža. Če vanjo prifrči sršen. Formalno bo to seveda še delovalo tako kot doslej. Toda kmetje so popolnoma nedvoumno pokazali, da tega balasta ne potrebujejo!

Igric je konec

Dolgoletna razočaranja nad inštitucionalizirano strukturo in občutek nemoči pred njeno birokratsko in politikantsko neučinkovitostjo so v osvežujoči sapi zdemokratizirane slovenske pomladi naredila svoje. Zavlačevanja in slepljenja je bilo kmetom dovolj. Ne glede na ime in naslov so se odločili združiti po svoje in

Karel Franko: »Kmetom je bilo obljubljeno s pesmijo Nabrusimo kose, da bodo po vojni bolje živeli. Tem, ki so obljubljali, se je po vojni uspelo usesti na stolčke – s katerih so še naprej dajali obljube. To nas je pripeljalo tako daleč, da imamo vse manj kmetov in prazne mesnice.«

LUPA

Noč pipecev

Clovek ne ve več, pri čem je. Krivdo za to lahko mirne duše pripišemo idejnemu kompasu naše revolucije, ki je popolnoma ponorel. Samo pomislite: v Bihacu tožilci krajejo bogu čas in nam denar in se na vse pretege trudijo, da bi dokazali kontrarevolucionarno spodkopavanje temeljev SFRJ našemu velikemu mučeniku Fikretu Abdiću, ki je zgorel pri izgradnji velikokladuškega socializma in ki je ponosno dejal, da je za Agrokomerc pripravljen žrtvovati tudi glavo. Na drugi strani pa ti klavrnopro-pade naša svetla noč dolgih pipecev in pušča v nemar nebedijih treba pisunov v Mladini, ki se brez kančka sramu in strahu podpisujejo s kontrarevolucionarnim uredništvom. Alah se nas usmili.

Naš Fikret

Dobro jim je povedal naš Fikret: »Kreditno monetarnega sistema ne moreš spodkopati, če ga ni!« Kaj ga je torej pripeljalo na sodišče? Fikret ne bi bil to, kar je, če tudi na to vprašanje ne bi ponudil popolnoma jasnega odgovora: »Za nastanek afere Agrokomerc je kriva neenotnost v vodstvu SR BiH!« Še nas je nekaj.

6:2

Hvala Alahu, da je z nami tudi naš Branko, ki je v skupščini SFRJ razmišljal podobno

kot Fikret na sodišču: »Že nekaj časa opažam delitev na 6:2. To slabo vpliva na jugoslovanski družbeni in politični položaj, postalo pa je tudi razlog za najrazličnejše špekulacije v svetu.« Na obzoru je očitno nova afera.

Neenotnost

Da je neenotnost res poglavitni vzrok za vse naše slabosti in afere, imamo dokaz tudi v hiši. Delovo in naše vodstvo se zdaj medsebojno obtožujeta, kdo izmed njiju je najel (več) kreditov. V glavnem je vse jasno, samo še na Fikreta čakamo.

Kmalu bordeli

Na levi strani novega bankovca za 50.000 dinarjev bo portret dekleta, v sredini pa temnozelen panorama Dubrovnika. Smer razvoja motivike na največ vrednih jugoslovanskih bankovcih je zdaj jasna: če je soditi po gibanju vrednosti dosedanjih naših bankovcev, bodo bordeli v Jugoslaviji kmalu dovoljeni.

Nesrečni narod

Crnogorci so posadili zgodnje zelje, potem pa, ko bi bilo treba pridelok spraviti, vsi presenečni ugotovili, da je namesto zelja zraslo cvetje. Kako nesrečen narod!

Dežurni zlobec: Kuli

za svoje. Mladim kmetom daje streho ZSMS, ki je pač že izurjena pri teh stvareh. »Odrasla zveza« si bo morala

svojo njivico še izboriti v okviru SZDL. Ta je sicer (časi pač) načelno pripravljena, kar pa bo morala potrditi tudi s konkretnimi prijemi. Pluralizem v stališčih je eno, zajeti in prav voditi tako na hitro zraslo in tako močno organizacijo pa bo spet druga pesem. Trdno smo namreč prepričani, da se kmetje ne bodo šli nobenih igric. Očitno se zavedajo svoje moči in so jo pripravljeno tudi uporabiti za:

Jože Bider: »Savinjski kmetje pričakujejo, da se nova organizacija ne bo sprevrgla samo še v novo pijavko, ki bo pila dosežke kmetovega dela. Ljudje, ki jo bodo vodili, naj bodo pošteni, razgledani in delavni. Obvarujmo pa se tiste fraze o moralno politični neoporečnosti, saj imamo takšnih kadrov pri nas na pomembnih položajih največ.«

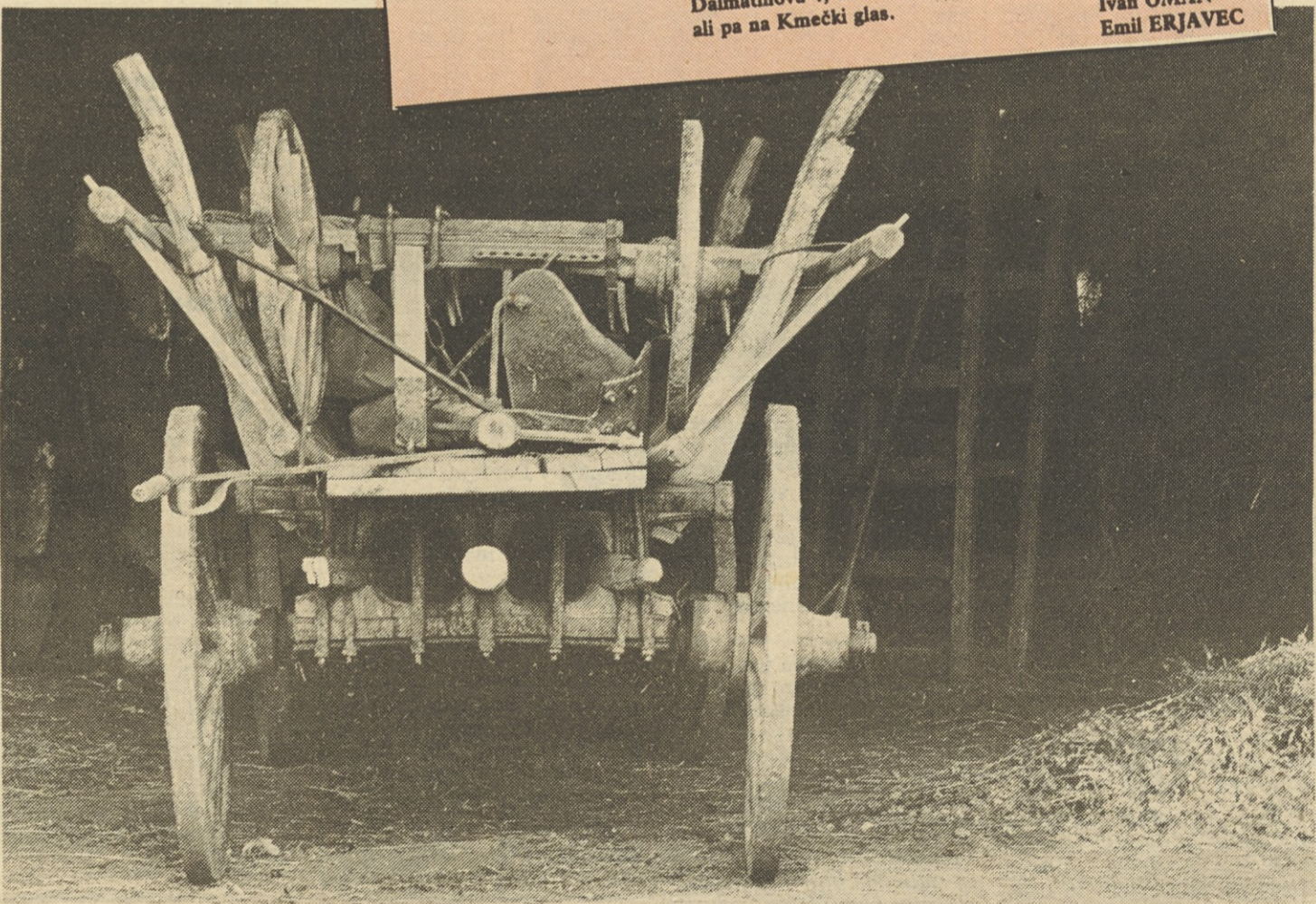
»Kmetje ne zaupamo več zvezi vladi. Zahtevamo neposredne volitve vseh organov oblasti, na katerih bodo lahko politično organizirani kmetje kandidirali svoje predstavnike. Zahtevamo ustavno pravno varstvo družinske kmetije in združne lastnine ter odpravo zemljiškega maksimuma in vrnitev odvzete združne lastnine. Zahtevamo odpravo kmetijskih, gozdarskih in lovskih monopolov. Zahtevamo takojšen popravek odkupnih cen mesa, drugače napovedujemo splošni slovenski živinorejski štrajk.

To so točke iz sporočila kmečke tribune javnosti. Iz njih jasno kliče ne le stanovski, ampak tudi politični interes. In prav je tako!

Pomembno obvestilo!

KMETJE IN ISTOMISLJENIKI! Ustanovljajte krajevne in območne odbore Slovenske kmečke zveze in Zveze slovenske kmečke mladine. Za pomoč se nam oglašajte po telefonu za SKZ (061) 310 044 (tov. Cilka UMEK) za ZSKM (061) 310 033 (tov. Nada KIRN) ali naravnost na člane upravnega odbora SKZ in Izvršnega odbora ZSKM v vaši regiji. Prijavite se lahko osebno ali skupinsko (npr. aktivni mladih zadružnikov), s prijavnico iz Kmečkega glasa ali pa na navadnem listu papirja. Sporočite nam ime in priimek, prebivališče, starost, poklic in za katero Zvezo se prijavljate. Prijave sprejemamo na naslov: **Za KMEČKI ZVEZI** Republiška konferenca ZSMS Dalmatinova 4, 61000 LJUBLJANA ali pa na Kmečki glas.

Kmečki pozdrav
Ivan OMAN
Emil ERJAVEC

Ob desetletnici delovne organizacije Iskra Delta

Naš največji proizvajalec informacijske tehnologije

Iskra Delta

Iskra Delta je največji jugoslovanski proizvajalec informacijske tehnologije, v zadnjem času pa se pojavlja tudi v tujini. Njena poslovna strategija temelji na lastnem tehnološkem razvoju, ki je licenčno neodvisen od tujih podjetij. Zaposluje več kot 2000 delavcev, med katerimi jih ima polovica višjo ali visoko strokovno izobrazbo.

Iskra Delta je mlada delovna organizacija, ki je nastala pred desetimi leti, v njej pa so zaposleni v glavnem mladi strokovnjaki. Povprečna starost zaposlenih je 29 let. Tretjina jih dela v poslovalnicah zunaj Slovenije. Okoli 370 štipendistov zagotavlja delovni organizaciji dotok mladih strokovnjakov tudi v prihodnje. Smotrno je, da Iskra Delta namenja posebno pozornost izobraževanju in osvežitvi znanja svojih delavcev. V Novi Gorici ima velik izobraževalni center, izobraževanje uporabnikov računalniških sistemov Iskre Delte pa poteka še v vseh večjih središčih v državi, tako da je informacijsko usposabljanje čim bližje uporabnikom. Različnih strokovnih tečajev se je na primer lani udeležilo več kot 11.000 udeležencev.

vhodnih komponent kot tudi vmesne faze proizvodnje. Končni izdelki so v posebnih komorah izpostavljeni temperaturnim šokom, tako da končni uporabniki dobijo v roke čimbolj zanesljiv izdelek.

O razvoju in tržnem prijemu

Za razvoj računalništva in informatike je značilno, da marsikateri proizvod zastara v treh ali petih letih. Zato je Iskra Delta vsa svoja hotenja in dohodek usmerila v razvoj domače informatike in razvijanje sodelovanja na mednarodni ravni. To vizijo so že na začetku oprli na svoje znanje, realne ocene lastnih trenutnih zmožnosti in načrtovane upo-

Iskra Delta

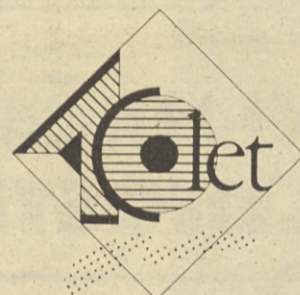
Pester proizvodni program

Iskra Delta tehnološko obvlada celotno področje video terminalov in različnih specializiranih delovnih mest. Znaša je kot proizvajalec tehnologije monitorjev, tastatur, podsklopov za grafiko, osebnih računalnikov, več družin mikroročunalnikov, multiprocesorskih sistemov, operacijskih sistemov in komunikacij. V proizvodnjo postopno vključujejo tudi t. i. hibridno tehnologijo, sodobna standardna VLSI veza in v omejenem obsegu vezi po naročilu, optična vlakna, relacijske baze in še bi

Načrtujejo, da bo Iskra Delta precej pripomogla k zbliževanju in poenotenju jugoslovanske informacijske infrastrukture. Odrprtost sistema bo predvidoma omogočala tudi vključitev drobnega gospodarstva, manjših delovnih organizacij in razvitejših uporabnikov.

Usposabljanje za kompleksni inženiring

Iskra Delta predstavlja na domačem trgu enega največjih dobaviteljev sistemov za poslovno in procesno informatiko. Podatki kažejo, da je doslej izdelala in vpeljala 4.500 sistemov, ki jih uporablja več tisoč organizacij v Jugoslaviji, njihovih končnih uporabnikov pa je več kot 100.000. V tem nudi delovna organizacija kompleksni inženiring na področju informatike. Na začetku seveda ni bilo tako, saj se je peščica zanosenjakov lotila prave »garažne« industrije, ki danes spada med industrijo visoke tehnologije. Takšen napredek so seveda dosegli tudi z odpovedovanjem delavcev in počasnejšo rastjo osebnih dohodkov.

Iskra Delta

ke in teleinformatike. Dobre zamisli o drobnem gospodarstvu, ki naj bi dopolnjevalo ponudbo večjih gospodarskih organizacij in sistemov, so se namreč, po mnenju izvedencev Iskre Delte, sprevrgle v trgovino z uvoženimi sistemi za zadovoljevanje individualnih interesov, ne pa uresničevanje določene družbene strategije.

Izobraževalni center Iskre Delte

Iskra Delta je kot proizvajalec računalniške opreme začela kmalu skrbeti za izobraževanje kadrov, ki so uporabljali njeno opremo. Ustanovila je izobraževalni center kot samostojno enoto, v katerem sta oddelka za izobraževanje kupcev in za izobraževanje svojih kadrov. V program za kupce so uvrstili znanje o informatiki za vodilne kadre, za domače kadre pa tečaje za programsko opremo. V novem izobraževalnem centru v Novi Gorici, ki so ga ustanovili leta 1985 so namestili strojno in programsko opremo in pohvalijo se lahko, da imajo v Centru več kot dvajset sodobnih predavalnic in laboratorijev ter več dvoran za simpozije in podobno. Računalniški center so opremili s svojimi najnovejšimi sistemi. Pri izobraževanju uporabljajo najnovejšo didaktične pripomočke, zlasti video sisteme. Udeleženci tečajev

imajo v prostem času na voljo sodoben hotel z bazenom, savno, teniškim igriščem in trimskim kabinetom. Urejujejo tudi knjižnico in prodajalno strokovne literature.

V šolskem letu 1985/86 se je na primer 505 tečajev udeležilo 6989 slušateljev, leto kasneje pa je 683 izobraževalnih oblik obiskovalo 11.610 zainteresov. Večina tečajev obravnava sisteme, sistemsko in programsko opremo. Nekateri tečaji in znanja pa niso vezana na opremo Iskre Delte, tako da jih lahko obiskujejo tudi tisti, ki te opreme na uporabljajo, torej specialisti različnih znanj o računalništvu in informatiki.

OA Delavske enotnosti

Iskra Delta ima v različnih panogah gospodarskih in negospodarskih dejavnosti več kot 4200 uporabnikov. Njen proizvodni program sestavlja vrsta mikroročunalniških družin, terminalov, strojne in programske opreme za komunikacijske računalniške mreže in podobno. Proizvodne zmogljivosti ima v Ljubljani, Ptuj, Titovem Velenju in

rabe tuje tehnologije, da bi sproti reševali konkretne aplikativne probleme. Hkrati so poskušali čimbolj nadomestiti tuje znanje z izsledki svojega razvoja. Zato s tujimi partnerji niso navezovali licenčnih odnosov, temveč so iskali lastne rešitve z nakupom manjkajočih podsklopov na svetovnem trgu ob zahtevi do tujcev, da nam priznajo izviren končni izdelek. Takšna vizija namreč podjetjem omogoča dolgoročno neodvisnost, spremljanje sodobnih tehnoloških tokov in prilagajanje zahtevam uporabnikov.

Iskra Delta se je v minulih desetih letih trudila izoblikovati svojo identiteto in izviren način razmišljanja. Njen cilj je bil tekoče spremljati vse, kar je v svetu novega na področju informatike, hkrati pa preprečiti prevelik vpliv tujih multinacionalnih družb.

Tako tvori tržni prijem delovne organizacije celovita ponudba izdelkov in storitev informacijskega inženiringa. Paleta strojne opreme od terminalov do velikih sistemov, od storitev do projektiranja, sistemskih analiz, programiranja, svetovanja, izvajanja obdelav, uvajanja informacijskih podsistemov, vzdrževanja strojne in programske opreme ter izobraževanja, zagotavlja uporabniku enotno in dolgoročno reševanje njegovih informacijskih problemov.

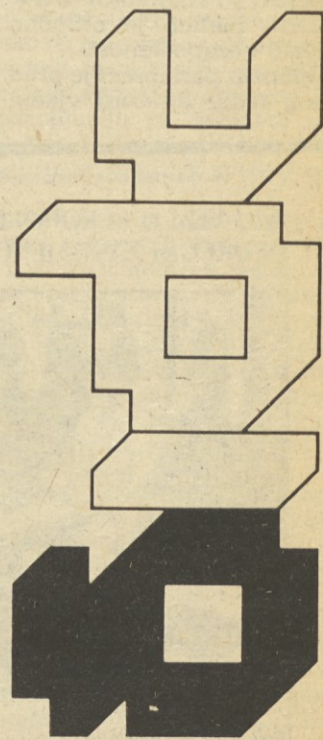
lahko naštevati. Iskra Delta je razvoj usmerila v multiprocesiranje in paralelno procesiranje ter iskanja novih metod distribuirane obdelave. Iskra Delta je tudi nosilec usmerjenih raziskav in razvoja, ki naj bi ga finančno podprl Sklad za pospešitev jugoslovanskega tehnološkega razvoja.

Pred očmi so imeli cilj postati eden od nosilcev razvoja računalništva pri nas, ki pa so ga drugi pogosto razlagali kot poskus ustvarjanja monopola. V delovni organizaciji zatrjujejo, da ni tako in da bi morali določiti nosilca računalniškega razvoja, ki bi pospeševal razmah avtomatizacije, roboti-

Iskra Delta

Šentjaku blizu Celovca. Lani je Iskra Delta v Stegnah v Ljubljani odprla nov razvojno-proizvodni center, v katerem je zaposlenih več kot 800 delavcev. V njem gre za tesno povezavo med razvojem in proizvodnjo, da bi bila pot od razvoja do končnega izdelka čim krajša. Sodobna proizvodna oprema omogoča hitro prilagajanje proizvodnih programov potrebam tržišča. V tej zvezi v delovni organizaciji načrtno nadzirajo kakovost vseh

O seji odbora zamednarodne odnose pri RS ZS Slovenije

PODRUŽBLJANJE ZUNANJE POLITIKE PREPOČASNO

Na zadnji seji odbora za mednarodne odnose pri RS ZS Slovenije so njegovi člani kritično govorili o mednarodni dejavnosti SR Slovenije in SFRJ. Omenili so, da so sindikalni in drugi delavci v občinah preveč površni seznanjeni z mednarodnimi stiki pa tudi z rezultati potovanj številnih delegacij v tujino. Tudi delavci v podjetjih se pritožujejo, da imajo splošnih floskul o naši zunanji neuvrščeni politiki dovolj in da želijo vedeti čemu so namenjeni mednarodni obiski naših funkcionarjev in kaj je bistvo številnih pogovorov s tujimi partnerji. Menijo, da se naša zunanja politika kljub resni gospodarski krizi še vse preveč ukvarja le s političnimi vidiki zunanje neuvrščene politike, zanemarija pa gospodarske. Posledica tega je neugodna regionalna sestava zunanjetrgovinske menjave (preveč blaga prodamo na klirinško tržišče), podružbljanje zunanje politike pa je prepočasno.

Poglavje zase so naši stiki z delavci na začasnem delu v tujini, ki jih nekateri označujejo za naše »nacionalno bogastvo«. Pri tem pa ne povedo, ali imajo v mislih nji-

hove devize ali pa naše zavzemanje za njihovo vrnitev in zaposlitev v domovini. Značilno je, da so stiki s temi delavci vse težji, da ti ostajajo na delu v tujini in da jim vračanja domov pravzaprav sploh ne omogočamo, pa čeprav o tem že leta govorimo. Zaskrbljujoče je, da se mednarodnih sporazumov o socialni varnosti, zdravstvenem ali invalidskem zavarovanju teh delavcev pri nas ne držimo čeprav smo jih podpisali. Dejstvo je, da se generacija naših ljudi na tujem stara, zato se množijo zahtevki po starostnem zavarovanju. Med zdomci v zadnjem času raste tudi število različnih psihičnih obolenj, kar je posledica dis-

kriminacije politike do tujcev v posameznih državah.

Člani odbora so se seznanili tudi s pismom predsedujočemu Delovne skupnosti Alpe Jadran, v katerem se slovenski sindikati izrekajo za sklic srečanja, na katerem bi obravnavali številne teme (razvoj in gospodarsko sodelovanje, politika zaposlovanja, varovanje okolja in narave, energetska politika, znanstveno-tehnično sodelovanje, itd.), ki so v interesu delavcev in sindikata na tej in drugi strani meje. Seznanili so se še s Poročilom o uradnem obisku delegacije CGIL-CISL-UIL Furlanije-Juljske krajine pri RS ZS Slovenije.

Emil Lah

Dežele v razvoju, dolžniška kriza, Mednarodni denarni sklad in svetovne banke - v knjigi:

MOJMIR MRAK:

SVETOVNI JUG V PASTI DOLGOV

Zbirka Družboslovje založbe Delavska enotnost.

Španija

NESTVARNI NAČRTI ZA ZAJEZITEV NEZAPOSLTENOSTI

V Španiji bo kljub napovedani 4-odstotni gospodarski rasti letos manj novih delovnih mest kot lani, ko so ob rasti družbenega bruto proizvoda za 5,2% odprli 371.000 novih delovnih mest. Tako bo mogoče nezaposlenost v primerjavi z minulim letom zmanjšati le za 0,4 odstotka ali od 20,03 na 19,9 odstotka.

Te pesimistične ocene se očitno razhajajo z načrti vladne stranke PSOE in socialističnih sindikatov UGT, katerih namen je odločno zajeziti nezaposlenost.

Španski parlament je pred nekaj tedni opozoril vlado,

naj glavno pozornost posveti odpiranju novih delovnih mest. V vodstvu vladne stranke pa pripravljajo načrt za zaposlitev 1.225.000 mladih ljudi. Podjetja naj bi v ta namen razbremenili za prispevek, ki ga plačujejo za pokritje stroškov socialnega zavarovanja. To obveznost naj bi prevzela država, ki naj bi prispevala še dodatek k uradno določeni minimalni mezdi v višini 30 do 50 odstotkov, kar bi zneslo 13.200 do 20.070 pezet mesečno.

Akcija, ki bi podjetja obvezovala, da bi z zaposlenimi sklepala enoletne spora-

zume in jih po tem roku, če bi bilo treba podaljševala, bi veljala 150 do 170 milijard pezet na leto. Vendar opozicija meni, da bi bilo tako mogoče pridobiti največ 300.000 in v najugodnejšem primeru 500.000 novih delovnih mest.

Socialistični sindikat UGT pa je predlagal desetletni načrt, po katerem bi ob ustreznih ukrepih prišli do 550.000 novih delovnih mest na leto oziroma do pet milijonov mest v desetletnem obdobju. V ta namen naj bi med drugim predčasno upokojevali starejše delavce, uvedli nadzor nad opravlja-

njem nadurnega in rednega dela, sprejeli zakon, ki bi sankcioniral kršitve socialnega reda, spodbujali naj bi tako imenovano »samozaposlovanje« in odpiranje novih delovnih mest v terciarnih sektorjih, izobraževanje naj bi razširili na vse delavce in tudi na nezaposlene, povečali kvoto pokrivanja stroškov socialnega zavarovanja od lanskega komaj okrog 27% na 48%, itd.

Glede sredstev za uresničitev tega načrta, sindikat UGT predlaga, naj bi oblikovali solidarnostni sklad, v katerega bi se stekal denar iz »izjemnega« dobička podjetij, ki ga je treba primerno omejiti.

UGT pričakuje, da ga bo v teh prizadevanjih podprla i socialistična vlada in zveza podjetniških organizacij. Slednja je že decembra izjavila, da bi bil takšen investicijski sklad brez smisla, ker podjetja namenljajo svoj dobiček za naložbe.

Vlada in opozicija sta podvomili o možnostih za pet milijonov delovnih mest, kot jih predvideva načrt sindikata UGT. Ministrski predsednik Felipe Gonzales pa je podprl predlog, naj bi se sindikati s socialnimi partnerji dogovorili o pospešenem zaposlovanju mladih. Vendar poznavalci španskih razmer menijo, da zaradi nesporazumov, ki so nastali med UGT in vlado, skoraj ni mogoče pričakovati soglasja za zmanjševanje visoke nezaposlenosti v Španiji.

N. Ž.

Obisk ukrajinske sindikalne delegacije

Na povabilo republiškega sveta zveze sindikatov Slovenije je prišla 16. maja na večdnevni obisk delegacija republiškega sveta sindikatov Ukrajine, ki jo je vodil predsednik Vitalij Sologub, obenem tudi član CK KP Sovjetske zveze in član politbiroja ukrajinske partije. V delegaciji sta bila še Anatolij Pivnenko, načelnik mednarodnega oddelka ukrajinskih sindikatov in Zoia Jarmolenko, predsednica sindikalne konference Darcniekogošeločkovega kombinata, v katerem je zaposlena kot tkalka, je pa tudi poslanka v vrhovnem sovjetu ZSSR. Po uvodnih pogovorih s člani predsedstva RS ZSS in sindikalnim aktivom je delegacija obiskala nekatere organizacije združenega dela (Gorenje, Lamo Koper, Krko in Labod v Novem mestu ter pršutarno Emona

v Lokvah), kooperanta Gorenja Marijo Gale - kovinska galanterija v Nazariju usmerjeno kmetijo s kmečkim turizmom Pavla Goličnika v Šmihelju nad Mozirjem in kmetijo Dolenc. Delegacijo je sprejel tudi sekretar CK ZKS Miloš Prosenec.

Sodelovanje sindikalnih organizacij traja že 30 let in je, kot sta poudarila predsednik Miha Ravnik in Vitalij Sologub, pomembno pripomoglo k medsebojnemu spoznavanju in utrjevanju stikov med Slovenijo in Ukrajino oziroma Jugoslavijo in ZSSR. Ukrajinski gostje so se pri nas še posebej zanimali za izkušnje s samoupravljanjem v delovnih organizacijah, kajti tudi v Sovjetski zvezi v skladu z usmeritvami perestrojke uvajajo svete delovnih kolektivov. Zanimali so jih tudi odnosi med sindikalno organizacijo in delavskimi sveti, pa tudi vloga, ki jo ima pri nas sindikat pri imenovanju direktorja.

Predstavniki obeh organizacij so se dogovorili za nadaljnje sodelovanje. Podprli so letos navezane stike med mebočinskim svetom severnoprimorske regije in sindikatom zahodnokarpatske oblasti, se dogovorili za obisk delegacije slovenskih sindikatov v Ukrajini in na predlog ukrajinske delegacije tudi za izmenjavo na kulturnem, športnem in sindikalno-izobraževalnem področju.

Slika: Sašo Bernarčič

SOVJETSKI SINDIKAT IN PERESTROJKA

Domači tisk v zadnjem času pozorno spremlja, kar se dogaja v Sovjetski zvezi, kako hitro poteka perestrojka in kakšno vlogo ima pri tem sindikat. O tem je med uradnim obiskom v naši republiki govoril članom predsedstva RS ZS Slovenije predsednik ukrajinskih sindikatov Vitalij Sologub, ki je med drugim dejal, da se pravice delavcev v sovjetskih podjetjih širijo, da je vse več volitev, na katerih izbirajo med več kandidati in da sindikati posebej skrbijo za spodbujanje izumiteljstva in racionalizatorstva v podjetjih. Eden od ciljev prenove sovjetske družbe je namreč zmanjšati število zaposlenih v administraciji in prezaposliti tiste delavce v proizvodnji, ki so neproduktivno zaposleni. To pa bo terjalo od sindikalnih organizacij v podjetjih povečanje zaščitne vloge, saj delavci ne smejo in ne morejo ostati na cesti.

Pogledi sovjetskih sindikatov na perestrojko so seveda zanimivi tudi za jugoslovanske sindikate, ki se prav tako že dolgo soočajo z gospodarsko neučinkovitostjo podjetij. Zanimivo je na primer stališče sovjetskih sindikatov, da bo potrebno osebne dohodka inženirjev in kvalificiranih delavcev popraviti. Toda nihče naj ne bi dobil plače samodejno, ampak si jo bo moral zaslužiti z delom in sadovi dela. Žal se nekateri direktorji uk-

varjajo z vprašanjem, kako zagotoviti večje plače, preveč površinsko, kot da ga bi mogoče rešiti tako, da bi enim vzeli dodatke, ki jih dobivajo že leta, in jih dali drugim. Takšne politike pa sindikat ne more podpirati, saj mora varovati interese vseh delavcev, ne le nekaterih. Marsikatera družina, na primer, še nima rešenega stanovanjskega vprašanja. Zato sindikat podpira politiko pospešene stanovanjske zidave, ki temelji na regionalnih in širših načrtih te izgradnje.

Potrebno bo izboljšati tudi splošne delovne in življenjske razmere delavcev, zmanjšati število nesreč pri delu, število bolniških izostankov in podobno. Tudi otroško varstvo v glavnem še ni urejeno. Najtrši oreh za sindikat pa je vprašanje, kako zmanjšati izgube podjetij in povečati učinkovitost gospodarjenja s poslovnimi sredstvi. Zdaj je tako, da o teh in drugih vprašanjih marsikateri sindikalni funkcionarji le govorijo, nič pa ne naredijo. Zato delavci takšne sindikalne skupine v podjetjih zamenjujejo, odločitvam delavcev pa menja v višjih sindikalnih vodstvih zaupajo in jih podpirajo. Tako vsaj pravi Vitalij Sologub, ki je med drugim sprožil pobudo za ustanavljanje skupnih podjetij slovenskega in ukrajinskega gospodarstva.

Emil Lah

KAJ VEM O ALKOHOLIZMU IN DRUGIH ZASVOJENOSTIH

Delavska enotnost

NOVA KNJIGA

Knjiga je napisana na podlagi spoznanj sodobne alkoholologije in izkušenj avtorjev pri zdravljenju alkoholikov.

V knjižici je vse, kar morajo vedeti: alkoholiki, njihovi svojci in kadrovske službe, vsi, ki se spoprijemajo z zasvojenostjo z alkoholom ali drugimi drogami.

Knjiga je izšla v založbi Delavske enotnosti, Ljubljana, Celovška 43. Naročite jo na naš naslov, lahko tudi po telefonu 320-403, kupite pa v vseh knjigarnah po Sloveniji.

Din 8.900

Republiška izobraževalna skupnost je podprla pobudo za izdajo posebnega zakona o univerzi

O ŠOLSLEM DINARJU DOKONČNO ČEZ MESEC

Na zadnji seji republiške izobraževalne skupnosti niso mogli povedati nič trdnega in dokončnega o gmotnem položaju slovenskega šolstva. Vse preveč je še neznan o šolskem dinarju znotraj družbenih dejavnosti in položaj slednjih v zaostrenih reformnih razmerah za gospodarjenje. Zato je s te seje še najpomembnejša podpora skupščine izobraževalne skupnosti Slovenije kot četrtega skupščinskega zbora predlogu za izdajo zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o usmerjenem izobraževanju in podpora zahtevi po posebnem zakonu o univerzi.

Na dnevnem redu seje skupščine so imeli tudi vrsto kadrovske rešitve, med njimi tudi volitve predsednika in podpredsednika skupščine. Čeprav so za del seje porabili skoraj tri ure, se ni zgodilo nič dramatičnega, kot so v nekaterih okoljih pred tem najavljali. Čeprav so imeli zlasti v predhodnih razpravah vrsto pripomb o delu predsedstva skupščine izobraževalne skupnosti in njene strokovne službe, so poročilo o delu predsedstva skupščine sprejeli.

Kaže, da je negotova gmotna prihodnost vzgoje in izobraževanja, ki bo nujno terjala tudi odločnejše reze pri dejavnosti in odločnejše racionalizacije in odrekanje nekaterim programom, otopila kritično ost razmišljanje delegatov. Tako so se zadovoljili s pripombami, da še ni uresničena zahteva po realni ceni izobraževanja, da izobraževalna skupnost ni storila dovolj za izboljšanje stanja v šolstvu, da ni prispevala ničesar za sanacijo ljubljanskih srednjih šol in podobno. Drugačnih rešitev za težak položaj očitno ne zna ponuditi nihče, zato je, kot kaže, prevladalo prepričanje, da je boljša doseganja, slabša, a vendar znana pot za premagovanje težav.

O gmotnih osnovah vzgoje in izobraževanja so delegati poslali le informacijo, saj trdnih podatkov o denarju, ki bo na voljo, še ni. Tako se bodo s temi problemi spoprijeli šele na nasled-

nji seji skupščine, ki bo predvidoma konec prihodnjega meseca.

Sicer pa pri denarju lahko računajo še najprej samo na omejevanje. Manjše gmotne možnosti za vzgojo in izobraževanje uvajata zakon o časni omejitvi razpolaganja z delom družbenih sredstev družbenopolitičnih skupnosti in SIS družbenih dejavnosti za porabo v letu naložbo še ni zakonsko urejeno. Omejitve so zdaj prvič v nominalnih zneskih, ki so izračunani za vso republiko. Osnova za obračunavanje še ni znana in jo mora določiti republiška skupščina za posamezne samoupravne interesne skupnosti in občine. Že podatki, ki za računanje uporabljajo dovoljeno rast 127 odstotkov za vse leto (osnova za obračunavanja še ni dokončna) kažejo, da bi bilo za vzgojo in izobraževanje v okviru republi-

ške izobraževalne skupnosti na voljo 295 milijard dinarjev. To že pomeni za desetino manj sredstev, kot so načrtovali. Zmanjkale bi tri milijarde dinarjev za tekoči program in 26 milijard za dodatnega.

Naj bodo računi takšni ali malo drugačni, očitno je, da bo treba racionalizacijo tudi v vzgoji in izobraževanju vzeti zares. Med nekaterimi izhodišči, od katerih ne bi smeli odstopati – npr. ne omejevati možnosti za izobraževanje mladine ali programe racionalno izvajati na določeni kvalitetni stopnji – bo izredno težko krmariti. Prednostni vrstni red posameznih programov bo gotovo pomenil, da bodo tisti na repu odpadli in da bo treba tudi sicer zagotoviti dodatna sredstva z drugimi, neposrednejšimi oblikami svobodne menjave dela.

Igor Žitnik

Srečanje literatov začetnikov drugih narodov letos na Jesenicah

Zveza kulturnih organizacij Slovenije letos že desetič razpisuje natečaj za udeležbo na srečanju pesnikov in pisateljev začetnikov drugih narodov in narodnosti, ki stalno ali začasno bivajo v SR Sloveniji. Srečanje bo oktobra na Jesenicah.

Na natečaju – pripravili so ga skupaj z Zvezo sindikatov Slovenije in ZKO Jesenice – lahko sodelujejo avtorji, ki razen v samozaložbi še niso izdali knjige. Sodelujejo lahko s proznimi in dramskimi deli ter pesmimi v vseh jezikih narodov in narodnosti Jugoslavije (razen v slovenskem).

Literarna dela je treba poslati Zvezi kulturnih organizacij Slovenije, do 20. junija 1988, Kidričeva 5, Ljubljana (za 10. srečanje literatov drugih narodov). Tričlanska žirija bo vsa literarna dela prebrala in najboljšo izbrala za predstavitev na literarnem večeru in za objavo v posebni publikaciji.

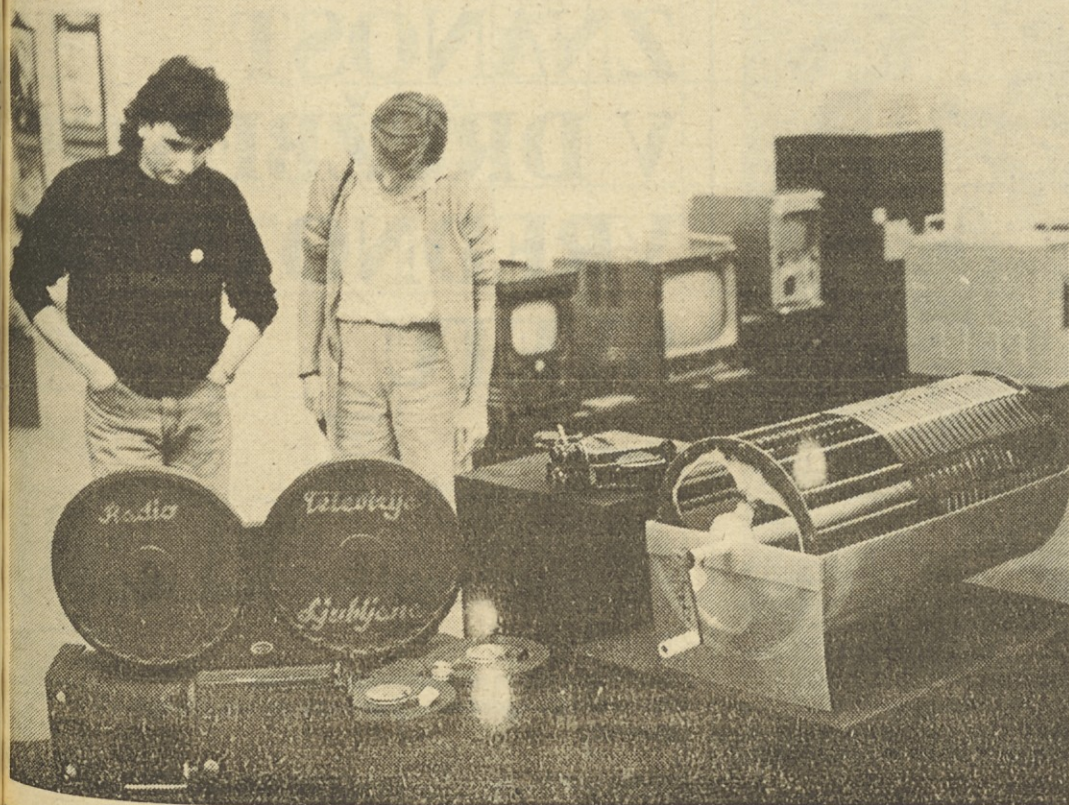
Avtorji morajo poslati dela, napisana s pisalnim strojem v treh izvodih. Dela morajo podpisati ali poslati pod šifro. Hkrati z literarnimi deli morajo poslati v posebni zaprti kuverti še tele podatke: ime in priimek, naslov, datum in kraj rojstva, izobrazba, poklic, narodnost, delovna organizacija, v kateri so zaposleni, ali šola, ki jo obiskujejo.

Slovenska radio in televizija obeležila obletnici

Delavci slovenskega radia in televizije so z vrsto slovesnosti konec minulega tedna proslavili 60-letnico radia in 30-letnico televizije. Osrednji dogodek ob obletnicah je bila slavnostna seja skupščine RTV, ki so se je udeležili tudi številni predstavniki javnega in kulturnega življenja.

slavnostni govornik je bil Jože Smole. V ljubljanskem razstavišču Arkade pa so pripravili razstavo, ki s fotografijami in odlomki radijskega in televizijskega igranega programa za odrasle in mladino ponazarja razvojno pot občil v naši republiki.

Slika: Sašo Bernardi

O knjigi Jožeta Pirjevca, ki jo je lani izdala založba Delavske enotnosti

»TITO, STALIN IN ZAHOD«

V zadnjih letih skokovito narašča število del, o stalinizmu kot enem od obdobij polpretekla zgodovine, ki ta fenomen obravnavajo z vidika mednarodnih odnosov ali pa notranje politike Jugoslavije. Gre za vrsto prevedenih in domačih del – prispevkov za zgodovino, memoarov, dnevnikov, esejev, monografskih študij, beletristike, katerih poznavanje je nujno za razsvetljevanje črnih lukenj našega zgodovinskega spomina.

O delih jugoslovanskih piscev je potrebno po mojem mnenju ugotoviti naslednje: prvič, dela obravnavajo najbolj občutljivi del jugoslovanske medvojne in povojne zgodovine, saj so tisti, ki so jo ustvarjali v dobrem in slabem, ravnokar odšli ali pa so še del politične stvarnosti. Ker je potrebno pritriliti tistim, ki pravijo, da zgodovine ni mogoče pisati, dokler so njeni protagonisti (ustvarjalci in sopotniki) še živi, pisanje tovrstnih del v naših razmerah ne zahteva samo osebnih hrabrosti, ampak je po strokovni strani tudi težaško delo. Mislimo na dostopnost virov, opreznost založnikov in vsakovrstne neuradne in uradne politične pritisk, ki žele preprečiti izdajo takih del.

Drugič, generaciji, ki je rojena po vojni, so taka dela nujno potrebna in nikakor noče čakati, da se v imenu filistrske znanosti izdajajo le dela, ki so z vidika stroke pisana »lege artis«. Na taka dela bo treba čakati vsaj še nekaj let. Zato ne more biti dvoma, da so za povojne generacije, ki so bile o medvojnem in povojnem obdobju poučevane in vzgojene v beločrni tehniki, vsa taka dela »conditio sine qua non«, da se z malo manj muke prebijajo do vedenja in razumevanja o tistem, kar so dobrega in slabega počenjali naši očetje. Upošteva se to in bližino zgodovinskega trenutka, ki je snov teh del, je blago rečeno smešno ne upoštevati in ne ceniti tovrstnih publikacij samo zato, ker niso pisana v skladu s pravili zgodovinske stroke.

Tretjič, nedvomno se moramo zavzemati, da izide čimveč del o polpretekli zgodovini, ne glede na to, ali jih ocenjujemo kot znanstvene, strokovne, beletristične ali zgolj žurnalistične. Memoari in dnevniki v tem smislu niso nič manj pomemben vir kot besedilo s številno bibliografijo in opombami. Posebej zato, ker je prava zgodovinska evalvacija tako imenovanih kritičnih obdobij stvar prihodnjih desetletij in nič manj zato, ker gre za obravnavo tem, o katerih kljub časovni bližini vemo manj kot pa o dogodkih spred dvesto ali tristo let. Posebna vrednost teh del, ki jih praviloma pišejo v pozitivnem ali negativnem smislu prizadeti avtorji pa je verjetno prav ta, da so mnogo bolj osvobodjena dogmatskih predsodkov in ideoloških apriorizmov, kot pa dela, o kateri prepričujejo zgodovinske pisce drugega, da so zaradi metodološkega prijema in obilne kritičnosti vrhunska znanstvena dela.

Kot pove naslov knjige »Tito, Stalin in Zahod«, je osnovni namen zgodovinarja Jožeta Pirjevca seznaniti bralca s tem, kako so najmočnejše države Zahodne koalicije gledale, doživljale in reagirale na jugoslovanski spor s Sovjetsko zvezo in njenim instrumentom informbirojem. Vrsta vrhunskih sestankov med glavnimi člani protihitlerjevske koalicije med drugo svetovno vojno in konkretna politična praksa v prvih letih po vojni je privedla do jasne delitve Evrope na vzhodni in zahodni del. S tem je postavljen temeljni bipolarni okvir, ki je prevladujoča značilnost mednarodnih stikov do današnjega dne ne samo v evropskih, temveč tudi v svetovnih razmerah. Na čelo tako razdeljene Evrope se postavila na zahodni strani ZDA, na vzhodni pa Sovjetska zveza, ki postane hegemonna država svojega interesnega območja.

Sovjetska zveza je namreč v vsaki državi, kamor je prodrla Rdeča armada, kot zamatke nove oblasti ustanovila »narodnoosvobodilne komiteje«, na čelo katerih so stopili komunisti, ki so praviloma čakali na osvoboditev svojih držav v Sovjetski zvezi. Sovjetska zveza je torej uporabila star in preizkušen recept srednjeveškega Bizanca, ki je vedno imel v zalogi nekaj potencialnih knezov in kraljev ter jih ob primernem trenutku postavil na izpraznjeni prestol.

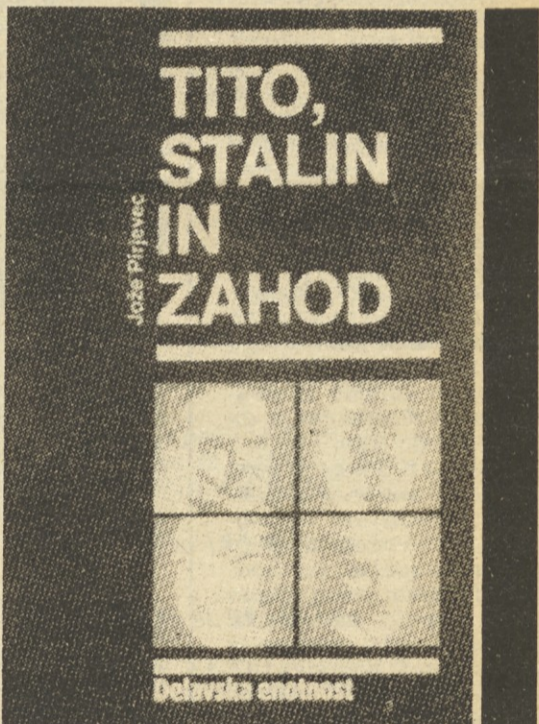
Tako je Zahod videl tudi Jugoslavijo in to na eni strani kot vazalno državo, ki ima glavo in srce v Moskvi, na drugi strani pa kot državo, v kateri se mora komunistični prodor na Zahod ustaviti. Jugoslavija je bila za Zahod torej orodje sovjetske ekspanzije na zahod, posebno v Italijo, ki so jo pretresali socialni nemiri in v kateri bi lahko bil mogoč komunistični prevrat po zgledu drugih vzhodnoevropskih režimov. To so tudi osnovna izhodišča v Pirjevčevi knjigi, ki ugotavlja, da so bila

vprašanja Trsta, Gorice in Koroške vprašanja odnosa med Vzhodom in Zahodom, ne pa problemi Jugoslavije ali še celo življenjska vprašanja majhnega naroda, kot so Slovenci. Pirjevec tako sicer posredno, vendar pa prepričljivo ovrže vse tiste infantilne očitke, češ da smo Slovenci izgubili Koroško, Trst in Gorico zaradi nesposobnosti naše diplomacije in preočitne povezanosti Jugoslavije s Sovjetsko zvezo.

O sporu med Stalinom in Jugoslavijo bi morda Pirjevec lahko povedal, da je bil logična posledica odnosov med velesilo Sovjetsko zvezo in državo, ki se je hotela izviti iz njenega in od nasprotne strani priznanega interesnega območja. Logika države, ki ima v mednarodnih odnosih položaj velesile ali celo supersile je, upošteva zgodovinsko prakso, namreč razpoznavna in zato tudi precej predvidljiva. Izkušnje kažejo, da velesilam (supersilam) narakuje, že samo njihova vloga v svetu takšno in ne drugačno ravnanje. To lahko strnemo v pojmih – ekspanzija, hegemonija, prevlada in politika interesnih območij.

Pirjevec se je pri pisanju te, v pravem pomenu monografske študije, opiral na dve vrsti virov in sicer na dela drugih avtorjev in diplomatske arhive nekaterih Zahodnih držav. Ker je bila Pirjevčeva ambicija mnogo širša kot pa predstaviti samo zahodna gledanja na spor Jugoslavije s Stalinom lahko ugotovimo, da se Pirjevec za širšo predstavitev vprašanja opira predvsem na jugoslovanske avtorje.

Drugi pomemben vir pričujočega dela so raziskave, ki jih je Pirjevec opravil v diplomat-

skih arhivih Washingtona, Londona, Rima in Pariza. Zahodni pogled, v kolikor ga ni črpal iz drugih knjig, daje avtor s kritično oceno in selekcijo diplomatskih depeš in nekaterih analiz omenjenih zahodnih ministrstev za zunanje zadeve. Tako izvemo vrsto novih podatkov, ki so po našem mnenju zelo zanimivi, vendar pa bistveno ne pomagajo razumeti vse problematike, osvetljujejo pa nekatere podrobnosti, posebno to, kaj je kdo od Zahodnih diplomatov mislil in predlagal v svojem področju.

Zal, avtor ni mogel svoje raziskave opraviti v jugoslovanskih in sovjetskih diplomatskih arhivih, kar je posledica notorne rigidnosti obeh držav pri odpiranju arhivov. V Jugoslaviji pa gre poleg tega še za neurejenost, pomanjkljivost in splošno zanemarjenost diplomatskega arhiva. Jugoslavija bi končno morala upoštevati svojo zakonodajo in sprejeti takšno, kakršno imajo za varstvo diplomatskih in drugih arhivov ter posebno njihove uporabe civilizirane države.

Kljub temu je knjiga Jožeta Pirjevca kritična selektivna monografska študija, ki v najsplošnejših sintetičnih linijah pripoveduje o vsem, kar je treba nujno povedati o tako pomembni temi, kot je preračunljivo politično ravnanje Zahoda, ki se je bal, da bo spor med Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo lahko prerasel v širši spopad med obema velesilama. Kljub nekaterim spornim ugotovitvam in trditvam (npr. o izvozu jugoslovanske revolucije in jugoslovanskih hegemonističnih ambicijah do južnih sosedov itd.) je Pirjevec nedvoumno naklonjen bitki Jugoslavije za svojo mednarodno in notranjo samobitnost v času informbiroja.

Iztok Simoniti

Primerna pobuda

Morda lahko pripišemo izjemno težkim časom, da so mnogi v Jugoslaviji začeli misliti s svojo glavo in da je vse manj priložnosti za manipuliranje z delavci. Je pač tako, kot pravi star pregovor, da ima vsaka medalja dve plati in da sleherni, še tako huda stvar, prinese vedno tudi kaj dobrega. Stiska človeka nemalokrat spravi k pameti.

V mislih imam pobudo člana sveta federacije Mihaila Švabića, ki od Ustavnega sodišča SFRJ pričakuje, da bo proučilo ustavnost predpisov, na podlagi katerih so finansirali zagrebško univerziado. Nadalje Mihailo Švabić zahteva, da ustavno sodišče SFRJ pretehta ustavnost členov dveh zakonov, ki govorita o plačevanju prometnega davka za organizacijo univerziade. Po njegovem mnenju je namreč šlo za protustavno nenamensko porabo velikega dela proračunskih sredstev federacije, republik, pokrajin in občin.

Vse torej kaže, da finansiranje enega izmed največjih športnih spektaklov v povojni zgodovini Jugoslavije le ni tako kristalno čisto, kot nam je to še pred nedavnim želel prikazati organizacijski komitee zagrebške univerziade, ko je pred javnostjo razgrnil svoj »dokončni« obračun. Pri tem predstavniki komiteja tudi niso zamudili priložnosti, da ne bi grdo govorili o sredstvih javnega obveščanja, ki na univerziado, predvsem pa izdatke zanjo, niso gledali le iz enega zornega kota. Zdi se, da so bili globoko prepričani o svoji moči in po drugi plati nemoči našega samoupravnega sistema. Pa se je končno le zataknilo. In skrajni čas je, da je prišlo do tega.

Seveda nihče ne bi imel nič proti takim in podobnim prireditvam na najvišji svetovni ravni, če bi jih lahko speljali z dohodki od reklam, izkupičkom od vstopnic, nadomestil za televizijske prenose in podobnimi dohodki. To bi bilo v redu. Toda pri nas smo, verjetno ne prvič, ubrali povsem drugačno pot. Vzeli smo tam, kjer za univerziado res ne bi smeli. Osiromašili smo svoje proračune, povečali cene in z vsem tem napravili že tako težko življenje še težje.

Finansiranje univerziade torej še zdaleč ni sloanelo na volji delovnih ljudi in sprejetem družbenem dogovoru o tem, kdo in pod kakšnimi pogoji lahko organizira tako veliko in drago prireditev. Za zagrebški spektakel smo plačali, po izjavah organizatorjev, 107 milijard dinarjev. Nekateri zatrjujejo, da še precej več. Od omenjenega kupa denarja smo dobrih 80 milijard zbrali s prometnim davkom in jih vložili v tekmovalni šport in seveda v mesto Zagreb. Ker smo 80 milijard, preprosto povedano, nekje vzeli, smo morali vrzel prav kmalu zapolniti z novimi obveznostmi in novimi davki, kar se nam je še kako maščevalo.

Tudi zato je pobuda Mihaila Švabića še kako primerna. Andrej Ulaga

Drage počitnice tudi v hotelih najnižje kategorije ŽE POVPREČNI POLPENZIONI POVSEM NEDOSTOPNI

Če izvzamemo sindikalne domove, so še najnižje cene v kampih

Pričakovanja, da bodo letošnje poletje cene gostinskih in turističnih storitev na naši obali še veliko bolj zasoljene kot lani, so se v celoti uresničila. Zato je letos spet manj takih, ki si bodo lahko privoščili dopust po svojem okusu. Regresi za počitnice so v glavnem vse bolj simbolični, sindikalni domovi v času šolskih počitnic pa prenatrpani. Tretjega izhoda pa za večino med nami, ob takšnih osebnih dohodkih in astronomskih cenah, že davno ni več. Še posebno, če ima človek, ki hoče na vsak način na dopust, nekoliko večjo družino.

Da bomo vedeli, pri čem pravzaprav smo, si, na primer, oglejmo nekatere cene Turistične organizacije Portorož oziroma na slovenski obali, kjer imajo, vsaj glede na kakovost, dokaj pestro ponudbo. Po veljavnem ceniku, seveda za domače goste, bodo po vsej verjetnosti še najcenejše počitnice v hotelu Triglav v Kopru. Poleti bo v njem potrebno odriniti za polpenzion le 29.600 dinarjev. Štiričlansko družino bodo torej veljale desetdnevne počitnice nekaj manj kot 1.200.000 dinarjev. Malo

ali veliko? Odgovor je jasen kot na dlani, saj gre za hotel kategorije C in za polpenzion, kar pomeni, da bi bila povrhu družina tudi lačna in žejna, če se ne bi sprijaznila še z nekaterimi drugimi izdatki.

In cene v nekoliko boljših hotelih, tistih kategorije B. Te so, vsaj ob morju, vse nad tridesetimi tisočaki. Sučejo se med 40.000 in 50.000 dinarji, ponekod pa so še precej bolj zasoljene. V Palacu v Portorožu bo treba odriniti za polpenzion od 47.000 do 79.000 dinarjev, medtem ko bo v Grand hotelu Metropol še nekoliko dražji: od 79.000 do 98.400 dinarjev. Torej, je to deset starih milijončkov na dan, enako kot prej, le za polpenzion. V tem primeru bi bili računi, koliko bi morala družina odšteti za svoje počitnice, že povsem neresni, žal...

Pa vseeno pogledjmo ceno družinskega dopusta v povprečnem hotelu kategorije B na slovenski obali. Ne zato, da bi vznemirjali ali kaj podobnega, temveč, ker je dobro, če človek ve, pri čem je, koliko zmore in kaj je zanj nedosegljivo. Čemu bi

si zatiskali oči pred vsakdanjostjo.

Vzeli smo cenik za ankaranske hotele Bor, Cedro, Convent in Weekend. Tu velja v polni sezoni polpenzion okoli 45.000, ponekod več, drugod manj. Pa vendar, če se odločimo za nekaj »srednjega«, mora 4-članska družina za deset dni morja plačati samo za polpenzion 1.800.000 dinarjev. Koliko povprečnih plač je to?

Glede na to, da so skoraj vsi ceniki za letošnje leto v glavnem le v tujih valutah, so mnoge cene še vedno neznanke. Vendar kljub temu drži, da bodo tudi letos najcenejše počitnice pod plateno streho. Tu se je, hočeš nočeš, nujno sprijazniti le z nekaterimi izdatki, kot sta na primer prostor in turistična taksa, medtem ko je vse drugo odvisno od želja in zagnosti denarnice.

Pa bo v naših kampih res poceni? Kot se vzame, v primerjavi s storitvami zasebnikov in naših hotelov pa prav gotovo. Vzemimo za primerjavo letošnje cene, ki bodo veljale na vrhuncu sezone, v znanem rovinjskem kampu Porton Biondi. Takole bo julija in avgusta: na

Včasih smo več pešačili

Ko je živel zdravnik Sebastian Kneipp, svetovno znan utemeljitelj zdravega načina življenja in naravnega zdravljenja, športna rekreacija še ni imela pravega pomena. Ljudje so živeli bolj aktivno. Manj so sedeli in več hodili, saj je bila motorizacija na začetku razvoja. Prva železnica na naših tleh je stekla šele leta 1846 in sicer od severne meje do Celja. Zato se še veliko kasneje večina ljudi še nikoli ni peljala z vlakom. Vsi so pridno pešačili. Tudi avtomobilov še ni bilo...

Ne glede na vse to pa pomanjkanje gibanja že takrat ni bilo neznano. Vendar je bila sistematična aktivnost v korist zdravja in dobrega počutja znana le med zelo redkimi ljudmi. Oče telovadbe, Friederich Ludwig Jahn, pobudnik nacionalne vzgoje, je telovadbo sicer poživil, za svoja prizadevanja pa ni našel potrebnega razumevanja.

Zdravnik Sebastian Kneipp, ki ni nikoli podcenjeval rednega gibanja, je o telovadbi govoril takole: »Gimnastične vaje so poznali že naši pradavni predniki. Beremo, da so stari Germani in Rimljani z vajami krepili mišice. Take vaje so delali tudi že otroci in dosegali precejšnjo spretnost ter gibčnost. Sleherni dan lahko vidimo, da tisti ljudje, ki nikoli ne delajo težkega, tudi nimajo velike moči. Gimnastiko bi torej morali sprejeti za koristno sredstvo, čeprav se z težkimi vajami ne strinjам. Še posebno pa jih odsvetujem srčnim bolnikom. Njim je potrebna lahka dihalna gimnastika...«

Sicer pa ima prav vse svoje svetle in senčne stvari, opozarja zdravnik Kneipp. Mnogi ljudje v vsem pretiravajo. Prepričani so, da kolikor več delajo, toliko bolje je. Pa je to gledanje napačno. Koristno delamo le takrat, če ne želimo naenkrat doseči vsega tistega, za kar je očitno potrebno zelo veliko časa, dobre volje in potrpljenja.

Po obeh svetovnih vojnah in presenetljivo velikem povečanju srčnega infarkta je telesna dejavnost pridobila izredno veljavo pri preventivnem zdravljenju in rehabilitaciji. Razumljivo je, da so med aktivnim in pasivnim gibanjem številni prehodi in povezave, oboje pa sodi k skrbi za zdravje in dobro počutje.

A. U.

Slika: Igor Modic

osebo bo treba odriniti 2.910, za streho nad glavo (šotor) 2.155 in za parkiranje osebnega avtomobil 1.650 dinarjev na dan. K temu je potrebno prišteti še turistično takso. Ta je tisoč na dna. Družina z dvema otrokoma in dvema šotoroma bo torej plačala v tem primeru za dan taborjenja, seveda brez hrane in pijače, do 20.000 dinarjev. Odvisno pač od starosti otrok, ki imajo pri vsem popust. Za deset dni pod šotrom bo torej treba v Rovinju odšteti kakih 200 tisočakov, kar je enako štirim polpenzionom v hotelu kategorije B. Omeniti pa moramo, da so cene v naših kampih tudi višje., Porton

Biondi je namreč tretje kategorije.

Torej nam bo letos gledanje počitnic predla še trša kot lani. Še na najboljšem bodo seveda lastniki sindikalnih domov oziroma delavci stih kolektivov, ki so v zadnjih letih vlagali v te ali oni počitniške zmogljivosti. Takih srečnežev pa v Sloveniji ni prav veliko, saj damo na kakovost življenja in podobne stvari, ki gredo delavcu še vedno zelo malo. Zato tudi več kot petdeset odstotkov zaposlenih svojih dni sploh ne izrabi za prepotne ben oddih, temveč za delo in iskanje zaslužka.

Andrej Ulaga

ZNANOST V DRUŽBENO-VREDNOTNEM SVETU

Zbornik

Zbral in uredil dr. Andrej Kirn

Izšlo v zbirki Družboslovje založbe Delavska enotnost

Cena 59.000 din.

Naročila pošljite na naslov DELAVSKA ENOTNOST, Ljubljana, Celovška 43, telefon 320-403, 318-855.

Razvoj industrije in socialnopolitični položaj delavstva v Prekmurju (10)

TRADICIONALNE OBRTI NISO NIKOLI PRERASLE KRAJEVNIH OKVIROV

Grafična industrija

Prva tiskarna v Lendavi je bila potujoča tiskarna, ki jo omenjajo viri iz 16. stoletja. Naslednja omemba pa je šele iz leta 1896, ko je v Lendavi namestil tiskarno Jožef Bogdan. Leta 1898 jo je odkupil priseljenc iz Budimpešte Ernest Balkany. Po nekaj selitvah je dobila stalne prostore na današnji Partizanski ulici, kjer je delovala vse do likvidacije leta 1947. Opremljena je bila z več stroji, nakupljenimi v Budimpešti, in je v povprečju zaposlovala dva kvalificirana in dva pomožna delavca, medtem ko je delo strojnika opravljal Balkany sam.

Prvi tiskar v Murski Soboti je bil Marko Gründbaum, njegovo delo sta nadaljevala Miksa Ujhazi in Nikolaj Hirschel. V letih 1906-1918 je bila soboška tiskarna podružnica Balkanyjeve tiskarne in je zaposlovala tri delavce. Izdaja je časopis Muraszombat és Vidéke, ki je leta 1918 postal njen lastnik in jo preimenoval v Vendvidéki könyvnyomda Muraszombatban (Vendskokrajinska tiskarna v Murski Soboti), v času direktorija pa v Slovenskokrajinsko tiskarno v Soboti. Od 12. decembra 1918 se je imenovala Prekmurska tiskarna in je bila v lasti Prekmurske banke. Strokovno vodstvo je leta 1922 prevzel Izidor Hahn. Na njegovo pobudo je ti-

skarna nakupila nove stroje in jih uredila na elektriko. Zaposlovala je pet delavcev.

Poleg Prekmurske tiskarne je v Murski Soboti od 1926 do 1929 delovala še tiskarna Panonija, ki je bila last skupine soboških zasebnikov. Tudi Tiskarna svete družine iz Črenšovca je imela podružnico v Murski Soboti. Za njene koncesije je zaprosil urednik Novin Jožef Klekl, vendar le-te niso bile urejene do vojne in zato ni redno tiskala vse do leta 1941; tega leta je natisnila osem števil Novin in Marijin list. V času vojne je natisnila nekaj madžarskih tiskov in po vojni nekaj tiskov OF, dokler ni bila leta 1946 nacionalizirana.

Čeprav je bila sindikalna organizacija grafičnih delavcev ena najmočnejših v državi in so bila njena mezdna gibanja med najbolj množičnimi in odmevnimi, se prekmurski grafični delavci niso vključili v nobeno strokovno organizacijo.

Obrt in trgovina

»Večje obrtne delavnice v Murski Soboti in Lendavi, manufakturne trgovine, opekarne in mlini so bili prva zbirališča kapitala v Prekmurju.« Obenem so ti obrti tudi prvi začetki prekmurske industrije, kar velja

predvsem za tekstilno industrijo, ki se je skoraj vsa razvila iz manufakturnih trgovin in manjših delavnic. Tradicionalne obrti, kot so lončarstvo, čevljarstvo, platnarstvo in druge, kljub surovinskim in kadrovskim možnostim zaradi pomanjkanja kapitala in pravih investitorjev niso nikoli prerasle krajevnih ali regionalnih okvirov. Obrtniki, rokodelci in tudi trgovci v Prekmurju niso ustvarjali večjega profita. Prebivalstvo je bilo revno, njegova kupna moč je bila slaba in če je bil promet v trgovini slab, je bilo tudi pri obrtnikih malo naročil. Stevilo obrtnikov se je vedno bolj krčilo. Leta 1930 je bilo v pol leta odjavljenih 98 trgovinskih in rokodelskih obrti, prijavljenih pa 25. Mnogo manjši obrtniki so se zatekli k večjim in zanje opravljali manjša priložnostna dela. Propadanje obrti se je z leti še stopnjevalo: Obrtnike je zadela usoda delavcev-brezposelnost.

Trgovina je večidel prodajala kmetijske pridelke. Razen izvoza živine, sadja, lesa in grahorja je bila usmerjena k zadovoljevanju potreb neposredne okolice, razvijala pa se je v precejšnji meri od zaslužka sezoncev. Obseg trgovine se je zelo zmanjšal po priključitvi Avstrije k nemškemu rajhu, saj je bila do takrat zelo živahna obmejna trgovina. Prav tako se je po-

polnoma ustavil izvoz lesa v Nemčijo.

Obrtniki so bili včlanjeni v Obrtno združenje, trgovci pa v gremi trgovcev za Prekmurje, ki je bil ustanovljen leta 1921.

Odnos delodajalcev do nameščenec je bil različen, saj jim je vsak sam določal delovni čas in obseg dela. Predvsem je veljalo to za vaje, ki so pomagali tudi pri vseh gospodinskih opravilih. Do leta 1931 je bil delovni čas trgovskih in zsebnih nameščenec neurejen. V mnogih trgovinah so delali od 6. do 19. ure. Razmere so se uredile, ko je v Murski Soboti začela delovati podružnica Zveze trgovskih in privatnih nameščenec Jugoslavije, ki je imela sedež v Zagrebu. Delovni čas se je skrajšal na 10 ur in sicer od 7. do 12. ter od 14. do 19. ure, kasneje pa na osem ur s prostimi nedeljami, cerkvenimi in državnimi prazniki.

Tudi delovno razmerje je bilo dolgo časa neurejeno. Kljub zakonu ga je vsak delodajalec urejal po svoje. Šele po sporazumu z gremijem trgovcev je začelo veljati zakonsko določilo, da je odpo-

ved možna le 45 dni pred iztekom četrtletja.

Leta 1934 je bilo v Murski Soboti ustanovljeno Društvo trgovskih in privatnih nameščenec in je kmalu po ustanovitvi štel 40 članov. Za prvega predsednika društva je bil izvoljen Aleksander Siftar. Mnogi domači trgovci so bili proti ustanovitvi društva, vendar so člani gremija vplivali na preostale, da so ga sprejeli in potrdili.

Društvo ni imelo večjih radikalnih ciljev, zato pri svojem delovanju ni imelo težav. Bilo je nekaj manjših sporov z organi oblasti, ki so preganjali vse poskuse združevanja delavcev, ne glede na njihovo obliko. Društvo je s svojim delom prodrlo in

doseglo izpolnitev zahtev, to je zmanjšanje naporenega dela (predvsem vajencev, ki so bili najbolj izkoriščani), primerne plače mladim delavcem, poenotenje plač in druge. Posebne politične usmeritve društvo ni imelo, velik del njegovega mladega članstva je bil v Sokolu, torej liberalno usmerjen, ali pa je bil pod vplivom politične usmeritve svojih delodajalcev.

Delovalo je tudi med okupacijo, po osvoboditvi pa se je iz njega razvil Sindikat trgovskih podjetij.

Pregled virov in literature

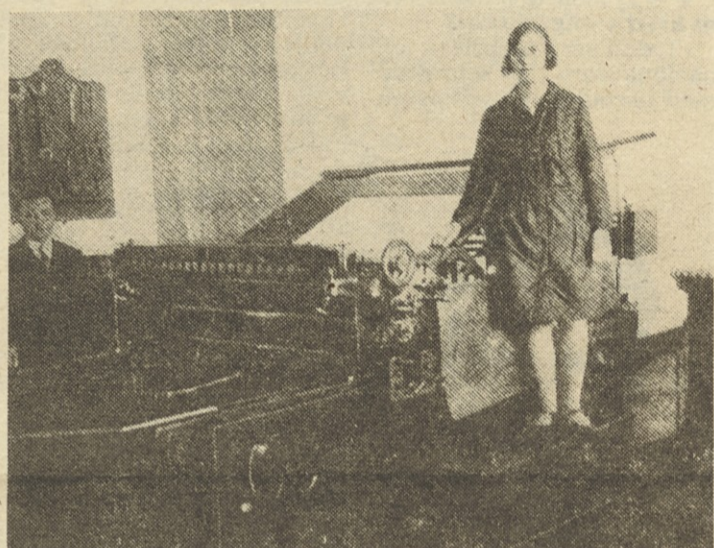
Čeprav se stanje virov in literature za obdobje med vojnama, prevsem pa za delavsko gibanje, v Sloveniji nenehno izboljšuje, tega ne moremo trditi za Prekmurje.

Osrednja ustanova, ki skrbi za arhivsko gradivo s tega področja, je Pokrajinski arhiv v Mariboru. Hrani predvsem dokumente oblastnih organov, ki pa še niso dokončno urejeni. Pregled stanja in urejenost arhivskega gradiva nam daje delo Arhivski fond in zbirke v arhivih in arhivskih oddelkih v SR Sloveniji (izšlo je leta 1984).

Del arhiva sreskega načelstva Murska Sobota je shranjen v Pokrajinski in študijski knjižnici v Murski Soboti. Za naše področje je zanimiv predvsem fond Javne borze dela, ki ga hrani arhiv Inštituta za zgodovino delavskega gibanja. Arhivi podjetij skoraj niso ohranjeni, nekaj podatkov o njih pa lahko najdemo v gradivu Zbornice za trgovino, obrt in industrijo in v poročilih raznih inšpektorjev in referentov oblastnim organom. Posamezne pomembne dokumente hranijo v svojih arhivih tudi delovne organizacije (INDIP, Mura).

Nadaljevanje prihodnjic

Objavljamo odlomke iz knjige Razvoj delavskega gibanja v Prekmurju med vojnama, ki jo je izdala komisija za zgodovino delavskega gibanja pri Občinskem sindikalnem svetu Murska Sobota, napisali pa so jo Rudi Čačinovič (uvod), Metka Fujs in Ivo Orešnik.

Prekmurska tiskarna je bila last Prekmurske banke.

NAGRADNA KRIŽANKA

20

Delavska enotnost	ANG. FIZIK IN MATEM. (ZAKON GRAVITACIJE)	PLAST OZRAČJA MED TROPO IN IONOSFERO	DRŽAVNA BLAGAJNA	MLINSKI ZLEB	REDK. ŽEN. IME	Delavska enotnost	OLGA VIPOTNIK	ALPINIST. ZAPONKA NA VZMET	PESNIK LJUBEZ. PESMI	DRŽAVA V SEV. AFRIKI	Delavska enotnost	GOROVJE V SRED. GRČIJI	KRAD-LJIVEC	SMUČI
FR. REKA, KI TEČE SKOZI GRENOBLE						SLONOV ČEKAN					SOVJET. ESTRADNI PEVEC (GEORGIJI)			
SLAVNI IT. IZDELAV. GODAL IZ CREMONE (ANTONIO)						SPLETKA					RIBIŠKA MREZA REKA V DRVARJU			
GOROVJE V BURMI						PRAVO IME TINTORETTA PREUREDITEV								
PRITOK RENA V SVICI					VELIKA TRATA RASTL. SNOV ZA LEPILO									
CERKOVNIK TOMAZ			SLAVKO TIRAN	KRAJ BLIŽU ŽIROV NORICE, NEUMNICE							GR. OTOK V KIKLADIH		TUBER-KULOZA	
PRIZNANJE VELJAVNOSTI TUJIH SPRICEVAL														
VRSTA ZACIMBE, IZ ISTOIM. RASTLINE								ZAGOZDA	VEČANJE		SKANDIN. DROBIZ MESTO V EPIRU			
WIEGELE FRANCI			ŽELATINA IZ MOR-SKIH ALG BAJKA					STRJENA KRI NA RANI SAHISTKA KUŠNIR						
SOTESKA V TESALJI, ZNANA IZ ANTIČNE ZGODOVINE						SLIKAR (LJUJSKO) TORINO						IVAN ROB IRIDIJ		
VEDA, KI PREUČUJE ORINET. JEZIKE IN KNJIŽEVNOST														
PERJE PRI REPI				TINE OREL				INDONEZ. TISKOVNA AGENCIJA						Delavska enotnost

Rešitve nagradne križanke pošljite do 24. maja na naslov: Delavska enotnost, Celovška 43, 61000 Ljubljana, s pripisom na ovojnici: NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 20.

Nagrade so: 40.000, 30.000 in 15.000 dinarjev.

Rešitev nagradne križanke št. 17-18

SLAK, TOMOS, IKAROS, KERALA, OSVOBODILNA, FAR, NEIL, PATRIK, DOK, OPRODA, UTOR, TAINAN, SALO, TER, TRAP, TIRADA, TAR, JO, ENA, OSAKA, UNIKAT, ŽIVINOREJA, RIMINI, ANKA, ILO, AZI, GRK, JONA, ETALON, AVON, MALAKA

Izzrebani reševalci nagradne križanke št. 17-18

- Marija Kropar st., Zg. Brnik 52, 64207 Cerklje,
- Nataša Jurkovič, Trata IV/7, 61330 Kočevje,
- Urban Sušnik, Bevško 1, 61420 Trbovlje

Nagrade bomo poslali po pošti.

Delavska enotnost

List je bil ustanovljen 20. novembra 1942. Predsednik Josip Broz Tito je Delavsko enotnost 15. novembra leta 1967, ob njeni 25-letnici, odlikoval z redom zasluga za narod z zlato zvezdo. Izdaja CGP Delo - tožid Delavska enotnost, 61000 Ljubljana, Celovška cesta 43, poštni predal 313-VI, telex 31 787. Glavni urednik: Franček Kavčič. Odgovorni urednik: Marjan Horvat. Člani uredništva: Boris Rugelj (komentator urednik - družbenoekonomski odnosi, delitev); področni uredniki: Andrej Agnič (posebne naloge, fotografija), Ciril Brajer (reportaže in samoupravni odnosi), Marija Frančeskin (socialna politika in varstvo okolja), Ivo Kulijaj (ekonomska ureditev), Emil Lah (mednarodni ekonomski odnosi in politika), Janez Sever (posebne naloge), Andrej Ulaga (turizem, rekreacija, šport in oddih), Igor Žitnik (znanost, kultura in izobraževanje), Sašo Novak (urednik, politični sistem, sindikati), Remigij Noč (urednik - drobno gospodarstvo, delavci v samostojnem osebnem delu), Brane Bombač (oblikovalec), Jožica Anžel, Meri Jurca, Ica Putrih (tjajnice), Sonja Seljak (redaktorica-lektorica). Vršilec dolžnosti direktorja tozda Milan Zivkovič. Telefoni: vršilec dolžnosti direktorja tozda 322-778, glavni urednik 313 942, odgovorni urednik 313 942. Naročniška centrala, Titova 35, 321 551. Uredništvo Naš delavec, skupna revija slovenskih časnikov in revij, Ljubljana, Celovška c. 43, 318 855 in 321 851. Center za razvijanje obveščanja v združenem delu in servis za tisk glasil organizacij združenega dela, Ljubljana, Celovška c. 43, 323 951. Marketing, Celovška cesta 43, 320 403. Računovodstvo, Ljubljana, Titova 35, 310 923. Žiro račun 50102-603-41502. Založba 311 956. Knjižarna galerija, Ljubljana, Tavčarjeva 5, 317 870 in 312 891. Posamezna številka Delavske enotnosti 400 din. Rokopisov in nenarocnih fotografij ne vračamo. Poština plačana v gotovini. Tisk CGP Delo, tožid Tisk časopisov in revij, Ljubljana, Titova 35. Casopisni svet Delavske enotnosti: Albert Vodovnik (predsednik), Meta Benčič, Franc Berginc, Andrej Coklin, Silvester Drevenšek, Ivo Gričič, Vlado Haas, Ivo Janžekovič, Niko Klavžar, Rajko Lesjak, Mira Maljuna, Slavko Peklar in Nada Serajnik.

Zorko Tul iz Pirana, delovodja pri SGP Stavbenik Koper

KRIZA NAJBOLJ UDARJA PO DELAVCIH

Ima devetintrideset let in že enaindvajset let delovne dobe. Zaposlil se je mlad, pri osemnajstih. Končal je gradbeno in kasneje še delovodsko šolo. Gradil je že marsikaj in marsikje, na primer bloke, zasebne hiše, poslovne zgradbe, vodovode, ceste itd. po Primorskem. Zdaj s »svojo« ekipo gradi izolsko bolnišnico. Zasluži približno 500 000 dinarjev na mesec, kar se mu ne zdi malo, a tudi ne veliko.

Takoj poudari, da dobro delo v naši državi še ni stimulirano, čeprav vsi, ki javno nastopajo, kar naprej govorijo o nagrajevanju po delu. In bolj ko govorijo o stimulaturnem nagrajevanju, bolj prodira uravnilovka in čedalje bolj so zaščiteni lenuhi vseh vrst...

Čeprav gradi Zorko Tul tudi hiše, si je zase ni postavil, pač pa je obnovil staro, ki jo je podedoval po starših. In ker je stara hiša vreča brez dna, obnova še ni končana. Izvem še to da je sogovornik poročen in da ima dva otoka: deklico in dečka, ki drgneta še osnovnošolske klopi.

● **Ali v SGP Stavbenik kdaj stavkate?**

»Ne. Mislim, da ne stavkamo zato, ker smo po enotah tako zelo razkropljeni, da se še dobro poznamo ne pa tudi povezani nismo zaradi tega. Po moje so štrajki možni tam, kjer je več delavcev ali delavk na kupu in kjer se najde kdo, ki to sivo, brezvoljno množico potegne za sabo. Sicer pa se sprašujem, če stavke ali prekinitve dela sploh kaj rešijo. No, morda le opozorijo na to, da je v tisti delovni organizaciji nekaj močno narobe.«

● **Ste za to, da bi stavke postale legalne, legitimne?**

»Seveda. Čeprav so nam včasih govorili, kako in zakaj bi v delavski državi, kakršna je Jugoslavija, štrajkali. Proti samemu sebi? Ampak življenje je pokazalo, da je lahko tovarniško vodstvo večkrat zelo daleč od delavstva. Prav zato menim, da morajo biti stavke tudi v Jugoslaviji legalne, dovoljene in da mora biti to zapisano tudi v ustavi. Končno je ustava zaradi ljudi in ne za voljo oblasti, mar ne?«

● **Ko sva že pri zakonodaji, še tole vprašanje. Kakšna naj bi bila po vašem nova ustava?**

»Bila bi naj predvsem kratka, jasna in jedrnata. Ustavo naj bi razumel vsak delavec. Zdajšnje še pravniški včasih ne razumejo. Sploh smo država 'papierjev'. Na tone paragrafov, priporo-

čil, smernic in usmeritev imamo, a nihče se ničesar ne drži in v vsakem zakonu so luknje. Temu je treba dodati še to, da so naši predpisi, ki jih je, naj še enkrat poudarim, preveč, izrazito neživljenjski in se prehitro spreminjajo. Če je preveč predpisov, se ne da nič več načrtovati, nič več dobro nadzorovati in vsak si lahko zakon po svoje razlaga. Gre torej – vsaj po mojem mnenju – za veliko pravno krizo v Jugoslaviji.«

● **Kaj menite o nacionalni krizi v Jugoslaviji?**

»Trdno sem prepričan, da nacionalizem in sovraštvo med narodi in narodnostmi

se zavedamo, da delavcem iz drugih republik pri nas ni vse z rožicami postlano, saj jih ima dobra polovica družine daleč od Slovenije. Razdvojeno življenje nikakor ni lepo. Reči hočem, da je v naših srcih še zares bratstvo in ne le na jeziku.«

● **Hočete reči, da so delavci iz drugih republik pridni delavci?**

»Seveda so. Poudarjam pa, da so lenuhi povsod. Tudi v Sloveniji ali Združenih državah Amerike, če hočete. Dejstvo pa je, da so pri nas slabi delavci zaščiteni kot kočevski medvedje. Toda slabega delavca se že nekako znebiš, slabega direktorja pa ne! Navadno gre takšen, ki 'zafura' kakšno podjetje, potem za nagrado še naprej. In delavci običajno stavkajo ravno zaradi slabega vodstva, ki se velikokrat iz neznanja in samovolje odloča za megalomanske projekte, v stečaj gre pa celo podjetje in krivi so vsi. Obvezno bi moralo biti več odgovornosti na vseh ravneh in sicer ne le kazenske, pač pa tudi gmotne!«

● **Kako pa je po vašem mnenju mogoče iz krize?**

»Ne vem. Morda tako, da bi več in predvsem bolj s pametjo delali, in to vsi od federacije do vsakega posameznika: da bi denar, kar bi moralo biti normalno, vračal tisti, ki si ga sposodi; da bi naše gospodarstvo res zaživelno tržno... Mislim, da je čas za koreniti rez, sicer bodo še naši vnuki živeli v agoniji, sivini, revščini.«

● **In kakšna naj bi bila vloga sindikata v kriznih časih?**

»Na strani delavcev in delavk, se razume! A le na strani tistih, ki hočejo delati in ki v resnici delajo. Za propad te ali one delovne organizacije pa so običajno najmanj krivi ravno delavci, čeprav imajo prvi manjše plače, prvi ostajajo na cesti, če gre podjetje v stečaj... Kje je tu pravica? Sindikat jo mora najti in s prstom pokazati na krivce, da bi odgovarjali najbolj odgovorni in ne kar vsi po vrsti. Saj ne bočem, da to ni težko, da jih bo marsikak nedolžen dobil po glavi, a ljudstvo hoče dejanja, kajti besedam, frazam že dolgo ne verjame več.«

Neva Železnik

Jugoslavije širijo politični spletkarji, tisti torej, ki imajo moč in oblast! Ljudstvo tega ne počne. Ljudje se ne sovražijo samo zato, ker so eni Slovenci, drugi Albanci itd. Na Primorskem, na primer, prav lepo živimo z Italijani. Vsi ali skoraj vsi pa smo se čisto mimogrede naučili italijansko, Italijani pa slovensko.

V naši delovni organizaciji je tudi veliko delavcev iz drugih republik in med sabo se spoštujemo. Predvsem pa spoštujemo ljudi iz ljudstva tiste, ki dobro delajo in so poštene. V našem podjetju

Poziv in vabilo bralcem Delavske enotnosti

SPOZNAJMO SE BOLJE

Bralci in bralke Delavske enotnosti, naš časopis prihaja na pisalne mize poslovođnih delavcev, prebirajo ga delavci pri strojih, nanj so naročene vse delovne organizacije v Sloveniji.

Upamo si trditi, da je najbolj razširjen tednik med delavci v združenem delu in delovnimi ljudmi. Pa vendar se tega v delovnih organizacijah ne zavedate dovolj. Premalo nam pišete o svojih uspehih, jubilejnih, poslovnih programih in drugi ponudbi.

Spoznajte druge kolektive in predstavite se jim tudi sami.

To lahko storite v Delavski enotnosti, in sicer z: reportažami, oglasi in pozivi k poslovnemu sodelovanju.

Oglasite se, pričakujemo vas!

*Naš naslov je:
Delavska enotnost, Celovška cesta 43, 61000 Ljubljana,
telefon: (061) 313-942 (Jožica Anžel).*

Delavska enotnost

MOST DO SEBI ENAKIH!

LIPE SVEDER: NIČ LAŽJEGA

